

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ Α'

ΑΡ. 13

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΙΚΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ: Ἀνθρώπινες καὶ Ἀν-
θινες Ζωές (πρόζες).

ΓΙΑΝΝΗ ΛΕΥΚΗ: Ἀπειρη Στιγμή—Ξεκού-
ρασμα (ποίημα).

ΠΑΝΟΥ ΤΑΛΙΑΔΩΡΟΥ: Γιά μιὰ νύχτα
ζωῆς (διήγημα).

ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ: Μυστικός Δείπνος
IV (ποίημα).

ΛΟΥΚΑ Ν. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ: *Dea Mea!* (ποίημα)

D. H. LAWRENCE: (μετ. Κ. Κόντη).

Τὸ Ἀλογάκι τῆς τύχης.

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ: Μοιάζεις σάν τᾶστρον
—Σ' ἄσπροσ σακκούλλιν (Κυπριώτικα
τραγοῦδια).

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ: Κύπριοι Ποιητάρηδες—
Χρ. Μ. Τζαπούρις (μελέτη).

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ: ΜΗΤΣΟΥ ΜΑ-
ΡΑΓΚΟΥ. "Περιεχόμενο καὶ Καθοδήγησις.
—Κριτική: ΠΑΥΛΟΥ ΞΙΟΥΤΑ: "Ν. Β. Τω-
μαδάκη, Ἀνδρέας Κάλβος,"—ΦΡΑΝΤΣΙΕ-
ΣΚΟ ΣΦΟΡΤΣΑ: "Brighenti, Dionisio Solomos
(Elogio di Ugo Foscolo) etc.—ΠΑΝΟΥ ΤΑ-
ΛΙΑΔΩΡΟΥ: "Τὼν Μελᾶ, Γύφτικου ζουρνᾶ
ἀχολογήματα... Τύπος—Νέα Βιβλία.—Εἰδή-
σεις.—Ἀλληλογραφία

ΛΕΥΚΟΣΙΑ, ΚΥΠΡΟΣ

15 ΜΑΡΤΗ 1935.

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Τεχνικός Διευθυντής: ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ
Υπεύθυνος Ίδιοχρήτης: Α. Μ. ΑΤΤΑΛΙΔΗΣ
Οικονομικός Διαχειριστής: Γ. ΕΥ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Συνδρομή για ένα χρόνο 8 σελίνια.

ΓΡΑΦΕΙΟ: Ὀδὸς Οὐζουνιάν ἀρ. 11.

Τυπογραφεῖο: "ΝΕΟΣ Κόσμος," Θωμά Γ. Κυριακίδη

ΛΕΥΚΟΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ

ΖΗΤΕΙΤΕ ΕΠΙΜΟΝΩΣ ΤΗΝ ΚΡΕΜΑΝ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΜΑΡΚΑΝ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ

Καθαρίζει
Στελβώνει
καὶ Διατηρεῖ
ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ
ΤΩΝ ΔΕΡΜΑΤΩΝ

Κατασκευάζεται
Ἐπιστημονικῶς
Μὲ τὰ πλέον
ΑΓΝΑ ΚΑΙ
ΑΒΛΑΒΗ ΥΛΙΚΑ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΡΕΜΑΣ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ

Ι. ΙΩΣΗΦΙΔΗΣ & Σ^{ΙΑ}

ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ { ΚΥΡΟΣ ΝΕΟΦΥΤΙΔΗΣ Οικονομικός Διευθυντής
ΦΥΤΗΣ ΝΕΟΦΥΤΙΔΗΣ Τεχνικός »
Τ. Κ. 63 ΛΕΥΚΟΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΥ)

Προμηθευταὶ τῆς Α. Ε. τοῦ
Κυβερνήτου τῆς Κύπρου.

Κυπριακά Γράμματα

ΕΤΟΣ Α'

ΛΕΥΚΟΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΣ), 15 ΜΑΡΤΗ 1935

ΑΡ. 13

ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΙΝΕΣ ΖΩΕΣ

(ΑΠΟ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΒΙΒΛΙΟ)

ΑΝΟΙΞΗ

Τὸ δροσερὸ ἀεράκι κ' ἡ παιγνιδιάρρα φλόγα, πὺ συνταιριασμένα κατεβαίνουν ἀπ' τὸν Οὐρανὸ καὶ δρομοῦν στὴν τυραγνισμένη μάνα γῆς, ἀναταράξανε γλυκὰ καὶ τὸ σκονισμένο κλαρί. Σείστη, λυγίστη, τεντώθη, ἔβαλε τὰ δυνατὰ του κ' ἔβγαλε ἕνα βλαστάρι.....

Τώρα, στὸ πανηγύρι τ' Ἀπριλιοῦ, καμαρώνει στολισμένο μὲ δυὸ-τρία φυλλαράκια κ' ἕνα κατακόκκινο ἀνθουλάκι.

ΑΝΟΙΞΗ ΣΤΗΝ ΕΡΗΜΟ

Μακρὰ ἀπὸ τὴν ἀνοιξη, ἐδῶ στὴν ἡλιοκαμένην ἔρημο, ἔριξα τὶς ἀνθισμένες ἐπιθυμίες μου, πὺ εἶχανε ριζώσει στὴν πιὸ ἀπόκρυφη γωνιά τῆς καρδιάς μου, καὶ μὲ μίᾳς ἡ ἀπεραντώσυνη τῆς φάνταζε σάν κῆπος, χρόνια φυτεμένος καὶ φροντισμένος ἀπὸ τὰ χέρια ἔμπειρου κηπουροῦ.

Μυροβόλησε ἡ σιγὴ· μυροβόλησε τὸ ξηρὸ ἀεράκι. Ἡ ἔρημος χαμογέλασε σὰ νᾶβλεπε στὸ βαθὺ ὕπνῳ τῆς ἕνα παράξενο ὄνειρο. Ἡ ἐλπίδα γιὰ τοῦ καλοκαιριοῦ τὸ πλούσιο κάρπισμα, τοῦ φθινοπώρου τὸ ἄφθονο σόδιασμα ξύπνησε στὴν καρδιά μου.

Ἀλίμονο! Ἡ ἀνοιξη στὴν ἔρημο βάσταξε ὅσο κι ὁ κάθε ἄλλος ἀπατηλὸς ἀντικατοπτρισμὸς· ὅσο τὰ κίτρινα ρόδα, πὺ σκορπᾶ τὸ δειλινὸ ὁ φλογισμένος νοικοκύρης τῆς.

ΑΝΟΙΞΗ ΜΕΣΟΠΕΛΑΓΑ

Ὅταν τὸ λευκὸ μαντήλι τ' ἀποχαιρετισμοῦ βάραινε ἀπὸ τὰ δάκρυα, τὸ βαπόρι τραβοῦσε μεσοπέλαγα. Τότε γυρίσανε τὰ ὑγρά μάτια πάνω, κ' εἶδε ἀνάμεσα στὰ σκοινιά καὶ τὰ κατάρτια ἕνα λιγνὸ χελιδόνι νὰ πετᾷ παιχνιδίζοντας. Ἡχίσανε στ' αὐτὰ παιδικὰ γέλια καὶ τὰ ξαστερωμένα, τώρα, μάτια ἀντικρῦσανε ρόδινα προσώπια. Ἐνα χαμόγελο ἔσπασε τὴν πικρὴ σφραγίδα τῶν χειλιῶν καὶ βρῆκε διέξοδο ὁ ξαλαφρωτικὸς ἀναστεναγμὸς.

Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀπόδημου ξαστέρωσε καὶ γιόμισε μ' ἕνα ἀνοιξιάτικο αἶσθημα.

Η ΜΙΚΡΗ ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἡ μοναχικὴ χουρμαδιά ποὺ ρίχνει τὸν ἴσκιο τῆς πάνω στὴν ἀνήμερη ἡλιοθάλασσα τῆς ἐρήμου, εἶναι δική μου—ὀλοδική μου!

Ὁ ἴσκιος, εἴτε μακραίνοντας στὴ δύση, ὅταν πρόσχαρα γενιέται· εἴτε στρογγυλεύοντας γύρω τῆς, τὴν ὥρα ποὺ γαληνεμένος Βασιλιάς τῆς μέρας μεσουρανα· εἴτε ἀπλώνοντας στὴν ἀνατολὴ πίσω ἀπὸ τοὺς ἀμμοσωροὺς θλιβεροὺς πεθαίνει εἶναι δικός μου—ὀλοδικός μου.

Ὁ χουρμάς τῆς γιὰ μένα—μονάχα γιὰ μένα—ὠριμάζει.

Βασανίζομαι μὲ τὴν ἀδυναμία τῆς πρόζας γιὰ νὰ πῶ κάτι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι μὲ τὴν ἀπλὴ φράση λέμε: Ἡ εὐτυχία μου εἶναι μικρὴ, μὰ ὅλη δική μου.

ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

Πῶς ἀπὸ μιὰ κρυφὴ βαριεστισιὰν παρατάει κανεὶς τὸν τόπο του, τὶς συνήθειες του καὶ τὴ δουλειὰ καὶ ξεκινάει γιὰ ταξίδι ἀλαργινὸ;

Ἔτσι κ' ἐγὼ μιὰ μέρα, σπάζοντας τὶς λουλουδένιες ἀλυσίδες, ἀλάργεψα ἀπὸ τὴν ἀγάπη.....

Μὰ δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ νᾶμε πάλι πίσω, καθὼς ἐκείνονα ποὺ θαρρώντας πῶς ξεμακραίνει γυρνᾶ ἀπ' ἄλλο μονοπάτι στοῦ ἴδιο λιμέρι.

—Καλῶστονα!.... τί νέα φέρνεις ἀπὸ τὸ ταξίδι;....

—Πιὸ γερὲς, καινούργιες ἀλυσίδες....

Ο ΚΗΠΟΣ ΜΕ Τ' ΑΓΑΛΜΑΤΑ

Σ' ἓνα κήπο, χρυσὸ—μὲ τὰ κίτρινα φύλλα του καὶ τὸ βάψιμο τῆς φθινοπωρινῆς δύσης—περπατήσαμε πλάι—πλάι.

Ἡ λέξη ποὺ τρεμούλιαζε στὰ χεῖλη μας δὲν εἰπώθη, γιὰτὶ ἀνάμεσα στ' ἀραιὰ φύλλα διακρίναμε τὸ ἄγαλμα τῆς Σιωπῆς ποὺ μὲ τὸ δάχτυλο στὰ χεῖλη ζητοῦσε σιγῆ....

Περπατήσαμε πλάι—πλάι στοῦ χρυσὸ—μὲ τὰ κίτρινα φύλλα καὶ τὸ βάψιμο τῆς τελευταίας ἀχτίδας τοῦ ἡλιοβασιλέματος—κήπο· μὰ τὰ φιλιὰ, ποὺ ἄνθιζαν στὰ χεῖλη μας, δὲν ἐνωθήκανε, γιὰτὶ ἀνάμεσα στ' ἀραιὰ φύλλα, διακρίναμε τὸ ἄγαλμα τοῦ Πένσας ποὺ κυτοῦσε χαμογελώντας....

Μπροστὰ στοῦ σύμπλεγμα τοῦ Σατύρου καὶ τῆς Νύμφης εἶπαμε τὸ πιὸ κοινὸ «ἀντίο» καὶ τραβήξαμε ἀπὸ ἀντίθετα. Τὴν ἴδια στιγμὴ, ἀνάμεσα ἀπὸ τ' ἀραιὰ φύλλα εἶδαμε ζευγαρωμένα δυὸ πουλιὰ. Φτερωτὸς οἰωνός! Μᾶς ἀποκάλυψε τὴν εὐμένεια τῶν θεῶν ποὺ παρανοοῦσαμε.....μὰ τὸ «ἀντίο» εἶχε προφερθεῖ καὶ δὲν γυρίσαμε πίσω!

ΟΙ ΝΤΟΠΙΟΙ

Ἐμεῖς εἴμαστε οἱ ντόπιοι. Ζοῦμε πάντα μέσα στοῦν κύκλο ποὺ κάνει ὁ ὀρίζοντας τῆς ἐρημῆς θάλασσας καὶ τοῦ ἐρημου κάμπου.

Μιὰ βαρκούλα ποὺ φέρνει βόλτες στὴν ἀπέραντη, γαλάζιαν ἐρημο, γιὰ μᾶς δὲν εἶναι μονάχα μιὰ ψαράδικη βαρκούλα ποὺ πλανιέται στὴ θάλασσα πέρα ἀπὸ τὸ μουράγιο ὡς τῆ μακριὰ μονότονη γραμμὴ τοῦ ὀρίζοντα. Ξέρουμε τ' ὄνομα τοῦ νοικύρη τῆς, ξέρουμε ὅλο τὸν ἀγῶνα τῶν ἀνθρώπων ποὺ βρίσκονται μέσα, ξέρουμε πὼς παρακαλᾶνε καὶ βλαστημᾶνε οἱ ἀνθρώποι ποὺ βρίσκονται μέσα.

Εἴμαστε οἱ ντόπιοι....

Μιὰ κοκκινωμαντηλούσα γυναίκα ποὺ στοῦ νιοθερισμένο ἀπέραντο χωράφι σκύβει, σηκώνεται, προχωρεῖ καὶ πάλι ξανασκύβει μὲ τὸ κεφαλομάντηλο ἀνε-

μιστό, για μᾶς δὲν εἶναι μιὰ εἰκόνα μονάχα· για μᾶς δὲν εἶναι μονάχα μιὰ κοκκολογίστρα· ξέρουμε τ' ὄνομα της, τὸν ἀγῶνα της ὅλο καὶ ξέρουμε ποιά φτώχεια τὴν ἀναγκάζει νὰ πλανιέται πέρα ἀπὸ τὸ χωριό ὡς τὴν μακριά, μονότονη γραμμὴ τοῦ ὀρίζοντα μαζώνοντας τ' ἀπομεινάρια τοῦ θέρου.

Εἴμαστε οἱ ντόπιοι καὶ ξέρουμε μὲ τ' ὄνομα τοῦ τὸν καθένα ποῦ ζεῖ μέσα στὸν κύκλο ποῦ κάνει ὁ ὀρίζοντας τῆς ἔρημης θάλασσας καὶ τοῦ ἔρημου κάμπου. Ξέρουμε πῶς ἤθελε, ὁ καθένας νὰ φτιάξη τὴ ζωὴ του· καὶ ξέρουμε πῶς ἡ ζωὴ ἔφτιαξε, ὅπως αὐτὴ ἤθελε, τὸν καθένα ποῦ ζεῖ μέσα στὸν κύκλο ποῦ κάνει ὁ ὀρίζοντας τῆς ἔρημης θάλασσας καὶ τοῦ ἔρημου κάμπου.

Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΑΠΕΙΡΗ ΣΤΙΓΜΗ

Στὰ γόνατά μου κάθισε μὲ πόθο
καὶ γύρε τὸ μικρό, χρυσό, κεφάλι
στὸν ὄμο μου· κοντὰ μου σὰ σὲ νιώθω
ξεχνῶ τὸν πόνο καὶ καθ' ἔγνια ἄλλη.

Κι ὅταν τὸ χέρι στὰ μαλλιά σου ἀπλώθω,
σάν κύμα ἢ χαρὰ διώχνει τὴ ζάλη
καὶ τὸ σκληρὸ ποῦ μὲ χτυπάει γρόθο
λιγῶ, κρατώντας σε μέσ' τὴν ἀγκάλη.

Κοντὰ σου ζῶ μιὰν ἄπειρα μεγάλη
κι ἀσύγκριτη στιγμή, λευτερωμένως
ἀπ' ὅλα τὰ δεινὰ τὸ προσκεφάλι

μοῦ γίνεσαι, ποῦ γέρνω κουρασμένος
για νὰ χαρῶ, τρυγώντας τὸ φιλί σου,
τὴ γλύκα ἑνὸς γήϊνου παραδείσου.

ΞΕΚΟΥΡΑΣΜΑ

Καλὲ μου φίλε, τὸν περίπατό μας,
τόρα ποῦ ἀπλώθηκε τὸ βράδι κ' ἡ ἡσυχία,
ἔλα νὰ κάνουμε σάν πάντα οἱ δυὸ μας,
στὴν ἔρημη, βουβῆ, δεντροστοιχία.

Θὰ βροῦμε κεῖ στὴν ἄκρη τὸ μικρὸ μας
παγκάκι νὰ καθήσουμε κ' ἡ κρύα
ποῦ θ' ἄρχεται δροσιὰ στὸ πρόσωπό μας,
θὰ διώχνει μακριὰ μας τὴν ἀνία,

ποῦ σὰ σκουλίκι ζεῖ μέσ' τὸ μιालὸ μας.
Καὶ μιὰ πεντάγλυκη εὐτυχία, θεία,
θὰ ξεκουράσει τὸν πικρὸ ἑαυτὸ μας,

ποῦ φεύγοντας τὴ μαύρη πολιτεία,
τὸ βρωμερὸ καὶ σιχαμένο τέρας,
θὰ ξεχαστεῖ μέσ' τὴ γαλήνη τῆς ἑσπέρας.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΥΚΗΣ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΖΩΗΣ

Βγήκε από τὸ καπαρὲ μιᾶς πολυσύχναστης συνοικίας τῆς πρωτεύουσας. Ταλαντεύτηκε λίγο, ἔκανε μερικές κινήσεις ἀβέβαιες σὰν ἀνθρώπου πού δὲν ξαίρει τί ν' ἀποφασίσει, κ' ὕστερα τράβηξε μὲ γοργὰ βήματα στὸ δρόμο ποῦβγαζε στὴν πλατεία τῶν Δικαστηρίων. Τὸ κρῦο τῆς χειμωνιάτικης νύχτας τρυπούσε, λές, τίς σάρκες κ' ἔφτανε ἴσαμε τὰ κόκκαλα, τὰ ἔψαυε καὶ τὰ πάγωνε. Μιά ψιλὴ βροχὴ μάταια προσπαθοῦσε νὰ ἐπιβάλλει σιωπὴ στὸν ἀγέρα γιὰ νὰ στήσει μιὰ νυχτερινὴ ὀρχήστρα στὶς στέγες καὶ στοὺς δρόμους. Ἡ πλατεία ἦταν ἔρημη. Μερικὰ αὐτοκίνητα βαλμένα στὴν ἀράδα σὲ μιὰν ἀπόμερη ἀκρὴ δίνανε τὴν ἐντύπωση πουλιῶν πού ἀποτραβήχτηκαν καὶ κούρνιασαν. Τ' ἀριά ἠλεχτρικὰ μαλόνια στὴν κορφή τῶν ψηλῶν στύλων φαίνονταν κλαψιάρικα, ἐνῶ στὴ μέση ἕνας πολισμάνος πηγαινοερχόταν μὲ γοργὰ καὶ μικρὰ βήματα τρίβοντας τίς παλάμες του νὰ ζεσταθεῖ.

Ὁ κύριος Καλογέρης στ' ἀντίκρουσμα τοῦ πολισμάνου αἰσθάνθηκε πιὸ δυνατὸ τὸ κρῦο ἔσφιχτηκε καλύτερα στὸ βαρὺ μὰ ἀρκετὰ ἠλικιωμένο πανωφόρι του, ἔσιαξε τὸ σάλι στὸ λαιμὸ του, κατέβασε τὸ καπέλο του βαθύτερα στὸ κεφάλι του καὶ ψηλώνοντας τοὺς ὤμους του ἴσαμε τὰ φτιά διάσχισε τὴν πλατεία. Στὸ τελευταῖο ἠλεχτρικὸ στάθηκε, κοίταξε σ' ὅλες τίς διευθύνσεις κι ἀφοῦ βεβαιώθηκε πὼς κανένας δὲν τὸν πρόσεχε—ὁ πολισμάνος δὲ φαινόταν ἀπὸ δῶ—τράβηξε φοβισμένα ἀπὸ τὴν τσέπη του ἕνα φύλλο χοντρὸ χαρτί. Ἦταν μιὰ πλευρὰ ἐνὸς πακέτου τσιγάρων πού στὸ καθαρὸ τῆς μέρους διακρίνονταν γράμματα σὲ δυὸ σειρὲς. Ἔφερε τὸ χαρτί στὰ μάτια του καὶ συλλάβισε: «To—morrow at 8 o'clock at «Nelos» Hotel». Εἶναι ἀλήθεια

πὼς τὰ ἐγγλέζικα του περιορίζονταν στὴν προφορὰ τοῦ ἀλφάβητου καὶ στὴν ἀρίθμηση ἴσαμε τὸ δέκα, μὰ δὲν ἦταν καὶ φιλοσοφία. Ἡ ἐξήγηση ἦρτε μονάχη τῆς. Τὸν ἀριθμὸ 8 τὸν ἔβγαλε βέβαια καὶ τὸ Νεῖλος....τὸ ὑποψίαστηκε. Αὐτὸ ἦταν....Ραντεβοῦ στὶς ὀκτώ καὶ στὸ Ξενοδοχεῖο «Nelos». Ὅσο γιὰ τὴ μέρα δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία πὼς ἦταν ἡ αὐριανὴ πού ἦταν Κυριακὴ. Ξαναδιπλώσε τὸ χαρτί καὶ προχώρησε. Πέρασε ἀπὸ τὸ χτίριο τοῦ Ταχυδρομείου καὶ κοίταξε στὴν πρόσοψη του τὸ μεγάλο ρολοῖ. Ἦταν δυόμιση μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Ξαφνιάστηκε, ἔξυσε μηχανικὰ τὸ κεφάλι του καὶ βιάστηκε. Ἔστριψε μερικὰ σοκκάκια, πήρε τὸ δρόμο τοῦ κάστρου καὶ τρύπωσε σ' ἕνα σπιτάκι χαμηλὸ, παλιωμένο.

Ἦταν σκοτάδι βαθύ. Ἄναψε ἕνα σπύρτο, ξεκλείδωσε μιὰ κάμαρα, μπῆκε καὶ ξανάκλεισε. Τὸ φῶς τῆς λάμπας ἦταν λιγοστὸ καὶ κυριαρχοῦσε τὸ μισόσκοτο. Ἐνα πρόχειρο στρῶμα ἦταν διευθετημένο σὲ μερικὰ σανίδια, ἕνα τραπέζι σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ κεῖ κάπου ἕνας καθρέφτης λερωμένος, ξεσκόνιστος ποιὸς ξαίρει ἀπὸ πότε. Οἱ τοῖχοι γυμνοί, ραγισμένοι σὲ πολλὰ μέρη καὶ τὸ δάπεδο ὕγρὸ, μουχλιασμένο. Τρεῖς μετὰ τὰ μεσάνυχτα, σκέφτηκε. Ποτές του δὲν ἔμεινε ἄγρυπνος μιὰ τέτοια ὥρα. Κι ὅμως πάλι οὔτε κι ὁ ὕπνος δὲ θέλει νὰ τὸν πάρει. Τὸ μυαλὸ του ἦταν σκοτεινιασμένο ἀπὸ ἕνα σωρὸ σκέψεις, πού πρώτη φορὰ μὲ τόση ἐνταση πλανιόνταν μέσα του. Ἔβγαλε τὸ πανωφόρι, τὸ κρέμασε σὲ μιὰ βελόνα στὸν τοῖχο, ἔβγαλε τὸ χοντρὸ χαρτί ἀπ' τὴν τσέπη καὶ σίμωσε τὴ λάμπα. Κάθισε ὕστερα μπροστὰ στὸ τραπέζι. Πρῶτη φορὰ στὴ ζωὴ του ἐνίωθε τοῦτο τὸν κόσμον πού ξύπνησε στὴν ψυχὴ του. Μιὰ ἐπανάσταση γινόταν μέσα του

Ένας άλαλαγμός πού πνιγόταν σ'τά τρίσβαθα τού έαυτού του. Θέλησε νά λευτερωθεί και κοίταξε σ'τόν καθρέφτη. Τό καπέλλο είδε πώς τ'οχε ξεσάχει σ'τό κεφάλι του. Μé μιά κίνηση νευρική τ'ό πήρε και τ'ό πέταξε σ'τό παράθυρο. 'Η μορφή του τώρα φάνηκε άλλοιώτικη. Μιά φαλάκρα πού άντανακλούσε τις άδύναμες άχτίνες τού φωτός, λιγοστά μαλιά σ'τούς κροτάφους άσπρα, ένα μέτωπο ρυτιδωμένο, δυό μάτια κοντόφωτα με προφυλαχτήρες τους δυό φακούς. "Ένα πρόσωπο χοντροκομμένο φουσκωμένο σ'τά λαιμά. «'Εχω γεράσει», σκέφτηκε. «Παρήλθον τής ζωής μου φεῦ! τ'ά δροσερά άνθη...» "Εκλεισε τ'ά μάτια του κ' έρριξε σ'τις παλάμες τ'ό κεφάλι του. Φιλοσοφούσε και συλλογιζόταν μαζί. 'Ο νοῦς του γύρισε πίσω, σ'τά πρώτα χρόνια τής ζωής του. 'Εδῶ σέ τούτο τ'ό σπιτάκι τ'ό παλιωμένο είδε τ'ό πρώτο φῶς. 'Η μητέρα του μαυροφορεμένη πάντα για τόν πρόωρο θάνατο τού πατέρα, ύφαινε μερονυχτίς άποτραβηγμένη σ'τή δυστυχία τής. Πώς πέρασαν τ'ά χρόνια! 'Η μάνα χώθηκε σ'τό χῶμα χρόνια τώρα μπροστά, ή γειτονιά άλλαξε. Σάν όνειρο τή θυμάται. Τώρα όλα τ'ά παλιά σπιτία χαλαστήκανε και σ'τή θέση τους στέκονται καινούργια, μοντέρνα σπιτία. Μονάχα τ'ό δικό τους άπόμεινε σ'τήν παλιά τ'ου τή φόρμα, έρημο, σύμβολο μιάς περασμένης έποχής. 'Ηταν άλλοιώτικα τότες τ'ά χρόνια. 'Η Λευκοσία δέν είχε τήν τωρινή κίνηση και ίκμάδα: ήταν ένα βουβό χωριό. 'Εκεί πού τώρα προβάλλουν έπιβλητικά τ'ά καινούργια μέγαρα, έξω άπ' τ'ό κάστρο, ήταν ό πλατύς κάμπος πού τόν χαίρονταν πρώτοι και καλύτεροι οί πιτσιρίκοι. Μά τούτος κι άπό μικρός ήταν ντροπαλός. Σ'τή γειτονιά τόν λέγανε παλαβό, κ' ή μάνα τόν έβλεπε συχνά κλαμυρισμένο γιατί τόν χαστουκιάζανε οί συνομήλικοι του με τ'ό τίποτε. Δέν αγαπούσε τ'ά παιγνίδια, τ'ά ξεφωνητα, τ'ό τρέξιμο κάτω σ'τό μικρό δάσος, κι ούτε πήρε ποτές μέρος σ'τούς πετροπό-

λεμους πού κάνανε τ'ά παιδιά τής γειτονιάς με κείνα τού γειτονικού προάστειου. Τ'ά φεγγαρόλουστα βράδυα τού καλοκαιριού, όταν τ'ά παιδιά χαλούσαν τ'ό μαχαλλά άπό τις φωνές, τούτος εξαπλωνόταν σ'τό κατώφλι πλάι σ'τή μάνα του και νανουριζόταν σ'τήν ποδιά τής. Κ' οί γειτόνισσες πού πήγαιναν εκεί για κουβέντες, τόν είρωνεύουνταν πώς τάχα δέν ξεκολλάει άπό τή μάνα του λέγοντας τον «γεναικωτό». "Ομορφο παιδί δέν ήταν. 'Η συχωρεμένη ή μάνα του τούλεγε πώς έμοιαζε όλότελα τού πατέρα του πού πέθανε σ'τόν ίδιο χρόνο τής γέννας του. Τ'ά μάτια έξογκωμένα σ'τις κόγχες τους, μιά μύτη άκανόνιστη κ' ένα σ'τόμα στραβό. "Οσο για τ'ό βάδισμα του, σιγανό, ύπολογισμένο. 'Αργότερα σ'ά μαθήτευσε σ'τό Γυμνάσιο άκολούθησε τόν ίδιο δρόμο. Μιά φυσική έκκεντρικότητα, ένας στοχασμός βαρύς, λές, πλάκωνε τήν ψυχή του, άπόφευγε τις συντροφίες, τ' άστεία, τ'ά γέλοια. Σ'τήν τρίτη τάξη ένας καθηγητής του θέλοντας νά τόν πειράξει για τήν άχαραχτήριστη σοβαρότητα του τούκανε σ'τήν τάξη ένα κλαμπούρι πού δέν τ'ό ξέχασε για πολύ καιρό «Καλογέρη! τήν πρὸς τόν άσκητικόν βίον άγουςαν πολύ ένωρίς έλαβες!».

Σ'τό σπιτί παρακολουθοῦσε τή μάνα πού παιδευόταν μερόνυχτα σ'τόν άργαλειό σκυφή, θλιμμένη, καθόταν δίπλα τής σ'τις ὥρες τής σχόλης του, συμμαχούσε μαζί τής για όλα και σέ όλα. "Όταν μεγάλωσε πια παρακολουθοῦσε μαθήματα σ'τό Διδασκαλειό. Θά γινόταν δάσκαλος. Θά διοριζόταν σ'τις σπουδαιότερες Κοινότητες τού νησιού, θά έπαιρνε μιά καλή θέση, θά λευτέρωνε τή χήρα τή μάνα άπό τ'ό καθημερινό μαρτύριο. 'Από τήν τετάρτη τάξη παρακολουθοῦσε και τήν ψαλτική. Μαθήτευσε σ' ένα γέρο μουσικό τής ένορίας κ' ήταν τ'ό δεξιό του χέρι όχι μονάχα σ'τις λειτουργίες τών Κυριακῶν και τών γιορτῶν, μά και τών έσπερινῶν. Τότες ό κόσμος δέν πῶλειπε άπ' τις έκκλησιές κ' οί ψαλτάδες πολύ λίγο κατώτεροι ή-

ταν από τους παπάδες και τους Δεσποτάδες. Κι ὁ μικρός Καλογέρης μὲ τὸ κλειστὸ σακκάκι του κατασκευασμένο ἀπὸ ντόπιο ὕφασμα, τὰ χοντρά του παπούτσια καὶ τὴ μίζερη του ἐμφάνιση, ἀγαπήθηκε σὴν ἐνορία σὰν ἕνας τίμιος καὶ «χρηστός τρόφιμος τῶν Μουσῶν». Στὰ τελευταῖα χρόνια τῶν σπουδῶν του δὲν ἀπουσίασε οὔτε ἕνα βράδυ ἀπὸ τῆ βιβλιοθήκη τῆς ἀρχιεπισκοπῆς. Ἔμαθε ὅλους «τοὺς ἀγίους, τιμίους καὶ ἐνδόξους ἡμῶν ἐκκλησιαστικούς πατέρας», ἀποστήθισε «τοὺς γλαφυροὺς καὶ νοήμονας λόγους τοῦ Χρυσοστόμου», μελέτησε τὴν Ἁγία Γραφή καὶ «μαθητῆς ὧν ἐκήρυξεν εἰς γλῶσσαν καλλιειτῆ καὶ ρέουσιν τὸν θεῖον λόγον ἀπ' ἄμβωνος, ἐρμηνεύσας τὸ Εὐαγγέλιον τὸ εἰς τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ τὴν φυγὴν καὶ ἐπιστροφὴν ἀναφερόμενον», ὅπως ἔγραψε τότες κ' ἡ μοναδικὴ ἐβδομαδιαία ἐφημερίδα τῆς πρωτεύουσας. Τὴν τελευταία χρονιά «ἤρίστευσεν μεταξὺ δώδεκα συμμαθητῶν του, ἐκφωνήσας τὸν ἀποχαιρετιστήριον λόγον ἐκ μέρους τῶν τελειοφοίτων, καταχειροκροτηθεὶς μετὰ πατάγου!», κατὰ τὴν ἴδια ἐφημερίδα.

Ἄχ! τούτα τὰ κολακευτικὰ λόγια τοῦ τύπου πού χαραχτήκανε στὸ μυστὸ του, πῶς στριφογύριζαν τώρα μέσα του! Θυμόταν τὴ μεγάλη ἐχτίμηση πού τοῦ κρατοῦσε ὁ κόσμος. Ἦταν νέος «ἐνάρετος, σπάνιος», τὸ δὲ ὄνομα του συνοδεύετο μὲ τὰ πιὸ χτυπητὰ ἐπίθετα μὴ ἐξαιρουμένου οὔτε καὶ τοῦ ἀγίου. Κι ὁ ἴδιος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔδειξε ξεχωριστὴ συμπάθεια γιὰ τὸν ἐνοριτῆ νέο «ὅστις πολλὰ τὰ κατὰ ὀφελήματα ὑπέσχετο διὰ τὸ μέλλον πρὸς τὴν Κοινωνίαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν».

Ὁ Καλογέρης γύριψε νὰ λευτερωθεῖ ἀπὸ τὶς σκέψεις του. Ἔφερε τὴν προσοχή του στὸ θόρυβο ποῦκανε ἔξω ἢ βροχή μὲ τὸν ἀγέρα. Μιά τέτοια νύχτα ἦταν ἀκριβῶς καὶ τότες πού πέθανε ἡ μάνα, τὸ μόνο πλάσμα π' ἀγάπησε, σὲ τούτη τὴ γῆς. Ἦταν σ' ἕνα χω-

ριὸ τῆς Ὀρεινῆς. Ψηλὸ τὸ βουνὸ δίπλα μὲ πεῦκα καὶ πλατάνια, βρύσες βατιοκρυμένες. Πρωτοπῆγε δάσκαλος, κ' ἡ μάνα—θεὸς σχωρέσει τὴν—τὸν συνόδεψε. Μὰ τί ὑποδοχὴ ἦταν κείνη πού τοῦκαμαν! Οὔτε κι ὁ Χριστὸς σὰ μῆκε στὰ Ἱεροσόλυμα δὲ βρῆκε τόση ὑποδοχὴ κι ἐνθουσιασμό. Ὀλάκαιρο τὸ χωριὸ ἦταν στὸ πῶδι καὶ περίμενε τὸ δάσκαλο πού τέσσερα ὑποζύγια θὰ τοῦ κουβαλοῦσαν τὰ χρειαζούμενα, κ' ἕνα μουλάρι θὰ φέρνε τὸν ἴδιο καὶ τὴ μάνα Ἐκεῖνα τὰ εἰλικρινὰ καλωσορίσματα, οἱ χειραφίες μὲ τὸν παπά, τὸν Μουχτάρη, καὶ ἡ προσφώνηση κάποιου μαθητῆ γραμμένη ἀπὸ ἕνα θρησκόληπτο χωριανὸ «πρώην» μοναχό: «Χαιρετίζομεν τὴν αἰσίαν ἡμῶν ἀφιξίν ὧ ἀριστε διδάσκαλε μεταξὺ τῶν ἀρίστων διδασκάλων κτλ.». Καὶ τοῦτος μὲ τὴν καινούργια οὐμπρέλλα στὸ χέρι, περπατοῦσε ντροπαλά μ' ἕνα ἄθωο μεϊδιάμα στὰ χεῖλη, δίνοντας τὴν ἐντύπωση κάποιου θαυματουργοῦ ἀγίου πού μπροστὰ του οἱ πιστοὶ κλίνουν εὐλαβικὰ τὸ γόνατο. Ἀπὸ τὶς πρῶτες βδομάδες ἡ φήμη του, σὰν ὁ καλύτερος ψάλτης πού φάνηκε ποτές, πῆρε τὰ χωριά τῆς Ὀρεινῆς καὶ πολλοὶ ἐρχόντουσαν νὰ τὸν ἀκούσουν καὶ νὰ τὸν καμαρώσουν στὸ ψηλὸ στασιδί. Κηρύγματα συχνά, ἐξάρσεις ἀνώτερες, γιόμιζαν τὸν ἱερὸ χῶρο. Στὸ καφενεῖο ἔπαιρνε πάντα τὴν καλύτερη θέση, κι ὁ κόσμος μ' ἀνοιχτὸ στόμα ἀφουγκραζόταν τὴν ἐρμηνεία τῆς ἐφημερίδας. Οἱ γρηῆς τοῦ ζητούσανε γιατρικὲς συμβουλές, κ' οἱ γυναῖκες πού καθόντουσαν στὰ κατῶφλια σηκώνονταν σὰν περνοῦσε. Στὸν Φλεβάρη τῆς χρονιάς ἐκείνης, τότες πού κάλυψαν τὰ χιόνια τὰ χωριά τῆς Ὀρεινῆς, ἡ μάνα πέθανε. Δὲ χάρηκε πολὺ ἡ ἄτυχη τὸ ὄνειρο τῆς πού πραγματοποιοῦσε. Ὁ θάνατος τῆς στάθηκε καὶ τοῦ ἴδιου ἕνας ψυχικὸς μαρασμὸς, μιὰ πληχτικὴ ἐσώτερη μελαγχολία.

Τὰ μακρὰ χρόνια πού ἀκολούθησαν κατόπιν ἦταν ὅμοια. Γυρνώντας

στά χωριά του νησιού ἄφηνε στό κα-
θένα τίς καλύτερες ἐντυπώσεις μὰ μα-
ζί κ' ἔνα κομμάτι τῆς ζωῆς του, ποῦ-
φευγε χωρίς νά τὸ λογαριάζει στείρα,
ἄχαρη, συντηρητική, ὑπολογισμένη.
Ἡ νειότη του σάμπως νά μὴν ὑπῆρξε
ποτέ. Δέν τοῦ ἄφησε τίποτα, οὔτε
μιὰ γλυκεῖα ἀνάμνηση, οὔτε ἕνα ἐπει-
σόδιο ξεχωριστό, οὔτε μιὰ τρέλλα.
Ἦταν μιὰ νιότη βαλμένη σ' ἕνα κα-
λοῦπι, πνιγμένη στόν βροχὰν μῆς ζω-
ῆς γιομισμένης μὲ στενάχωρες ἰδέες
κι ἀντιλήψεις. Περιφρόνησε πολὺ, πά-
ρα πολὺ τῆ ζωῆ του. "Ενοιωθε μέσα
του τοὺς πόθους νά μιλοῦνε κι ὁμως
ἔκανε τὸν κουφό. "Εβλεπε στίς νύχτες
γλυκόνειρα γιὰ τίς λιγερές τοῦ χωριοῦ
καί ξεπνοῦσε τὸ πρωτὶ μὲ τῆ βαριά σκέ-
ψη «Ἡμάρτησα κατ' ὄναρ, Κύριε, συγ-
χώρησόν με». Οἱ ἠλιόλουστες μέρες,
οἱ ἄνοιξες, τὰ βουνίσια τοπεία, οἱ ἀ-
κρογιαλιές, τὰ μεθυστικά τοῦ καλοκαι-
ριοῦ βράδυα, δέν τοῦ μιλοῦσαν παρά
πολὺ, πολὺ κρυφά. Κ' ἡ συνείδηση του
σὲ κάθε ἄλλη σκέψη ἐπαναστατοῦσε,
διαμαρτυροῦταν. Ἀκολουθοῦσε τὸ δρό-
μο ποῦ χάραξε χωρίς νά ὑποψιαστεῖ
πὼς ἦταν θλιβερός. Κι ὅταν πιὰ τὸν
βάραιναν τὰ χρόνια, ὅταν ἡ νιότη ἔ-
κανε φτερά κ' ἡ ζωῆ ἄρχισε νά τὸν
μαστιγώνει μὲ τὰ ἀόριστα ἐρωτήματα
καί τίς ἔγνοιες, τότες κάτι ὑποψιάστη-
κε. Στὴν ψυχὴ του ἕνας ὀλάκαιρος κό-
σμος ποῦ ἔπλασε, ἄρχισε νά σειέται.
Τότες ἄρχισαν νά τοῦ μιᾶνε ζωηρό-
τερα τὰ μάτια τῶν λυγερῶν, τὰ ἀρώ-
ματα, τὰ βράδυα. Μὰ ἦταν ἀργά.
Μιὰ λύπη τοῦ γιόμισε τὴν ψυχὴ ποῦ
ἄφησε τὰ χρόνια του νά ρέψουν χωρίς
νά τὰ χαρεῖ, χωρίς νά τὰ ἐκμεταλλευ-
τεῖ νά κάμει λίγη ζωῆ, λίγη χαρὰ κ'
εὐτυχία. Κ' ἐνιωθε μέρα μὲ τῆ μέρα
πιὸ μεγάλο τὸ παράπονο τῆς ψυχῆς
του, τοῦ ἑαυτοῦ του. Αὐτὸς ποῦ δέν
ἔβλαψε κανένα, ποῦ θυσίασε ὅλα γιὰ
τοὺς ἄλλους, ποῦ ἔμεινε ἀνύπανδρος
μὲ τῆ δικαιολογία πὼς ἡ γυναῖκα θὰ
τοῦ γίνε ἐμπόδιο στόν προωρισμὸ του
ποῦ πίστευε, ἔβλαψε τὸν ἴδιο ἑαυτὸ

του. "Ακουε μιὰ φωνὴ νά κλαίει μὲ
παράπονο βαθειὰ του.

"Απόψε, νά, κρατάει ἕνα κομμάτι χαρ-
τὶ στά χέρια του καί τὸ στριφογυρνᾷ.
"Ἐνα ραντεβού μὲ μιὰ ἀρτίστα τοῦ
καπαρέ. Δυσκολεύεται νά πιστέψει πὼς
εἶναι ξύπνιος. Συλλογίζεται «Ἐγώ;».
Κι ὁμως αὐτὸς ποῦ δέν ἄγγιξε οὔτε
«ἐσθῆτα γυναικός», ποῦ δέν γνώρισε τῆ
γυναῖκα παρά σὰ θέαμα καί μάλιστα
«σκανδαλώδες». Πῶς τοῦ φαίνονταν
ἀπόψε ἀλλοιώτικα ὄλα! Νιώθει ἕνα
μῖσος γιὰ τὸν κόσμο. Νομίζεις πὼς ἦ-
ταν πολὺ ἐγωῖσθης αὐτὸς ὁ κόσμος καί
τοῦτος πολὺ ἀνίδεος. Ἡ ἀνατολὴ τῆς
ζωῆς του—παράξενο πράμα—πῆρε ἀ-
νάποδη θέση· ἔφτασε στὴ δύση. Νέοι
πόθοι, καινούργια ὄνειρα, γυρεύουν νά
τὸν γαργαλίσουν, νά τὸν σαγηνέψουν
τώρα ποῦ ὁ δρόμος τέλεψε καί τὰ τέρ-
μα δέν εἶναι μακρὰ. Λογαριάζει πὼς
τὰ ἰδανικά εἶναι ξεφτισμένα, μονό-
πλευρα. Οἱ ἰδέες στόν κόσμο ἄλλαξαν.
Τὰ μεγάλα του χαρίσματα,—ἔτσι του-
λάχιστο τὰ χαραχτήρισαν ἐφημερίδα
καί Δεσπότης—τὸν κάνουν γελοῖο
μπροστά στά μάτια τοῦ κόσμου. "Αχ!
Τοῦτο τὸ χαρτί! Εἶχε λοιπὸν ἡ ζωῆ
κι ἄλλα πράματα ὠραῖα ποῦ δέν τὰ
ὑποψιάστηκε;

Ἡ ἐπανάσταση βαθειὰ του μεγάλω-
σε. Ὁ ἑαυτὸς του ποῦ μείνε θαμμένος
χρόνια καί χρόνια, περιφρονημένος, ξύ-
πνησε. "Ἐνα γλυκὸ χᾶδι ἀγκάλιασε
τὸ γερασμένο του κορμί. Νανουρίστη-
κε μὲ τὴν θύμηση τοῦ καπαρέ. Ἡ ὠ-
ραῖα Οὐγγαρέζα χορεύτρα, μὲ τὸ σφι-
χτοδεμένο κορμί καί τὰ λάγνα μάτια
καί μὲ κείνα τὰ βυζιά ποῦ μόλις κρέμ-
νονταν ἀπὸ τὸ στήθος. Καί κείνο τὸ
γλέντι ποῦ ἄναψε κατόπι, καί τὸ φιλί
ποῦ τῶδωσε στό στόμα ἀπάνω στό δέ-
κατο ποτήρι τῆς σιαμπάνιας. Ἀλήθεια
«κείνο τὸ φιλί» ποτές του δὲ μπορούσε
νά πιστέψει στὴ γλύκα του. Ὁ νοῦς
του εἶχε συνδέσει τὸ φιλί μὲ τὴν προ-
δοσία τοῦ Ἰεῦδα. Κι ὁμως! Αὔριο θὰ
τὸ ξαναδοκιμάσει. Αὐτὸ τὸ χαρτί εἶναι
ἕνα μπουκέτο ἐλπίδες. "Ἐνα μονάχα

δέν μπορούσε τώρα νά ξεδιαλύνει μέσα του. Γιατί νά τόν προτιμήσει ή ώραία Ούγγαρέζα; Μήπως άγαπούσε τούς ήλικιωμένους; ή μήπως... "Εδιώξε αυτές τις σκέψεις μέ τή βεβαιότητα πώς αύριο θά μάθει.

Κοιμήθηκε κοντά στά ξημερώματα. Όταν ξύπνησε ήταν σχεδόν μεσημέρι. Τά μάτια του βάραιναν στά βλέφαρα, τά κόκκαλα του τόν πονούσαν και οί δυνάμεις του κοιμισμένες. Ντύθηκε σιγά-σιγά—σάν πάντα—τακτοποίησε τό στρώμα, έβαλε στή ράχη του τό πανωφόρι του κι άρχισε νά πηγαينوέρεχεται στήν κάμαρα. Συλλογιζόταν τά γεγονότα τής βραδυάς και πότε θύμωνε, πότε μισογελούσε είρωνικά, πότε έσφιγγε τις γροθιές του, πότε έπαιρνε ύφος μελαγχολικό και τέλος ξεστόμισε διάφορες λέξεις κάποιου βουβού μονόλογου. "Υστερα σίμως στήν όξώπορτα. "Ενας όμιλος γυναικών κι άντρών περνούσαν. "Ανάμεσα τους ήταν κι ένας γνωστός του.

—Καλογέρη, δέν σε είδαμε στήν έκκλησία σήμερα, γιατί;
Τρύπωσε μέσα κ' έκλεισε μ' όρμη τήν πόρτα.

—Στό διάβολο !....

Κοίταξε τό ρολόϊ του. "Εντεκα και μισή. Τό ραντεβού ήταν στίς όχτώ.

«Πάει, τό έχω άπολέσει!» συλλογίστηκε. Δέ λυπήθηκε πολύ. Κάτι μέσα του τούλεγε πώς καλύτερα πούγινε κ' έτσι. Λογάριασε τό όνομα του, τήν ύπόληψή του. Βέβαια, καλύτερα πούγινε κ' έτσι! "Ο ήλιος στό μεταξύ είχε βρεϊ μία μεγάλη τρύπα ανάμεσα στά γνέφια πού άρχισαν νά άποτραβιοϋνται στίς διπλανές βουνοκορφές. "Ανοιξε τήν πόρτα και βγήκε στό δρόμο. "Εφτασε στή Λέσχη Πολλοί γνωστοί του τόν

κοίταζαν άλλοιώτικα, έρευνητικά. Μερικοί φίλοι του γεροντάκοι τόν στραβοκοίταζαν, κι όταν τούτος σίμως και καλημέρισε ένας άπ' αυτούς δέ βάσταξε «Δέ θέλουμε νάχουμε σχέσεις μ' έναν έκφυλον! και διαστρεμμένο! Ξεσκεπάστηκε πλέον ή άσωτη! Ζωή σου. Κοίτα στήν έφημερίδα νά δεις τά χάλια σου».

"Ο Καλογέρης δέν ήξερε τι νά σκεφτεί. Θά τούς έβριζε άν μπορούσε. "Όστόσο κρατήθηκε και πήρε τήν έφημερίδα άπ' τό τραπέζι. Τήν έφερε στά μάτια του και διάβασε ένα τριστηλο πούγραφε κοντά στά άλλα. «"Η γνωστή και χαριτωμένη Ούγγαρέζα χορεύτρια Λίλιαν Πετσόφσκυ, ήλικίας μόλις 22 έτών, ηύτοκτόνησε φές περι τήν τετάρτην πρωϊνήν, δι' άγνωστους λόγους. "Ο ίμπρεσάριος της εις τήν κατάθεσίν του έδήλωσεν ότι ή άτυχής Λίλιαν φές ήτο πολύ εύθυμη πίνουσα σιαμπάνιαν μέχρι τής τρίτης πρωϊνης μετά του συνταξιούχου διδασκάλου κ. Καλογέρη εις όν μάλιστα έδωσε ραντεβού διά σήμερον. Μυστήριον καλύπτει τήν ύπόθεσιν κτλ.»

"Εμεινε σάν άπολιθωμένος. "Εφυγε μέ γοργά κι άκαθόριστα βήματα ύστερα. Στό δρόμο τά μάτια του κόσμου καρφώνονταν πάνω του. "Ο Καλογέρης, κοιτάτε. Νά, αυτός ό γεροντάκος πούπινε σιαμπάνια μέ τήν Ούγγαρέζα!» Οί ματιές ήταν γιομάτες περιφρόνηση. Σ' ένα μέρος του σφύριζαν κ' έσκασαν στά γέλοια. "Εφτασε σπίτι του κι αναλύθηκε σ' ένα κλάμα βαθύ. "Εκλαιε τάχα τόν έαυτό του πού τόν ρεζίλεψε γιά μία νύχτα γλεντιού; "Η εκλαιε τή ζωή του πού τήν έθαψε γιά νά κερδίσει τήν έχτίμηση ενός άνάξιου κι άχάριστου κόσμου; ;....

ΠΑΝΟΣ ΤΑΛΙΑΔΩΡΟΣ

ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΔΕΙΠΝΟΣ IV

Μόνος τὸ δρόμο ὀδεύω τῶν παθῶν
τοῦ μαρτυρίου ὁ σταυρὸς μὲ περιμένει —
μὰ πάντα σ' ἀγαπῶ ὅπως ἀγαποῦν
παράφορα οἱ τρισαπελπισμένοι.

Στοὺς γκρίζους πιὰ κροτάφους, μοῦ φορεῖ
στεφάνι, ἀγκάθια, ἡ δύση ἢ ματωμένη —
μὰ σ' ἀγαπῶ ὅπως νοιώθω κι ἀγαποῦν
οἱ ταπεινοὶ καὶ καταφρονημένοι.

Τὸν πόνο της, τὸν πόνο τὸ βαθύ
ἔχει ἢ ψυχὴ μου νὰ σοῦ φέρει· ἄλλο δὲ μένει—
μὰ σ' ἀγαπῶ ὅπως ξαίρουν κι ἀγαποῦν
ὄσοι ἀγρυπνοῦν καὶ κλαῖν δυστυχισμένοι.

Τὸ εἶδωλό σου τὸ χάνω ξαφνικὰ
ποῦ αἰώνια μὲ καλεῖ σὰν Εἰμαρμένη, —
Μὰ πάντα σ' ἀγαπῶ ὅπως ἀγαποῦν
μὲ πάθος, οἱ τυφλοὶ κ' οἱ ἀπελπισμένοι.

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ

DEA MEA!

“Ω, Ἐμορφιά! πολυέδρο φαντάζεις μου κρυστάλλι,
π' ὅποια γωνιά του ἀντίκρυστα μοῦ θάμπωσε τὸ νοῦ,
εἴτ' ἔδειχνε βουνοκορφὴ, εἴτε κρουστὸ ἀκρογιάλι,
εἴτε κάποιον ἠλιόγευμα στήν οὐγία τ' Οὐρανοῦ.

Παντοῦ σ' ὅ,τι κι' ἂν χάρισε τὰ θεϊκὰ σου κάλλη
προσκυνητῆς του γίνηκα καὶ τοῦ πιό ταπεινοῦ
κι' ἄς ἦταν μιὰ χρυσόμυγα, ἡ ρόδο, ἡ κεφάλι
φερμένο σ' ἔν' ἀγέρωχο κορμὶ σαρακινοῦ.

Μὰ πιό πολὺ σ' ἀγάπησα στό πλάσμα τοῦ τεχνίτη,
σ' ἦχον κι' ἂν ἦσουν, σ' ἀγαλμα, σὰ φῶς τ' ἀποσπερίτη
μέσα σὲ κάποια ζωγραφιά, μέσα σὲ κάποια ἰδέα.

Καὶ πᾶν' ἀπ' ὄλα στό ρυθμὸ τοῦ τραγουδιοῦ, ποῦ φέρνει
μὲς στ' ὄραμα της μνήμης μου, τὸ θεϊκόν Ὅρφέα,
τὸν παναρμόνιο σκοπὸ μέσα στό Πᾶν νὰ ὑφαίνει.

Κάιρο, Αἴγυπτος.

ΛΟΥΚΑΣ Ν. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

D. H. Laurence

ΤΟ ΑΛΟΓΑΚΙ ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ

(Τέλος)

«Τί μπορούσε νά σταματήσει τὸν ψίθυρο;»

«Τὸ σπίτι μας! **Μισῶ** τὸ σπίτι μας γι αὐτὸν τὸν ψίθυρο».

«Μὰ τί ψιθυρίζει;»

«Γιατί—γιατί», τὸ παιδί κουνήθηκε ἀνήσυχα, «γιατί δὲν ξαίρω! Μὰ ἔχει πάντα ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα, ξαίρεις, θεῖε.»

«Τὸ ξαίρω, ἀγόρι μου, τὸ ξαίρω.»

«Ξαίρεις, Θεῖε, ὅτι ἡ μητέρα παίρνει κλητήρια, δὲν τὸ ξαίρεις;»

«Φοβοῦμαι ὅτι τὸ ξαίρω,» εἶπε ὁ θεῖος.

«Κ' ἔτσι τὸ σπίτι ψιθυρίζει σὰν ἄνθρωποι πού σέ περιγελοῦνε πίσω σου. Εἶναι φοβερό, καὶ εἶναι! Νόμιζα ὅτι ἂν ἦμουνα τυχερός—»

«Ὅτι θὰ μπορούσες νά τὸν σταματήσεις», πρόσθεσε ὁ θεῖος.

Τὸ παιδί τὸν κοίταξε μὲ μεγαλωμένα γαλανὰ μάτια πού εἶχαν μίαν παράξενη ψυχρὴ φλόγα μέσα τους, καὶ δὲ ξεστόμισε οὔτε μιὰ λέξη.

«Καλὰ, τότε» εἶπε ὁ θεῖος, «τί θὰ κάνουμε;»

«Δὲν θὰ ἤθελα νά ξαίρει ἡ Μητέρα ὅτι ἦμουνα τυχερός,» εἶπε τὸ παιδί.

«Γιατί ὄχι, ἀγόρι μου;»

«Θὰ μὲ σταματοῦσε.»

«Δὲ φρονῶ ὅτι θὰ σέ σταματοῦσε.»

«ᾠ!— καὶ τὸ παιδί λύγισε μ' ἓνα παράξενο τρόπο. «Δὲν τήνε θέλω νά ξαίρει, Θεῖε.»

«Πολὺ καλὰ, ἀγόρι μου! Θὰ τὰ φτιάξουμε χωρὶς νά ξαίρει.»

Τὰ κανόνισαν πολὺ εὐκολα. Ὁ Παῦλος, στὴν εἰσήγηση τοῦ ἄλλου, παράδωκε στὰ χέρια τοῦ θείου του πέντε χιλιάδες λίρες πού τις κατάθεσε στὸν οἰκογενειακὸ δικηγόρο κι αὐτὸς θ'

ἀναλάβαινε νά πληροφορήσει τὴ μητέρα τοῦ Παύλου ὅτι κάποιος πλούσιος συγγενῆς τοῦ εἶχε παραδώσει πέντε χιλιάδες λίρες. Τὸ ποσὸ αὐτὸ θὰ τις πληρωνόταν σὲ δόσεις, χίλιες λίρες σὲ κάθε ἐπέτειο τῶν γενεθλίων της, γιὰ τὰ πέντε ἐπόμενα χρόνια.

“Ἔτσι θ'ἄχει ἓνα δῶρο στὰ γενέθλια της ἀπὸ χίλιες λίρες γιὰ πέντε χρόνια στὴ σειρά, „ εἶπε ὁ θεῖος Ὁσκαρ. “Ἐλπίζω ὅτι αὐτὸ δὲ θὰ τῆς κάνει δυσκολώτερη τὴ ζωὴ πιὸ ὕστερα. „

Ἡ μητέρα τοῦ Παύλου εἶχε τὰ γενέθλια της τὸ Νιόβρη. Τὸ σπίτι τελευταία ξακολουθοῦσε νά ψιθυρίζει χειρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ καὶ μ' ὄλην τὴν καλὴ του τύχη ὁ Παῦλος δὲν μπορούσε νά τὸ υποφέρει. Ἦτανε πολὺ ἀνήσυχος προσμένοντας νά δεῖ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιστολῆς τῶν γενεθλίων πού θὰ μιλοῦσε στὴ μητέρα του γιὰ τις χίλιες λίρες.

Ὅταν δὲν ὑπῆρχαν ξένοι, ὁ Παῦλος καθόταν στὸ τραπέζι μὲ τοὺς γονιοὺς του γιὰ εἶχε τώρα πιά ξεπεράσει τὴ νηπιοκομικὴ ἐπιτήρηση. Ἡ μητέρα του πήγαινε στὴν πόλη σχεδὸν κάθε μέρα. Εἶχε ἀνακαλύψει ὅτι εἶχε μιὰ παράξενη ἐπιτηδειότητα νά σχεδιογραφεῖ γιὰ γοῦνες καὶ ὑφάσματα κ' ἔτσι ἐργαζόταν κρυφὰ στὸ ἐργαστήριό κάποιας φίλης πού ἦτανε ἀρχιτεχνίτης τοῦ πιὸ σημαντικοῦ ὑφασματοπωλικοῦ οἴκου. Ἰχνογραφοῦσε τουαλέτες κυριῶν ντυμένων σὲ γοῦνες καὶ μεταξωτὰ γιὰ διαφημίσεις σ' ἐφημερίδες. Ἐκείνη ἡ νεαρά τεχνίτρια κέρδιζε ἀρκετὲς χιλιάδες λίρες τὸ χρόνο, ἀλλὰ ἡ μητέρα τοῦ Παύλου ἔβγαζε μονάχα ἀρκετὲς ἑκατοντάδες καὶ δὲν ἦτανε πάλι ἱκανοποιημένη. Ἦθελε, νά εἶναι πρώτη σὲ κά-

τι και δέν τὸ πέτυχε κι ὅταν ἀκόμη ἔκανε σχεδιογραφήματα γιὰ διαφημίσεις ὑφασμάτων.

Κατέβηκε νὰ προγευματίσει τὸ πρωτῶν γενεθλίων της. Ὁ Παῦλος κοιτοῦσε τὸ πρόσωπο της σὰ διάβαζε τὶς ἐπιστολές της. Γνώριζε τὸ γράμμα τοῦ δικηγόρου. Τὸ πρόσωπο τῆς μητέρας του, ὡς τὸ διάβαζε, ἔγινε τραχὺ κ' ἔχασε κι αὐτὴ τὴ λίγη ἔκφραση ποῦ εἶχε. Τότε μιὰ ψυχρὴ, ἀποφασισμένη ἔκφραση φανερώθηκε στὸ στόμα της. Ἐκρυσσε τὴν ἐπιστολὴ κάτω ἀπὸ τὸ σωρὸ τῶν ἄλλων καὶ δέν εἶπε οὔτε μιὰ λέξη κἄν γι' αὐτή.

«Δέν σοῦφερε τίποτα τὸ νόστιμο ὁ ταχυδρόμος γιὰ τὰ γενέθλια σου, Μητέρα;» εἶπε ὁ Παῦλος.

«Κάτι ὀλωσδιόλου μέτρια νόστιμο,» εἶπε μὲ φωνὴ ψυχρὴ καὶ χαμηλὴ.

Πῆγε στὴν πόλη χωρὶς νὰ πεῖ τίποτα περισσότερο. Μά τὸ ἀπόγευμα φάνηκε ὁ θεῖος Ὁσκαρ. Εἶπε ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Παύλου εἶχε μιὰ πολὺωρη συνέντευξη μὲ τὸ δικηγόρο καὶ τὸν ρώτησε ἂν δέν ἦταν δυνατὸ νὰ τῆς προκαταβληθεῖ ὀλόκληρο τὸ ποσὸ τῶν πέντε χιλιάδων γιὰ τὴν χρωστοῦσε.

«Τὶ φρονεῖς, Θεῖε;» εἶπε τὸ παιδί.

«Τ' ἀφήνω σὲ σένα, γιόκα μου.»

«᾽Ω ἄστην νὰ τὸ πάρει τότε! Μποροῦνε τὰ ὑπόλοιπα νὰ μᾶς φέρουνε κάτι ἀκόμη,» εἶπε τὸ παιδί.

«Καλύτερα ἓνα καὶ στὸ χέρι παρά δέκα καὶ καρτέρει», εἶπε ὁ θεῖος Ὁσκαρ.

«Μὰ εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ **ξαίρω** γιὰ τὶς κοῦρσες τοῦ Grand National ἢ γιὰ κείνες τοῦ Lilconshire ἢ ἂν ὄχι γι' αὐτές γιὰ τὸ Ντέμπυ. Εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ ξαίρω γιὰ τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη,» εἶπε ὁ Παῦλος.

Ἔτσι ὁ θεῖος Ὁσκαρ ὑπόγραψε τὴ συμφωνία κ' ἡ μητέρα τοῦ Παύλου πῆρε καὶ τὶς πέντε χιλιάδες. Τότε συνέβηκε κάτι τὸ πολὺ περιεργό. Οἱ φωνές στὸ σπίτι ξάφνου τρελλαθῆκανε σὰ μιὰ χορωδία ἀπὸ βατράχους μιὰν ἀνοιξιὰτικὴν ἑσπέρα. Ἀγοράσθηκαν μερικά

νέα ἔπιπλα κι ὁ Παῦλος εἶχε ἓνα παιδαγωγό. Θὰ πήγαινε **πραγματικὰ** στὸ Ἦτον, τὸ σχολεῖο τοῦ πατέρα του, τὸ ἐπόμενο φθινόπωρο. Ὑπῆρχαν λουλούδια τὸν χειμῶνα καὶ μιὰ πλούσια πολυτέλεια ποῦ σ' αὐτὴ ἦτανε συνειθισμένη ἢ μητέρα τοῦ Παύλου. Κι ὅμως οἱ φωνές στὸ σπίτι, πίσω ἀπὸ τὶς μισόζες καὶ τοὺς ἀνθισμένους κλώνους τῶν μυγδαλιῶν κι ἀπὸ κάτω ἀπ' τοὺς σωρούς τῶν πολυχρωμῶν μαξιλαριῶν ἀπλῶς τρίλιζαν καὶ σκλήριζαν μ' ἓνα εἶδος ἔκστασης: «Πρέπει νὰ βρεθοῦν περισσότερα χρήματα! ᾽Ω-ω-ω! **Πρέπει** νὰ βρεθοῦν περισσότερα χρήματα ᾽Ω, τώρα, τώρα-α, τώρα-α-α- **πρέπει** νὰ βρεθοῦν περισσότερα χρήματα! Περισότερα ἀπ' ὅσα ποτὲ πρὶν! Περισότερα ἀπ' ὅσα ποτὲ πρὶν!»

Αὐτὸ φοβέρισε τρομαχτικὰ τὸν Παῦλο. Μελετοῦσε τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ μὲ τοὺς παιδαγωγούς του. Μὰ οἱ πὶὸ ἐνδιαφέρουσες ὄρες ξεοδεύονταν μαζί μὲ τὸν Μπάσσετ. Οἱ κοῦρσες τοῦ Grand National εἶχαν περάσει δέν μπόρεσε «νὰ ξαίρει» κ' ἔχασε μάλιστα ἓκατὸ λίρες. Πλησίαζε τὸ καλοκαίρι. Βρισκόταν σ' ἀγωνία γιὰ τὶς κοῦρσες τοῦ Λίνκον. Μὰ καὶ γιὰ τὶς κοῦρσες τοῦ Λίνκον ἀκόμα δέν «ἤξαιρε», κ' ἔχασε πενήντα λίρες. Τὰ μάτια του μεγάλωσαν καὶ πήρανε μιὰ παράξενη ὄψη, σὰν κάτι νὰ πήγαινε νὰ ξεσπάσει μέσα του.

«Παραίτησε τα, γιόκα μου! Μὴ σκοτίζεσαι γι' αὐτά!» Τὸν συμβούλευε ὁ θεῖος Ὁσκαρ. Μὰ ἡ κατάσταση ἦτανε τέτοια ποῦ σὰν νὰ μὴ μποροῦσε τὸ παιδί ν' ἀκούσει τί ἔλεε ὁ θεῖος του.

«Πρέπει νὰ ξαίρω γιὰ τὸ Ντέμπυ! **Πρέπει** νὰ ξαίρω γιὰ τὸ Ντέμπυ!» ἐπανάλαβε τὸ παιδί μὲ τὰ μεγάλα γαλανὰ μάτια του ποῦ φλόγιζαν σ' ἓνα εἶδος τρέλλας.

Ἡ μητέρα του παρατήρησε πόσο ἦταν ὑπερβολικὰ κουρασμένος.

«Θᾶταν καλύτερα ἂν πήγαινες σὲ μιὰ παράλια πόλη. Δὲ θᾶθελες νὰ πήγαινες σένα περιθαλάσιο μέρος ἀντί

νά περιμένης; Νομίζω ότι θάταν καλύτερα.» εἶπε κοιτώντας τον με μάτια ριγμένα κάτω ἀνήσυχτα με τὴν καρδιά της παράξενα βαρημένη ἐξαιτίας του.

Μὰ τὸ παιδί σήκωσε τὰ μυστηριακά γαλανά μάτια του.

«Δὲ θὰ μπορούσα νὰ πάω πρὶν ἀπὸ τὸ Ντέρμπυ, Μητέρα!» εἶπε. «Δὲ θὰ μπορούσα!»

«Γιατί δὲ θὰ μπορούσες;» εἶπε, με μιὰ φωνὴ ποὺ γινόταν βαρειά ὅταν τῆς ἐναντιώνονταν. «Γιατί δὲ θὰ μπορούσες;» Μπορεῖς ἀκόμη νὰ πᾶς ἀπ' τὸ παράλιο μέρος νὰ δεῖς τὸ Ντέρμπυ μαζί με τὸ θεῖο σου Ὁσκαρ, ἂν αὐτὸ εἶναι ὅ,τι πεθυμᾶς. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περιμένεις ἐδῶ. Ἔπειτα, νομίζω ὅτι γνοιάζεσαι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι πρέπει γι' αὐτὲς τὶς κοῦρσες. Αὐτὸ εἶναι κακὸ σημεῖο Ἡ οἰκογένεια μου ἦτανε μιὰ οἰκογένεια χαρτοπαιχτῶν, καὶ δὲ θὰ μπορέσεις νὰ μάθεις προτοῦ μεγαλώσεις, ὅση βλάβη ἔχει κάνει. Ἄλλὰ ἔχει κάνει βλάβη. Πρέπει νὰ διώξω τὸν Μπάσσετ καὶ νὰ παρακαλέσω τὸν θεῖο Ὁσκαρ νὰ μὴ σοῦ μιλά ποιά γιὰ κοῦρσες, ἐχτός ἂν ὑποσχεθεῖς ὅτι θάσαι λογικὸς σχετικὰ μ' αὐτὲς: πήγαινε σ' ἓνα παράλιο μέρος καὶ ζέχασέ τις. Εἶσαι ὄλος νεῦρα!»

«Θὰ κάνω ὅτι θέλεις, Μητέρα, ἂν δὲ μὲ στείλεις νὰ φύγω παρὰ ἀφοῦ περάσει τὸ Ντέρμπυ,» εἶπε τὸ παιδί.

«Νὰ σὲ στείλω νὰ φύγεις ἀπὸ ποῦ; Μὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ σπίτι;»

«Ναί», εἶπε, κοιτάζοντας τὴν κατάματα.

«Μὰ πῶς, παράξενο μου παιδί, τί σὲ κάνει νὰ γνοιάζεσαι τόσο πολὺ ἔτσι ξαφνικά; Δὲν τῶξαιρα ποτέ μου ὅτι τ' ἀγαποῦσες!»

Τὴν κοίταζε χωρὶς νὰ μιλά. Κρατοῦσε ἓνα μυστικὸ σ' ἓνα μυστικὸ μέσα κάτι ποὺ δὲν εἶχε φανερώσει οὔτε σ' αὐτὸν τὸν Μπάσσετ ἢ τὸν θεῖο του, τὸν Ὁσκαρ.

Μὰ ἡ μητέρα του, ἀφοῦ στάθηκε ἀναποφάσιστη καὶ λιγάκι σκυθρωπὴ γιὰ λίγες στιγμὲς, εἶπε :

«Πολὺ καλά, τότε! Μὴν πᾶς σὲ μιὰν παραλιακὴ πόλη, ἂν δὲν τὸ θέλεις. Μὰ ὑποσχέσου μου ὅτι δὲν θ' ἀφήσεις τὰ νεῦρα σου νὰ γίνδουνε σαράβαλο. Ὑποσχέσου μου ὅτι δὲ θὰ γνοιάζεσαι τόσο πολὺ γιὰ τὶς κοῦρσες καὶ τοὺς ἀγῶνες ὅπως τὶς ὀνομάζεις!»

«Ἄ ὄχι!» εἶπε τὸ παιδί στὴν τύχη. «Δὲ θὰ γνοιάζομαι πολὺ γι' αὐτά, Μητέρα. Δὲν πρέπει νὰ στενοχωριέσαι. Ἄν ἤμουνα στὴ θέση σου, Μητέρα, δὲ θὰ στενοχωριέμουν.»

«Ἄν ἐσὺ ἤσουνα ἐγὼ κ' ἐγὼ ἤμουνα ἐσὺ,» εἶπε ἡ μητέρα του «Ἄπορῶ τί θὰ κάναμε.»

«Μὰ τὸ ξαίρεις ὅτι δὲν πρέπει νὰ στενοχωριέσαι μητέρα, δὲν εἶναι ἔτσι,» ἐπανάλαβε τὸ παιδί.

«Θὰ εὐχαριστῶμαι φοβερὰ νὰ τὸ ξαίρω,» εἶπε ἀνησυχαστικά.

«Ἄ κολά, ξαίρεις, μπορεῖς. Ἐννοῶ ὅτι *ἔπρεπε* νὰ ξαίρεις πῶς δὲν πρέπει νὰ στενοχωριέσαι!» ἐπέμεινε.

«Ἐπρεπε νὰ ξαίρω; Τότε θὰ φροντίσω γι' αὐτό,» εἶπε.

Τὸ μυστικὸ τῶν μυστικῶν τοῦ Παύλου ἦτανε τὸ ξυλένιο τοῦ ἄλογο, ἐκεῖνο ποὺ δὲν εἶχε ὄνομα. Ἀφότου χειροφетήθηκε ἀπὸ τὴ γκουβερνάντα, εἶχε φροντίσει νὰ μεταφερθεῖ τὸ κουνητὸ ἄλογάκι του στὸ ὑπνοδωμάτιο ποὺ βρισκόταν στὸ πιὸ ψηλὸ μέρος τοῦ σπιτιοῦ.

«Στ' ἀλήθεια ἔχεις μεγαλώσει πάρα πολὺ γιὰ νάχεις ἓνα κουνητὸ ἄλογο!» Εἶπε ἡ μητέρα του θυμωμένα.

«Καλὰ, τὸ βλέπεις, Μητέρα ὥστόσο μπορέσω ν' ἀποχτήσω ἓνα πραγματικὸ ἄλογο, θάθελα νάχω *κάποιο* ζῶο γύρω μου,» ἦτανε ἡ παράξενη του ἀπόκριση.

«Αἰσθάνεσαι πῶς σοῦ κρατάει συντροφιά;» εἶπε αὐτὴ γελώντας.

«Ἦ ναί! Εἶναι πολὺ καλὸς πάντα μοῦ κρατάει συντροφιά ὅταν βρίσκουμαι ἐκεῖ,» εἶπε ὁ Παῦλος.

Ἔτσι τὸ ἄλογο, πιὸ πολὺ κακορίζικο καὶ με χτυπημένη τὴν περηφάνεια του, στεκόταν στὸ ὑπνοδωμάτιο τοῦ παιδιοῦ.

Οί κοῦρσες τοῦ Ντέρμπυ τώρα σίμωναν καί τὸ παιδί γινόταν περισσότερο καί περισσότερο ἀνήσυχο. Μόλις ἄκουγε τι τοῦλεγαν, ἦτανε πολὺ ἀδύνατος καί τὰ μάτια του ἦτανε ἀλήθεια μυστηριακά. Ἡ μητέρα του εἶχε ξαφνικές παράξενες προσβολές ἀνησυχίας γιὰ λόγου του. Κάποτε, γιὰ μισή ὥρα αἰσθανόταν μιὰ ξαφνικὴ ἀνησυχία γι' αὐτὸν ποὺ ἔμοιαζε σχεδὸν ἀγωνία. Ἦθελε νὰ τρέξει κοντὰ του ἀμέσως καί νὰ μάθει ὅτι ἦτανε ἀσφαλισμένος.

Δυὸ νύχτες πρὶν ἀπὸ τὸ Ντέρμπυ, βρισκόταν σὲ μιὰ μεγάλη συναναστροφή στὴν πόλη, καί νάσου μιὰ ἀπὸ τίς προσβολές τῆς ἀνησυχίας γιὰ τὸ παιδί της, τὸ πρωτόχαρο της παιδί, τῆς ἔσφιγγε τὴν καρδιά σὲ βαθμὸ ποὺ μόλις μπορούσε νὰ μιλήσει.

Πολέμησε ἐνάντια στὸ αἶσθημα αὐτό, μ' ὅλη της τὴ δύναμη, γιατί πίστευε στὸν κοινὸ νοῦ. Ἀλλὰ ἦτανε ὑπερβολικὰ δυνατό. Ἀναγκάστηκε νὰ ἐγκαταλείψει τὸ χορὸ καί νὰ πάει στὸ κατώγι γιὰ νὰ τηλεφωνήσει σπίτι της, στὴν ἐξοχή. Ἡ γκουβερνάντα τῶν παιδιῶν ἀπόρησε φοβερά καί ξαφνιάστηκε γιατί νὰ τῆς τηλεφωνοῦν τόσο ἄργα τὴ νύχτα.

«Εἶναι καλὰ τὰ παιδιά, Μίς Γουίλμωτ;»

«᾿Ω ναί, εἶναι πολὺ καλὰ.»

Ἐκείνος ὁ μικρὸς κύριος Παῦλος; Εἶναι καλὰ;

«Πῆγε νὰ πλαγιάσει κ' ἦτανε πολὺ καλὰ. Θέλετε ν' ἀνέβω καί νὰ κοιτάξω;»

«Ὅχι!» εἶπε ἡ μητέρα τοῦ Παύλου μὲ τὸ στανιὸ. «Ὅχι! Μὴν πειραχθεῖς. Δὲν εἶναι τίποτε. Μὴν ξαγρυπνήσεις. Θὰ ἐπιστρέψουμε κάπως γρήγορα στὸ σπίτι.» Δὲν ἤθελε νὰ γίνεи καμμιά ἐπέμβαση στὰ ἰδιαίτερα τοῦ γιοῦ της.

«Πολὺ καλὰ», εἶπε ἡ γκουβερνάντα.

Ἦτανε μιὰ περίπου ὅταν ἡ μητέρα κι ὁ πατέρας τοῦ Παύλου γύρισαν μ' αὐτοκίνητο στὸ σπίτι. Ὅλα ἦτανε σὲ τάξη. Ἡ μητέρα τοῦ Παύλου πῆγε στὸ δωμάτιο της κ' ἔβγαλε τὸ ἄσπρο γούλινο πανωφόρι της. Εἶχε πεῖ στὴν ὑπη-

ρέτρια της νὰ μὴ μείνει ξυπνή καί νὰ τὴν περιμένει. Ἄκουσε τὸν ἄντρα της ποὺ ἔσμιγε στὸ κατώγι ἕνα γουῖσκυ μὲ σόδα.

Καί τότε, ἀπὸ τὴν παράξενη ἀνησυχία στὴν καρδιά της, ἀνέβηκε λαθραία τὰ σκαλοπάτια ποὺ ὀδηγοῦσαν στὸ δωμάτιο τοῦ γιοῦ της. Ἀθόρυβα πέρασε ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλην ἄκρη τοῦ πιὸ ψηλοῦ κοριτόρ τοῦ σπιτιοῦ. Νᾶχε ἀκούσει κάποιο ἀδύνατο θόρυβο; Τί ἦτανε;

Στάθηκε, μὲ σταματημένους τοὺς μῦς, ἔξω ἀπὸ τὴ θύρα του κι ἀκροαζόταν. Ὑπῆρχε ἕνας παράξενος, βαρὺς κι ὄχι μεγαλόφωνος θόρυβος. Ἡ καρδιά της γαλήνεψε. Ἦτανε ἕνας χωρὶς ἤχο θόρυβος, ὀρηκτικὸς ὅμως καί δυνατός. Κάτι ὑπέρογκο, σὲ μιὰ βίαιη, βουβὴ κίνηση. Τί ἦτανε; Γιὰ τὸ Θεὸ τί ἦτανε; Ἐπρεπε νὰ ξαίρει. Αἰσθάνθηκε ὅτι ἤξαιρε τὸ θόρυβο. Ἦξαιρε τί ἦτανε.

Κι ὅμως δὲ μπορούσε νὰ τὸ καθορίσει. Δὲ μπορούσε νὰ πεῖ τί ἦτανε. Κι αὐτὸ συνεχιζόταν σὰ μιὰ τρέλλα.

Ἀπαλὰ, παγωμένη ἀπὸ ἀνησυχία καί φόβο, γύρισε τὸ χέρι τῆς θύρας.

Τὸ δωμάτιο ἦταν σκοτεινὸ. Κι ὅμως στὸ χῶρο κοντὰ στὸ παράθυρο ἄκουσε κ' εἶδε κάτι ποὺ βυθιζόταν μπρὸς καί πίσω. Κοίταζε καί κοίταζε μὲ φόβο κ' ἐκπληξη.

Τότε ξαφνικὰ γύρισε τὸ κουμπὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ κ' εἶδε τὸ γιό της μὲ τίς πράσινες πιζάμες του νὰ ὀρμᾶ καί νὰ γυρνᾶ πίσω σάν κῆμα ἀπάνω στὸ κουνηστὸ ἄλογο του. Ἡ λαμπράδα τοῦ φωτὸς ξάφνου τὸν ἔδειξε ὀλόφωτο, σάν παρόρμας τὸ ξυλένιο ἄλογο, καί τὴν ἔδειξε ὀλόφωτη, σάν στεκόταν ξανθὴ, ντυμένη σ' ἕνα φόρεμα ἀνοιχτοπράσινο καί κρουσταλλένιο, μπροστὰ στὴ θύρα.

«Παῦλο» φώναξε. «Τί εἶναι τοῦτο ποὺ κάνεις;»

Εἶναι ὁ Μαλαμπάρ!» σκλήρισε μὲ μιὰ δυνατὴ, παράξενη φωνή. «Εἶναι ὁ Μαλαμπάρ!»

Τὰ μάτια του ἄναψαν καί τὴν κοίταζαν γιὰ ἕνα παράξενο κι ἀσυναί-

σθητο δευτερόλεπτο, σάν έπαψε νά παρορμᾶ τὸ ξυλένιο ἄλογο του. Τότε έπεσε μ' ἕνα κράχ στο δάπεδο κ' ἐκείνη πλημμυρισμένη ἀπὸ τὴ βασανιζόμενη μητρότητα της, ὄρμησε νά τόν σηκώσει.

Ἄλλὰ ἦτανε ἀναίσθητος κι ἀναίσθητος ἔμεινε ἔχοντας κάποιον ἐγκεφαλικὸ πυρετό. Μιλοῦσε καὶ τινασσόταν κ' ἡ μητέρα του καθότον ἀπολιθωμένη στο πλευρό του.

«Μαλαμπάρ! Εἶναι ὁ Μαλαμπάρ! Μπάσσετ, Μπάσσετ, **ξάίρω**» εἶναι ὁ Μαλαμπάρ!»

Ἔτσι τὸ παιδί φώναζε προσπαθώντας νά σηκωθεί καὶ νά παρορμήσει τὸ κουνηστὸ ἄλογο πού τοῦ χάριζε τὴν ἔμπνευση.

«Τὶ ἔννοεῖ λέγοντας Μαλαμπάρ;» ρώτησε μὲ παγωμένη τὴν καρδιά ἡ μητέρα.

«Δὲ ξαίρω», εἶπε ὁ πατέρας ἀπολιθωμένος.

«Τὶ ἔννοεῖ λέγοντας Μαλαμπάρ;» ρώτησε τὸν ἀδελφὸ της Ὁσκαρ.

«Εἶναι ἕνα ἀπὸ τ' ἄλογα πού τρέχουν γιὰ τὸ Ντέρμπυ», ἦτανε ἡ ἀπάντηση.

Καὶ παρὰ τὴ θέληση του, ὁ Ὁσκαρ Κρέσγουερ μίλησε στὸν Μπάσσετ κ' ἔβαλε χίλιες λίρες γιὰ τὸν Μαλαμπάρ: τὸ στοίχημα ἦταν δεκατέσσερα στὸ ἕνα.

Ἡ τρίτη μέρα τῆς ἀρρώστειας ἦτανε κρίσιμη: κοίταζαν νά δοῦν κάποια μεταβολή. Τὸ παιδί μὲ τὴν κάπως μακρὰ σγουρὴ κόμη, τινασσόταν ἀκατάπαυτα στοὺς προσκέφαλο ἀπάνω. Οὔτε κοιμήθηκε κι οὔτε συνέφερε καὶ τὰ μάτια του ἦσαν σάν γαλανὲς πέτρες. Ἡ μητέρα του ἔμεινε καθισμένη κυριολεκτικὰ ἀπολιθωμένη μ' ἕνα αἶσθημα πὼς τῆς εἶχε φύγει ἡ καρδιά της.

Τὸ βράδυ ὁ Ὁσκαρ Κρέσγουελ δὲν ἤρθε, ἀλλ' ὁ Μπάσσετ ἔστειλε μιὰ σημείωση πού μ' αὐτὴ ζητοῦσε νά μάθει ἂν μπορούσε ν' ἀνέβει μιὰ στιγμή. Ἡ μητέρα τοῦ Παύλου θύμωσε γιὰ τὴν ἐπέμβαση, ἀλλὰ σὲ μιὰ δεύτερη σκέψη δέχτηκε. Τὸ παιδί ἦταν στὴν ἴδια κατάσταση. Ἴσως ὁ Μπάσσετ νά τὸν ἔκανε νά συνεχέρι.

Ὁ κηπουρός, ἕνας κοντούλης μ' ἕνα μικρὸ μαῦρο μουστάκι καὶ μὲ μικρὰ ἔξυπνα μαῦρα μάτια μῆπκε στοὺς δωμάτιο πατώντας στοὺς δάχτυλα. Χαιρέτισε τὴ μητέρα τοῦ Παύλου ἀγγιζοντας τὸ φανταστικὸ του σκοῦφο καὶ σίμωσε κλεφτάτα τὸ κρεβάτι κοιτώντας μὲ λαμπρά, μικροῦτσικα μάτια στοὺς τινασσόμένο παιδί πού πέθανε.

«Κύριε Παῦλο», ψιθύρισε, «Κύριε Παῦλο! ὁ Μαλαμπάρ ἤρθε πρῶτος, μιὰ καθαρὴ νίκη. Ἔκανα ὅπως μοῦ εἶπες. Κέρδισες πάνω ἀπὸ ἑβδομήντα χιλιάδες, κέρδισες. Τώρα ἔχεις περισσότερα ἀπὸ ὀγδόντα χιλιάδες. Ὁ Μαλαμπάρ ἔφτασε πρῶτος, κύριε Παῦλο.»

«Μαλαμπάρ! Μαλαμπάρ! Εἶχα πεῖ Μαλαμπάρ, Μητέρα; Γνώριζα τὸν Μαλαμπάρ, δὲν τὸν γνώριζα; Περισσότερα ἀπὸ ὀγδόντα χιλιάδες! Λέω πὼς αὐτὸ εἶνε τύχη, σὺ δὲν τὸ νομίζεις πὼς εἶναι Μητέρα; Περισσότερα ἀπὸ ὀγδόντα χιλιάδες! Ἡξαιρα, δὲν τῶ ξαιρα πὼς ἦξαιρα; Ὁ Μαλαμπάρ ἔφτασε ἐν τάξει. Ἐάν καβαλλικεύω τῆλογο μου ὡσότου βεβαιωθῶ, τότε σοῦ λέω Μπάσσετ μπορεῖς νά στοιχηματίσεις ὅσο τὸ δυνατό πιό πολλά. Στοιχηματίσεις ὅ,τι εἶχες Μπάσσετ;»

«Ἐβαλα χίλιες ἀπάνω του, Κύριε Παῦλο.»

«Δὲ σοῦπα ποτέ, Μητέρα, πὼς ἂν μπορέσω νά καβαλλικεύσω τῆλογο μου καὶ νά φτάσω ὡς ἐκεῖ τότε εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος—ὦ ἀπόλυτα! Μητέρα, σοῦπα ποτέ; Εἶμαι **τυχερός**!»

«Ὁχι δὲν μοῦπες ποτέ σου», εἶπε ἡ μητέρα. Μὰ τὸ παιδί πέθανε τὴ νύχτα.

Κι ὅταν ἀκόμη κοίτοταν νεκρὸς ἡ μητέρα σου ἄκουε τὴ φωνὴ τοῦ ἀδελφοῦ της νά τῆς λέει: «Θεὲ μου. Ἐσθῆρα, εἶσαι κερδιμιά, ὀγδόντα στρογγυλὲς χιλιάδες, μὰ ἔχεις χάσει τὸ παιδί σου. Ἄλλὰ ὁ καῦμενούλης, ὁ καῦμενούλης, καλύτερα του πού ἔχει φύγει ἀπὸ μιὰ ζωὴ πού σ' αὐτὴ καβαλλικεύει τὸ κουνηστὸ του ἄλογο γιὰ ναῦρεῖ ἕνα νικητῆ.»

ΜΟΙΑΖΕΙΣ ΣΑΝ ΤΑΣΤΡΟΝ...

Μοιάζεις σάν ταστρον τῆς ἀβκῆς
 ὄντας πορνόν τῆς πόρτας βκείς
 Λαλείς τοῦ ἄστρου τῆς ἀβκῆς
 Σβῦσε τζιαί ἴν νᾶψω μὲν ἀρκείς

Τζιαί τοῦ στενοῦ σου ὄσοι διαβοῦν
 Στέκουν, ρωτοῦν τζι' ἀνρωτοῦν
 Μοῦσκοκ βασιλιτζιά λαλοῦν
 Ποῦ νᾶναι τζιαί χασιοί ἀποροῦν

Μῆλοσ στοῦ πκειόψ ψηλόγ κλωνίη
 Π' ὄπου διαλλάξεις ποῦ τὸ δεῖν
 Ἐχ χάννεται οὔτε σταλαμῆν
 Ψυσιῆμ παιδεύκει τζιαί κορμίν

Τζιαί τὰ πεζούνια τῆς ἀβλῆς
 Ὡς σέ σιαστοῦν νᾶ βκείς, νᾶ μπείς
 Εὐτύς ποῦ πάνω σου ἔν νᾶ δεῖς
 Γιά σένασ σιαίρουνται λαλείς

Τζι οἱ βάτοι τζι οἱ τρανταφυλιές
 Τὸμ Μᾶσ σᾶ νᾶχουσιγ καρκιές
 Τρικλάδιγ γίνουνται οἱ φτωσιές
 Μπροστά στές τόσες σου ὁμορκιές

Μοιάζεις σάν ταστρον τῆς ἀβκῆς
 ὄντας πορνόν τῆς πόρτας βκείς
 Λαλείς τοῦ ἄστρου τῆς ἀβκῆς
 Σβῦσε τζιαί ἴν νᾶψω μὲν ἀρκείς!

Σ' ΑΣΠΡΟΣ ΣΑΚΚΟΥΛΛΙΝ...

Σ' ἄσπροσ σακκοῦλλιη ὄφταρμωσ σταφύλιδ δκυό κνιζιά
 Μέσα στὴν ἄσπρηγ κάζακάν τὰ δκυό σου τὰ βυζιά

Μούγια, σκουλοῦτζιμ, μέλισσα τζιαί σφήκουας μὲν τ' ἀτζίξει
 Χαρά τζείνου τοῦ κόπελλου πῶν νᾶ τὸ πρωτανοίξει

Τζείνωσ ἔ νᾶν ὁ σφήκουας πῶν νᾶρτει νᾶ κολλήσει
 Τζι' ὡς τὴν κοκκόναν τὸ ζουμίν νᾶ τὸ μονορουφήσει

Ποῦ τζι' ἄν τὸ κόψουν τὸ κνιζίν νᾶ πάει στοῦ παζάριν
 Τζι' ἄν τὸσ σπιλάσουν τζιαί πιειῖ ἔμ περνεῖ οὔτε χαπάριν

Τζι' ἔν νᾶ τὸν εὔρουν τὸφ φτωχόν λυμένον, τσιλλημένον
 Τζι' ἄψυχον ἔτσι στοῦ κνιζίν ἀκόμη κολλημένον

Σ' ἄσπροσ σακκοῦλλιη ὄφταρμωσ σταφύλιδ δκυό κνιζιά
 Μέσα στὴν ἄσπρηγ κάζακάν τὰ δκυό σου τὰ βυζιά!

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ

ΚΥΠΡΙΟΙ ΠΟΙΗΤΑΡΗΔΕΣ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ Μ. ΤΖΑΠΟΥΡΑΣ

Ἡ μελέτη μου αὐτή γιὰ τὸν παλιὸ πρωτοποιητάρη τῆς Κύπρου εἶναι ἡ πρώτη ποὺ δημοσιεύεται στὴ σειρά μελετῶν ἀπάνω στοὺς «ποιητάρηδες» τοῦ νησιοῦ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ τὰ δημοσιεύόμενα ἔργα τους ἄρχισαν νὰ ἐγγράφονται σύμφωνα μὲ τὸν πρῶτο «περὶ Ἑγγραφῆς Βιβλίων Νόμον» ποὺ ψηφίστηκε στὴ 21 τοῦ Μάρτη τοῦ 1887, εἶναι γνωστὸ πὼς τὸ πρῶτο τυπογραφεῖο τοῦ νησιοῦ εἶχε φτάσει λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴ Κατοχὴ κ' εἶχε λειτουργήσει ὕστερα ἀπ' αὐτή. Ἔτσι εἶναι βέβαιο πὼς οἱ πρῶτες ποιητάρικες φυλλάδες τυπώθηκαν κατόπι ἀπὸ τὰ 1878 ὕστερα, δηλαδὴ, ἀπὸ τὴν ἐπιψήφισή τοῦ προαναφερμένου Νόμου, καὶ γίνεται δυνατὸ νὰ φυλαχτεῖ μιὰ σειρά τῶν φυλλάδων αὐτῶν κι ὄλων γενικὰ τῶν βιβλίων, ποὺ βγαίνανε καὶ βγαίνουν στὴν Κύπρο, γιὰτὶ σύμφωνα μὲ ὠρισμένο του ἄρθρο κάθε τυπογράφος ἦταν, ὅπως εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερα μὲ τὸν τροποποιημένο περὶ Τύπου Νόμο, ποὺ σ' αὐτὸν συμπεριλήφθηκε κι ὁ σχετικὸς νόμος γιὰ τὴν ἐγγραφή τῶν βιβλίων, ὑποχρεωμένος νὰ προμηθεύει στὴν Κυβέρνηση τρία ἀντίτυπα ἀπὸ κάθε βιβλίο. Δυὸ ἀπὸ τοῦτα στέλνονται στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου κ' ἓνα μένει στὸ Γραφεῖο τοῦ Ἀποικιακοῦ Γραμματέα. Γιὰ ὅσα βιβλία βγήκανε πρὶν ἀπὸ τὰ 1887 δὲν ἔχουμε κανένα κατάλογο κ' οἱ μόνες πληροφορίες ποὺ κατέχουμε γι' αὐτὰ εἶναι οἱ λιγοστὲς καταχωρήσεις ποὺ ἔκαμε ὁ Κόπαμ στὴν πρώτη του ἀπόπειρα γιὰ τὴ σύνταξη μιᾶς Κυπριακῆς Βιβλιογραφίας ποὺ τὴ βρίσκουμε δημοσιευμένη στὶς πίσω σελίδες τοῦ πολυτιμοῦ του βιβλίου «*Excerpta Cypria*» κ' οἱ ἀραιὲς διαφημίσεις ποὺ μπαίνανε

στὶς πρῶτες Κυπριακὲς ἐφημερίδες γιὰτὶ καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερα, δὲν γινόταν καὶ δὲν γίνεται καμμιά διαφήμιση γιὰ ἐκδόσεις σὰν καὶ τὶς φυλλάδες τῶν «ποιητάρηδων». Πιθανὸ γνωστὴ πλούσια Κυπριακὴ βιβλιοθήκη, ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ μακαρίτη βιβλιόφιλου Λουκῆ Ζ. Πιερίδη, στὴ Λάρνακα, νὰ περιλαμβάνει καὶ Κυπριακὲς ἐκδόσεις πρὶν ἀπὸ τὰ 1887. Ἡ ἐπίσημη σειρά ποὺ σχηματίστηκε ἀπὸ τὸ ἕνα ἀντίτυπο στὴν κατοχὴ τῆς τοπικῆς Διοίκησης φαίνεται πὼς εἶναι λειψή, ὅπως ἔχω παρατηρήσει ἀπὸ μιὰ σύγκριση ποὺ ἔκανα, ὡς Ἐφορος, γιὰ τὴν ἐγγραφή τῶν τέτοιων ἐκδόσεων, καὶ μονάχα ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἡ μόνη συμπληρωμένη. Κι ὅμως οὔτε κι αὐτὴ ἀντιπροσωπεύει τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸ τῶν βιβλίων ποὺ ἐκδοθήκανε στὴν Κύπρο γιὰτὶ ἀπὸ ἰδιαιτερές παρατηρήσεις μου ἔχω βεβαιωθεῖ πὼς πολλοὶ τυπογράφοι, σὲ παλιὰ χρόνια, παραλείψανε νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὸν νόμο. Τὴν γενικὴ μελέτη μου ἀπάνω στοὺς «ποιητάρηδες» τὴν πρωτάρχισα στὰ 1930 κι ἀπὸ τότε προσπαθῶ νὰ συμαζέψω τὸ ἀναγκαῖο βιογραφικὸ κι ἄλλο ὕλικὸ ποὺ δύσκολα ὅμως βρίσκεται καὶ μαζεύεται. Εἶχα σκοπὸ μου στὴν ἀρχὴ νὰ προχωρήσω στὴν κατάταξη τοῦ ὕλικου στὴν κατοχὴ μου κατόπι ποὺ θὰ κατόρθωνα νὰ συμαζέψω τὶς πληροφορίες γιὰ ὅλα τὰ ὀνόματα στὸν κατάλογο τῶν «ποιητάρηδων». Συμφωνώντας ὅμως μὲ τὴν εἰσήγηση τοῦ φίλου καθηγητῆ κ. Συκουτρῆ ἀποφάσισα ν' ἀρχίσω δημοσιεύοντας ὅ,τι πληρέστερο ἔχω ἐτοιμάσει γιὰ τὸν καθένα «ποιητάρη». Τὸ θέμα τὸ πραγματεύομαι ἐπίσης, ὅσο μοῦ εἶναι πιὸ δυνατὸ, σύμφωνα μὲ τὶς

δικές του συμπληρωματικές υποδείξεις και τὸ διαιρῶ σὲ δυὸ μέρη: (α) τὸ βιο-βιογραφικὸ, ποῦ δὲν εἶναι παρὰ πληροφορικὸ καὶ (β) τὸ αἰσθητικὸ, ἂν κι ὅποταν ἀξίζει τὸν κόπο ν' ἀσχοληθεῖ κανεὶς μετὰ τὴν τέχνη καὶ τὴν τεχνικὴ τοῦ «ποιητῆρος» μαζί μετὰ τὶς ἄλλες σχετικὲς μ' αὐτὲς ἀπόψεις.

Ὁ Χριστόδουλος Μιχαὴλ Τζιαπούρας γεννήθηκε σύμφωνα μετὰ τὶς πληροφορίες, ποῦ εἶχε τὴν καλωσύνη ὁ φίλος λόγιος κ. Λοῖζου Φιλίππου νὰ μοῦ στείλει στὰ 1845 στὸ χωριὸ Κρήτου Τέρρα τῆς Ἐπαρχίας Πάφου. Ἄν ὅμως παραδεχτοῦμε ὅ,τι ὁ γιὸς του Χαρόλαμπος σὲ μιὰ συνέντευξη μας μαζί του στὶς 23|2|1929 δήλωσε πὼς ὁ πατέρας του πέθανε στὰ 1913 σὲ ἡλικία 67 ἐτῶν τότε ὁ ποιητὴς πρέπει νᾶχε γεννηθεῖ στὰ 1846. Ὁ ἴδιος ὅμως σὲ δυὸ ἀπὸ τὰ τραγούδια του ἀναφέρει δυὸ διάφορους ἀριθμούς σχετικὰ μετὰ τὴν ἡλικία του. Στὸ 135 (ποῦ εἶναι ὁ ἐπίσημος ἀριθμὸς ἐγγραφῆς στὸ μητρώο) ἐκδομένο στὶς 12|3|1897 γράφει τοὺς ἀκόλουθους στίχους:

Ἔνα παράπονον ἔχω τέλεια εἰς τὸ ξωπάτιν
κοντεῦκω πενινταετῆς καὶ βάρισα κομμάτιν
καὶ στὸ 279, ἐκδομένο στὰ 1903 τοὺς ἀκόλουθους:

Τὰ μάτια μου ἐβλάφτηκαν, ἐκόντινεν τὸ
[φῶς μου,
καλλίτερα νὰ πόθανα γρήγορα νὰ γλυτώσω
καὶ τὴν περιουσίαν μου νὰ σᾶς τὴν φανερώσω
ἐξηνταδυὸ, ἐξηντατρεῖς ἔχω τὴν ἡλικίαν
μὲ εἴκοσι βολικία ἔχω καὶ μιὰν οἰκίαν.

Ἔτσι ἂν πιστέψουμε πὼς ὁ ἀριθμὸς ποῦ ἀναφέρεται στὸ πρῶτο ἀπ' αὐτὰ τὰ δυὸ τραγούδια εἶναι σωστὸς πρέπει νᾶχε γεννηθεῖ στὰ 1846 ἢ στὸ 1847 κι ἂν πάλι τὸν ἀριθμὸ στὸ δεῦτερο στὰ 1840 ἢ στὰ 1841.

Τὰ πρῶτα γράμματα τᾶχε μάθει, ὅπως καὶ τᾶλλα παιδιὰ τῆς ἐποχῆς του, ἀπὸ τὸν παπὰ τοῦ χωριοῦ του. Στὸ τραγούδι του 135 μετὰ τὸν τίτλο «Ἡ Ἀγγλικὴ Εὐπρέπεια ἐν Κύπρῳ», ποῦ σ' αὐτὸ ἐπαινεῖ τὴν προσπάθεια ποῦ κατέβαλλαν ὁ λαὸς κ' ἡ τοπικὴ Κυβέρνηση

γιὰ τὴν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σχολείων καὶ τὴν ἐξάπλωση τῆς παιδείας στὸ νησί, θυμᾶται τὴ δικὴ του σχολικὴ ζωὴ καὶ τὴν κατάστασι τῆς παιδείας στὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τραγουδεῖ:

Εἰς τὸν καιρὸν μας δὲν εἶχε Σχολεῖα νὰ
νὰ μάθω γράμματα σωστὰ τὴν [σπουδάσω
τὴν τέχνην νὰ [χορτάσω.
Καὶ τοῦτο περικικιάττερον μετὰ τὸ πολλὸν
[χαττίρον
ἔμαθα τὴν Ὀχτώχον καὶ τὸ μισὸν ψαλτήριν.

Τοὺς ἴδιους αὐτοὺς στίχους τοὺς ἐπαναλαμβάνει στὸ τραγούδι τοῦ 307 «Παραγγελία πρὸς τὴν νεότητα» καὶ τελειώνει μετὰ τοὺς δυὸ ἐπόμενους ἐπίσης χαρακτηριστικοὺς στίχους:

Ἦταν παιδιὲς τῶν ὄρνιθων τὸ πρωτὸν γρα-
[ψίμιν
σάν τὸ ψουμίν τ' ἀνέμπατον ποῦ δὲν ἔχει
[προζύμιν.

Πολὺ νέος πῆγε στὴν Ἀλεξάνδρεια ὅπου ζοῦσε πουλώνοντας γλυκύσματα στὸ δρόμο. Αὐτὸ ἀναφέρει ὁ γιὰς τοῦ καὶ τὸ ἴδιο βγαίνει ἀπὸ τὸ 307:

Φορὲς ποῦ ἀπεφάσισα πέρα νὰ ταξειδέψω
γιὰ δυὸ μῆνες διάστημα, πάλιν νὰ ἐπιστρέψω
Ὁ κόσμος ἐν περιεργὸς τόσον ποῦ μ' ἐπαινοῦσι
ξένοι καὶ πατριῶτες μου θέλουν νὰ με ἰδοῦσι
Ἔφθασα καὶ ὠρκίστηκα καὶ ἤμουν ὠρκιστοῖα
νὰ μὴν περάσω θάλασσαν κι' ἤμουν φοβίτοια-
[σμένους
Ἐπάνω στὴν νεότην μου, πρῶτα στὰ πρῶτει
[νὰ μου
πῶρκουνταν καὶ ἐκρινίσκουνταν ἢ εὐμορφες
[κοντὰ μου
Ἔκαμα τὴν ἀπόφασιν διὰ τὴν Ἀλεξάνδραν

Δὲν εἶναι ἐξακριβωμένο πότε γύρισε στὸ χωριὸ τοῦ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ξαίρουμε ὅμως πὼς στὰ 1865 (κατὰ τὸ γράμμα τοῦ κ. Λ. Φιλίππου) παντρεύτηκε μιὰν Πεγιάτισσα, τὴν χ' Ἐγγυλὸν χ' Τόουλου. Στὴν Ἀγγλικὴ κατοχὴ ἦταν σὲ ἡλικία 35 χρονῶν κ' ἐξασκοῦσε τὸ διδασκαλικὸ ἐπάγγελμα ἴσως τότε στὸ χωριὸ Πισσοῦρι στὴν Ἐπαρχία Λεμεσοῦ. Ὁ κ. Φιλίππου στὸ βιβλίον του «Τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα ἐν Κύπρῳ κατὰ τὴν

περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας (1571 — 1878), ἐν Λευκωσία 1930» σ. 273 γράφει «... Τοῦτον διεδέχθη ὁ ἐκ Κρίτου Τέρρας παγκυπρίως γνωστός στιχουργός Χριστόδουλος Τζαπούρας περί τὸ 1876. Ἐδίδασκε «Πεταβοῖαν» καὶ ἐκκλ. βιβλία. Προσεποιεῖτο ὅτι εἶχε γνώσεις μαντικῆς καὶ «ἔβγαλλε τέσ τύχες» τῶν χωρικῶν. Ἐντὸς τοῦ σχολείου κατέσκειυάζε «σησαμόπηττες» [ἴσως τὸ Κυπριακὸ αὐτὸ γλύκισμα νᾶταν ἓνα ἀπὸ τὰ εἶδη ποῦ πουλοῦσε στὴν Αἴγυπτο ὡς πλανώδιος ζαχαροπλάστης] ἔχων βοηθὸν τὴν σύζυγόν του». Κι ὁ μακαρίτης Ἱερώνυμος Περισιτιάνης ἐπίσης στὸ βιβλίον γιὰ τὰ — Ἑλληνικὰ Γράμματα στὴν Κύπρο, στὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας, γράφει τὰ ἐξῆς γιὰ τὸ δάσκαλο-ποιητῆρῃ: «Οὗτος ἦτο μελίχιος τοὺς τρόπους καὶ καλοκάγαθος διδάσκαλος μὴ ἐπιβάλλων καὶ ἀπεχθανόμενος τὰς σωματικὰς ποινὰς κατὰ τῶν μαθητῶν οὓς ἠθικοποιεῖ δι' ἰδιάζοντος αὐτῷ τρόπου δι' ἀπειλῶν τεχνικῶν, δολίων τεχνασμάτων κτλ.» Δίδαξε ἐχτός ἀπὸ τὸ Πισσοῦρι στὰ ἐπόμενα χωριά: Ἀνώγυρα, Ἀλέκτορα, Κοιλάνι, Κρίτου Τέρρα, Σκούλλι, Περιστερώνα καὶ Δροῦσια. Δὲν ὑπάρχει ὁμῶς ἀμφιβολία πὼς ὁ Τζαπούρας κατόπι ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴ κατοχὴ δὲν παρουσίαζε τὴν καταλληλότητα ἐκεῖνη ποῦ ἀπαιτοῦσε ἡ παιδεία μὲ τὴ μεταπολίτευση. Ἀπὸ τὰ τραγούδια του εἶναι φανερὸ πὼς ὁ δάσκαλος Τζαπούρας ἦτανε πρῶτος στὸ τραγούδι, στὸ «τσιάττισμα» σὲ γιορτές, γάμους καὶ πανηγύρια. Δὲν κατέχομε καμμιά γραπτὴ μαρτυρία πρὶν ἀπὸ τὰ 1891 γιὰ τὴν ποιητικὴν του δράση. Μ' ἀπὸ τὸ πρῶτο του τραγούδι, μὲ τὸν τίτλο «Ποιήματα», ποῦ εἶχε καταχωρηθεῖ στὸ ἐπίσημο μητρώον τὸν χρόνον ἐκεῖνο καὶ ποῦ εἶναι ἡ πρώτη-πρῶτὴ φυλλάδα (Ἄρ. 14) ἀπὸ γνωστὸ ποιητὴ ποῦ ἐγράφηκε, καταλαβαίνουμε πὼς ἦτανε πραγματικὰ ἔμπειρος στὸ «τσιάττισμα». Πραγματικὰ τὰ δίστιχα στὸ βιβλίον του δὲν εἶναι παρὰ ξεχωριστὰ, χωρὶς καμμιά συνέ-

χεια, δίστιχα ποῦ τὰ τραγουδοῦσε στὴν τρίτη φιγούρα τοῦ καρσιλαμά. Οἱ ἀκόλουθοι στίχοι ὑποστηρίζουν τὴν ἄποψή μας αὐτή:

Πέξε μου γέρω μου βιολὶν τζέ νά τῆς τρα-
 νά κάμω τζέ τὸ κκέφι μου τζ' ἔστερα νά
 [γλουδήσω ὑστερα νά
 [πλουμίσω
 (Ἄρ. 14)

Χριστιανοί, ὀθωμανοὶ κοντέψετε ποῦ εἶστε;
 Χριστιανοὶ γοράζετε, ἰσλάμιδες πλουμίστε
 (Ἄρ. 65)

«Ὅσοι μᾶς ἔχουν ἀκουστόν, ὅσοι μᾶς ἰχνο-
 ἄλλοι νά ἀγοράζουσιν καὶ ἄλλοι νά πλου-
 [ρίζουν
 [μιζούν
 (Ἄρ. 246)

Ἔτσι λοιπὸν ὁ Τζαπούρας, πρωτοποιητῆρῆς τῆς ἐποχῆς του, προτοῦ ἀκόμη ἀποχτήσῃ τὸ νησί τὰ τυπογραφεῖα του, λογάριζε κοντὰ στάλλα καὶ τὴν ποίηση ὡς ἓνα πόρο ζωῆς. Τότε, ἀντὶ νά συνάξῃ χρήματα πουλώντας βιβλία τραγουδιῶν του, τραγουδοῦσε κι ἔπερνε τὸ «πλούμισμα» ἀπὸ τὸ πιάτο ποῦ τοποθετοῦσε δίπλα ἀπὸ τὸ πιάτο τοῦ βιολάρη καὶ τοῦ λαουτιέρη. Μόλις σὲ ἡλικία 46 ἐτῶν τυπώνει τὸ πρῶτο του τραγούδι ποῦ εἶχε ὀρίσει ὡς τιμὴ του 2 1/2 χ. γ., ποῦ πρέπει νά θεωρηθῇ μιὰ πολὺ ψηλὴ τιμὴ γιὰ τὴν ἐποχὴ του. Κι ὁμῶς τὴν παρατήρηση αὐτὴ ἴσως νά μὴ τὴν ἔκαναν οἱ ἄνθρωποι τοῦ τότε καιροῦ ποῦ εἶχαν ἔτσι τὴν εὐκαιρία ὄχι μόνο ν' ἀκούσουν τὸν ποιητὴ νά τραγουδεῖ τὰ τραγούδια του μὰ θὰ μπορούσαν ἐπίσης νά τὰ πάρουν μαζί τους, στὸ σπίτι τους γιὰ νά τ' ἀποστηθίσουν καὶ νά τὰ τραγουδοῦνε οἱ ἴδιοι. Στὸ 18 τραγούδι του «Τραγούδι τοῦ Ἄπλα» λέει:

«Ὅσοι γνωρίζουν γράμματα πάρτε ἂν ἀγα-
 [πάτε
 ὅπως τὰ τραγουδᾷ ἐγὼ ἔτσι νά τραγουδάτε
 γιὰ νά περιχαρίζετε νὰ λέτε ὡσπολλάτε.

Ἡ ποιητικὴ ἡ, σωστότερα, ἡ ποιητάρικη του δράση ἀρχίζει σίγουρα ὕστερα ἀπὸ τὰ 1878, ὕστερα δηλαδὴ, ποῦ ἀφῆκε τὸ ἐπάγγελμα του δασκάλου. Κατόρθωσε μάλιστα νά διοριστεῖ στὰ 1896 περίπου δεκατιστής,

δηλ. κυβερνητικός υπάλληλος σχετικά με την εϊσπραξη τῆς δεκάτης:

Στὰ χίλια ὀκτακόσια καὶ ἐνενήντα ἕξ
ἀπὸ τὰ πάθη πόπαθα νὰ σὰς εἰπῶ πεντέξη.
Νὰ μοῦκοψεν ὁ Πλάστης μου τοῦτο τὸ ζένα-
[ἔτιν
νὰ μὴν ἐπῆα ἀλλαξανὰ εἰς τὸ μεμουριέτιν
Οἱ Ναζιράδες σήμερον τίποτε δὲν μ' ἀρέσαν
ὅπου χωρία ἄσχημα στέλλουν ἐμέναν μέσα
Τρία χωριά τῆς Τυλληριάς εἰς τὴν διαταγὴν μου
τ' ἄντερον μου ἐκλώστηκεν ἔκοψεν τὸ φαγίν μου
Τὴν μίαν ἡμέραν με φαγῆς τὴν ἄλλην μείνε
[πίσω
κάποτες ἔβραζεν με ὁ νοῦς νὰ φύω νὰ τάφήσω

Φαίνεται ὁμως πὼς ἡ ποίηση ἀποροφοῦσε μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ ποιητῆ καὶ πὼς στὴν ἐποχὴ τῶν διορισμῶν οἱ ἀνώτεροι υπάλληλοι στὴ συλλογὴ τῆς δεκάτης προτιμοῦσαν ἀνθρώπους ποῦ ἡ προσοχὴ τῶν ἦταν ὀλάκερη δοσμένη στὴν ἐχτέλεση τῶν καθηκόντων τῶν: ἄνθρωποι πρὸ πάντων ποῦ δὲν γνοιάζονταν νὰ πλέξουν στίχους καὶ νὰ τοὺς τραγουδήσουν. Μὰς τὸ τραγουδεῖ ὁ ἴδιος στὸ τραγούδι τοῦ 135:—

Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις παρακαλῶ νὰ ζήση
καμμίαν θέσιν ἐλαφρὰν νὰ μὰς παραχωρήσῃ
Εἶμαι Μεῦμούρης τακτικὸς ἀλλ' ἐν πολλο-
[δουλεύω
δουλεύουν ἄλλοι καὶ θωρῶ καὶ τοῦτους ἀζου-
[ρεῦω
Ἐπόνεσα τὰ πόδια μου ἀπὸ τὰ βούρα βούρα
Ἐστὸν ἕναν μῆναν ἢ τοὺς δυὸ πετάσσουν τὸν
[Τζιαπούραν.

Στὰ 1899 διορίζεται καὶ πάλι δάσκαλος σ' ἕνα χωριὸ τῆς Ἐπαρχίας Πάφου, στὴ Στενὴ. Τ' ἀναφέρει στὰ ποιήματα τοῦ 182 καὶ 198:

Ἄρκησα νάρτω νὰ σὰς δῶ μὰ δὲν εἶχα τὸν
[τρόπον
Πάλε γιὰ τὸ χατῆρι σας κάμνω διπλοῦν τὸν
[κόπον
Κάμνω καὶ τὸν διδάσκαλον σ' ἕνα χωριὸ τῆς
[Πάφου
κάτι μικρὰ μικροῦτοικα ἔμαθα τα καὶ γράφου
Στὸ καφενεῖον τραγουδῶ, εἰς τὸ σχολεῖο δια-
[βάζω
ἄληθεια ἄλλο τίποτες ἐπρόκοψα ἐν πειράζω

Ἐπήραμεν τὴν ἄδειαν ποῦ τὴν Ἐπιτροπὴν μας
Ἦρεπαι νὰ πάμεν γρήγορα καὶ εἶναι ἐντρο-
[πῆ μας.

Κι ἀκόμα:

Ἐἕνα ἐδιάβασα πολλὰ νὰ πῶ καὶ τὸ δικὸ μου
ἔχει δυὸ χρόνια πάει τρεῖς λείπω ποῦ τὸ χωρ-
[κὸν μου
Ἐδιάβαζα σ' ἕνα χωριὸν κ' ἔπειτα μ' ἀφοι-
[ρέσαν
Στὴν μαυρογέρημην Στενὴν ἐπῆραν με ἐκεῖ
[μέσα.

Μ' ἀπὸ τὰ 1900 ἴσαμε τὸ θάνατο τοῦ ὁ μόνος πόρος ζωῆς γι αὐτὸν ἦταν ἡ ποίηση τοῦ. Ἐτσι μπόρεσε νὰ ζήσει καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ ποῦ τὶς ἀνάγκες τῆς ἀναφέρει συχνὰ—πυκνὰ—στοὺς στίχους τοῦ. Τὸν ἀριθμὸ τῶν παιδιῶν τοῦ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τὰ μαθαίνουμε ἀπὸ τοὺς ἐξῆς στίχους τοῦ:

Ὁ πρῶτος ἐν Θρασύβουλος, ὁ δεῦτερος Γιαν-
[νάκης
ὁ τρίτος ἐν Χαράλαμπος τέταρτος Δημη-
[τράκης
Ἡ κόρη εἶναι Μαριγῶ ἢ μὰνα ἐν Χατζῆνα
ἄν τοὺς ἀφήσω νηστικούς ψοφοῦσι ποῦ τὴν
[πείναν.

Ὁ δεῦτερος τοῦ γιὸς ἦταν ποιητῆρης καὶ βιολάρης ποῦ τὸν ἔπερνε μαζί τοῦ στοὺς γάμους καὶ τὶς δημόσιες γιορτὲς κ' ἔτσι στὸν ἤχο τοῦ βιολιοῦ, ποῦ τῶπαιζε δικὸ τοῦ σπλάχνο, τραγουδοῦσε τὰ δίστιχα τοῦ ποῦ ἦταν πάντα τὸ καλύτερο τεχνικὸ μέσο γιὰ νὰ ἐκφράζει τὴν ποιητικὴν τοῦ διάθεση. Μὲ τὸ δίστιχο στὸ στόμα—ἀποτύγχανε οἰκτρά στὰ διηγηματικὰ τραγούδια ποῦ τὰ πιὸ πολλὰ εἶναι ἀσυνάρτητα καὶ ἀσύνθετα—δὲν ἀφῆκε χωριὰ, δημόσια γιορτῆ, πανηγύρι ποῦ δὲν τὸ ἐπισκέφθηκε:

Εὐρέθηκα τὴν σήμερον μιὰ σφαῖρα καὶ γυ-
[ρίζω
ἢ Κύπρος εἶναι κτῆμα μου καὶ τὴν καλλιερ-
[γίζω.

Ἦταν ψηλός, πιὸ πολὺ χοντρός καὶ φοροῦσε φέσι ποῦ τάλλαξε λίγο πρὶν ἀπὸ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, ὕστερα ἀπὸ τὶς ταραχὲς τοῦ Κατακλυσμοῦ στὴ Λεμεσό, στὰ 1911 περίπτου ποῦ σ' αὐτὲς πρώτη φορὰ εἶχε δοθεῖ τὸ σύνθημα γιὰ τὸ ξέσχιμα τοῦ φεσιοῦ ποῦ φοροῦσαν οἱ Ἕλληνες. Ἡ-

τανε πολύ καλότροπος και γι αυτό αγαπητός στο λαό — κ' είναι αλήθεια ότι κι ο ίδιος τραγούδησε από μίαν αυτοσυναίσθηση για την αγάπη που τούδδειχναν οί άνθρωποι :

Ἔχω τὴν γλώσσαν τὴν γλυκιάν και τὸν καλὸν
[τὸν τρόπον

Ἔτσι αὖξανε κ' ἡ δικὴ του ἐχτίμηση
για τὸ ἔργο του.

Καύχημα Κύπρου ποιητῆς Τζιαπούρας ἕνας
[μόνος
νά'πῆτε ὄλοι μάσαλλα και πιάνει τὸν ὁ φθόνος.

Ἰδρυσε σχολή, τὴν «Τζαπουρίστικην»,
πού βασιζόταν ἀπάνωστό «τοιάττισμα»,
τὸ ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὰ προηγούμενα
και τὰ ἐπόμενα δίστιχο. Πολλοὶ νεαροὶ
«ποιητάρηδες» τῆς ἐποχῆς του προθυ-
μοποιοῦνταν νὰ τὸν ἔχουνε πνευματικὸ
τοὺς ἀνάδοχο.

Ἐνα-δυὸ τοὺς παρουσίασε στό κοι-
νὸ, ὅπως τὸν Κωστῆ Φιλίππου ἀπὸ τὸν
Στρόβολο πού συνεργάστηκε μαζί του
στό τραγούδι του 491 και πού συνή-
θιζε νὰ βάζει στό ξώφυλλο τῶν φυλ-
λάδων του: Κωνστ. Φ. Τζαπούρα (Τρα-
γούδι τοῦ Εὐαγγέλη ὑπὸ Κωνστ. Φ.
Τζαπούρα (ἐκ τοῦ χωρίου Στροβόλου)
(Λεμησῶ (Κύπρου) ἐκ τοῦ τυπογρα-
φείου «Σάλπιγγος» 1893). Ὁ Τζαπού-
ρας τὸν παρουσίασε ὡς ἐξῆς:

Τὸν Στροβιλιώτην τὸν Κωστῆν γνωρίστε μαθη-
[τὴν μου
ας ἔχει τὴν εὐκοῦλλαν μου ἔπιασεν τὸ ψου-
[μὴν μου

Ὅλα τὰ τραγούδια τοῦ Τζαπούρα
πού βρίσκονται καταχωρημένα στό μη-
τρώο ἀκουμποῦνε στό 37 κ' ἕνα ἀπὸ
τοῦτα ἔχει ἀναδημοσιευθεῖ μόλις τε-
λευταῖα (βλ. 537 και 1437). Τὸ τελευ-
ταῖο του γραμμένο στό 1913 τελειώνει
μέ τοὺς ἐπόμενους στίχους:

Ἐπέρασα καλὴν ζωὴν εἰργάστηκα και δοῦλος
Οἱ τυπογράφοι νὰν καλά κι ἐγὼ τζι ὁ κόσμος
[οῦλος

Ὁ χρόνος πού πέθανε δὲν εἶναι ἐξα-
κριβωμένος. Ὁ γιὸς του μοῦ εἶχε δη-
λώσει πὼς πέθανε σὲ ἡλικία 67 ἐτῶν,
δηλ., κατὰ τοὺς δικούς του ὑπολογί-

σμούς στό 1913 πού εἶναι κι ὁ χρόνος
πού σώπασε τραγουδώντας. Οἱ κ. Φιλίπ-
που και Περισιτιάνης στό προαναφερ-
μένα βιβλία τοὺς ἀναφέρουν πὼς πέθανε
τό 1918, ἐνῶ ὁ πρῶτος σ' ἕνα γράμμα ἡμ.
21)1)1935 μοῦ γράφει πὼς πέθανε στό
1915. Μ' ὄλη τὴν ἐπίμονη μου ἔρευνα
σὲ παλιούς τόμους Κυπριακῶν ἐφημε-
ρίδων δὲν κατόρθωσα νὰ βρῶ καμμιά
νεκρολογία για τὸν πρωτοποιητάρη
Τζαπούρα.

Τὰ ἐπόμενα φυλλάδια ἀντιπροσω-
πεύουν ὀλάκερο τὸ ἔργο τοῦ Τζαπούρα
ὅπως βρίσκεται καταχωρημένο στό ἐ-
πίσημα μητρώα χωρὶς ὁμως νὰ μπο-
ροῦμέ νὰ βεβαιώσουμε για τοὺς λόγους
πού ἔχουμε ἀναφέρει πὼς ἀπάνω πὼς
αὐτὰ εἶναι κι ὅ,τι ἔχει γράψει εἴτε πρὶν
εἴτε μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπιψήφιση τοῦ σχε-
τικοῦ νόμου: —

Ἄρ. 14 (1) Ποιήματα ὑπὸ Χρ. Μ.
Τζαπούρα, ἐκ τοῦ χωρίου Κριτουτέρας,
1891. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Γ. Νικο-
πούλου ἐν Λευκωσίᾳ.

8νο. (2) 13)2)1891. (3) σ. 15. (4) Πρώ-
τη. (5) 1000 (6) 4 ½ χ.γ. (7) στ. 434. (8)

Θέμα: συλλογὴ ἀπὸ δίστιχα χωρὶς
καμμιά συνοχὴ και συνέχεια. Τὰ κάθε
δίστιχο εἶναι αὐτοτελὲς και δὲ σχετίζε-
ται εἴτε μετὰ τὰ προηγούμενα εἴτε τὰ ἐ-
πόμενα του.

Ἄρ. 18. Τραγούδι τοῦ Ἄπλα ὑπὸ
Χρ. Μ. Τζαπούρα, ἐκ τοῦ χωρίου
Κριτουτέρας. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου
Γ. Νικοπούλου, 1831.

8νο. 23]9]1891. σ. 12. Πρώτη. 1000
4½ χ. γ. στ. 298.

Θέμα: Ὁ Ἄπλος ἦτανε ἔμπορος
πλούσιος ἀπὸ τὸ Βερούτι. Ἐγκαταστά-
θηκε στό Κτήμα κ' ἐκεῖ ἄρχισε δοσο-
ληψίες μετὰ τοὺς χωρικοὺς τῆς ἐπαρχίας.

(1) ἀριθμὸς ἐγγραφῆς

(2) μέγεθος

(3) ἡμερομ. ἐκδοσης

(4) ἀριθμὸς σελίδων

(5) ἀριθμὸς ἐκδοσης

(6) ἀριθμὸς ἀντιτύπων

(7) ἀξία

(8) ἀριθμὸς στίχων

Σημ.: Οἱ λεπτομέρειες αὐτὲς ἀντιγράφονται ἀπὸ τὴν

Κυβερνητικὴ ἐκδόση Cyprus Gazette πού σ' αὐτὴ δημοσι-

εῦνται οἱ καθεχρονικὲς ἐγγραφές.

Κάποιος ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἄντρολόκου ἦτανε πελάτης του καὶ τοῦ χρωστοῦσε χρήματα πού δὲν μποροῦσε νὰ τοῦ τὰ πληρώσει. Τότε ὁ πεθερὸς του ὑποθήκευσε ὡς ἐγγύηση γιὰ τὸ χρέος τὸ τσιφλίκι του πού στὴν προθεσμία πουλήθηκε γι αὐτό. Τὸ ἀγόρασε ὁ ἴδιος καὶ κατοίκησε ἐκεῖ μέσα. Ὁ χρεώστης γαμπρὸς μαζί μὲ δυὸ ἄλλους τοῦστησε καρτέρι ἐνῶ γυρνοῦσε ἀπὸ τὸ Κτήμα στὸ τσιφλίκι καὶ τὸν σκότωσαν. Οἱ δολοφόνοι πιάστηκαν μ' ἀφεθήκανε ἐλεύθεροι ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχαν ἱκανοποιητικὲς μαρτυρίες. Αὐτὸ εἶχε γίνει στὰ 1880 καὶ στὰ 1890 μαρτυρήθηκε ἡ δουλειά. Τοὺς ξανάπιασαν, τοὺς δίκασαν καὶ τοὺς καταδίκασαν σὲ θάνατο.

Ἄρ. 22. Ὁ θάνατος τῆς Βασιλοπούλας μας Ἀλεξάνδρας ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα, ἐκ τοῦ χωρίου Κριτουτέρας. Ἐν Λευκωσία (Κύπρου). Ἐκ τοῦ τυπογραφείου ὁ «Εὐαγόρας» Α. Π. Μιχαηλίδου, 1892

8vo. 17]2]1892. σ. 8. Πρώτη. 2000. Ἀπὸ 1 ὡς 2 χ. γ.

Θέμα : Ὁ θάνατος τῆς Ἑλληνίδας Πριγκήπισσας Ἀλεξάνδρας καὶ περιγραφή τῆς κηδείας τῆς στὴν Πετροῦπολη.

Ἄρ. 40. Τραγούδιον τοῦ Χασάν Πουλλῆ ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα ἐκ τοῦ χωρίου Κριτουτέρας. Ἐν Λευκωσία (Κύπρου) Ἐκ τοῦ τυπογραφείου ὁ «Εὐαγόρας» Α. Π. Μιχαηλίδου, 1892.

8vo 6]6]1892. σ. 8. Πρώτη. 2000 3]4 ἡ 1χ. γ.

Θέμα : Ὁ Χασανπουλλῆς ἀπ' τὰ Μαμόνια, χωριὸ στὴν ἐπαρχία Πάφου, γι ἀπόπειρα φόνου πέρνει 7 χρόνια. Σάν τὸν πήγαιναν στὴν Κεντρικὴ φυλακὴ στὴ Λευκωσία ξεφέβγει τῆς φρουρᾶς. Φέβγει καὶ κρύβεται στὰ βουνά καὶ κάνει ἕνα σωρὸ κακουργήματα. Στὸ τέλος τοσκώνεται, σάν κοιμότανε σπῆτι του, ἀπ' τὴν ἀστυνομία. Δικάζεται καὶ καταδικάζεται σὲ 15 χρόνια φυλάκιση.

Ἄρ. 57. Τραγούδιον τοῦ Γεωργῆ Γιαλλούρη ἐκ τοῦ χωρίου Τσάδα ὑπὸ

Τριστοδούλου. Μ. Τζαπούρα ἐκ τοῦ χωρίου Κριτουτέρας. Ἐν Λευκωσία (Κύπρου). Ἐκ τοῦ τυπογραφείου ὁ «Εὐαγόρας» Α. Π. Μιχαηλίδου, 1893.

8vo 6]3]1893. σ. 12. Πρώτη. 2000. 1½ ὡς 2 χ. γ.

Θέμα : Τὸ Γιαλλούριν ἀπὸ τὴν Τσάδα χτυπᾶ ἕνα χωριανὸ του καφετοῦ στὸ μεθύσι του ἀπάνω καὶ τοῦ βγάζει τὰ δόντια. Τὸν τσακώνουν καὶ τοῦ δίνουν 3 χρόνια φυλάκιση. Φέβγει καὶ πάει στὰ Σόκια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Γυρνᾶ, διαπράττει ἀρκετὰ καὶ σοβαρὰ ἐγκλήματα καὶ κατορθώνει νὰ φύγει ἀπ' τὸ νησί.

Ἄρ. 62. Τραγούδι Χαραλάμπου Τρουλιώτη ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα, (ἐκ τοῦ χωρίου Κρήτου Τέρας). Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Σάλπιγγος». Ἐν Λεμεσῶ, 1893.

8vo. 4]5]1893. σ. 8. Πρώτη. 1000. 2χ. γ. στ. 186.

Θέμα : Ὁ Χαραλαμπῆς Τρουλιώτης ἀπ' τὸ χωριὸ Τρούλλους, στὴν ἐπαρχία τῆς Ἰάβρνας, βρίσκεται μεθυσμένος σ' ἕνα καβγά: τέσσερις πληγώνονται κ' ἕνας σκοτώνεται. Δραπετεῦει στὴν Ἀθήνα μὰ ὕστερα ἀπὸ λίγο, γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς γυναίκας του καὶ τοῦ παιδιοῦ του, ξαναγυρνᾶ. Ζεῖ στὰ βουνά. Κάποιος ἀστυνομικὸς συγγενῆς του μεταφιεσμένος πάει σπῆτι του. Πίνουν, διασκεδάζουν καὶ μεθάει. Τὸν προδίνει καὶ πιάνεται. Δικάζεται καὶ καταδικάζεται σὲ θάνατο.

Ἄρ. 65. Τραγούδι Στυλιανοῦ Παλλουρκοτίτη, ματραπάζη (μεταπράτου) ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα (ἐκ τοῦ χωρίου Κρήτου Τέρας). Ἐν Λεμεσῶ (Κύπρου). Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Σάλπιγγος», 1893.

8vo. 21]7]1893. σ. 8. Πρώτη. 2000. 2 χ. γ. στ. 196.

Θέμα : Ὁ Στυλιανὸς ἀπὸ τὸ προᾶστιο τῆς Λευκωσίας Παλλουριώτισσα ἦτανε μεταπράτης. Εἶχε δοσοληψίες μὲ τὰ χωριά τῆς Τυλληριάς. Στὴν Ἀγιάν Μαρινούδαν ἔκανε ἀγαπητικιά, ἐγκατέ-

λειψε τὴν οἰκογένεια του καὶ κατοίκησε ἐκεῖ. Ἦρθαν χρόνοι κακοὶ καὶ χρέωσε πολλοὺς χωρικοὺς. Τοὺς πούλησε τὶς περιουσίες καὶ τὶς πῆρε ὁ ἴδιος. Ἔτσι ἔκανε πολλοὺς ἐχθροὺς καὶ μιὰ μέρα σὰν γυρνοῦσε ἀπ' τὸ Κτῆμα, πού ἐκεῖ πῆγε νὰ πούλῃσει πορτοκάλια, τὸν πυροβόλησαν καὶ τὸν σκότωσαν. Οἱ φονιάδες πιάστηκαν καὶ καταδικάστηκαν οὐ θάνατο.

Ἀρ. 90. Ἡ πλημμύρα τῆς Λεμησοῦ ὑπὸ Χρ. Τζαπούρα, ἐκ τοῦ χωρίου Κρητουτέρας. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου ὁ «Εὐαγόρας» Α. Π. Μιχαηλίδου. Ἐν Λευκωσίᾳ (Κύπρου), 1895.

8νο. 1]2]1895. σ. 6. Πρώτη. 1000. 1 χ. γ. στ. 177.

Θέμα: Ἀπὸ μιὰ ραγδαία βροχὴ εἶχε πλημμυρίσει ὁ γνωστὸς χεῖμαρος «Γαρίλλης» πού κυλάει διπλά ἀπὸ τὴν πόλη Λεμεσό. Χύθηκε ὀρηκτικὸς στὴν Πόλη μέσα, ἔκανε σημαντικὴ βλάβη στὶς περιουσίες τῶν πολιτῶν καὶ στάθηκε ἀφορμὴ νὰ χαθεῖ ἀνθρώπινη ζωὴ.

Ἀρ. 113. Τραγοῦδι τῶν Χασάν-Πουλίδων ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα (ἐκ τοῦ χωρίου Κριτουτέρας). Ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου, 1896. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «ὁ Εὐαγόρας», Α. Π. Μιχαηλίδου.

8νο. 9]5]1896. σ. 14. Πρώτη. 1000. 1 ἢ 1]2 χ. γ. στ. 336.

Θέμα: Δυὸ ληστές, οἱ περίφημοι Χασαμπουλῆδες, πού ζῶντας στὰ βουνὰ τρομοκρατοῦσαν τὸν κόσμον στὴν ὑπαιθρο. Τραγουδεῖ τὶς ἀτιμίες, τὶς κλεψιές καὶ τοὺς φόνους πού ψυχραιμώτατα διάπρατταν ὡς τὸ σημεῖο πού τοὺς τσάκωσαν στὸ Κηδάσι στὴν ἐπαρχία τῆς Πάφου.

Ἀρ. 118. Τραγοῦδι τῶν Χασάν-Πουλίδων ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα (ἐκ τοῦ χωρίου Κρητουτέρας). Ἐκδοσις δευτέρα. Ἐν Λάρνακι (Κύπρου), 1896. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀλβιῶν» Χ. Κουππᾶ.

8νο. 19]3]1896. σελ. 14. 1000. Δεύτερη ἢ 1]2 χ. γ. σελ. 336.

Θέμα: (βλέπε Ἀρ. 113).

Ἀρ. 129. Ποίημα τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ, ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα, (ἐκ τοῦ χωρίου Κρητουτέρας). Ἐκδοσις πρώτη. Ἐν Λάρνακι (Κύπρου), 10 Ὀκτωβρίου, 1866. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀλβιῶν» Χ. Κουππᾶ.

8νο. 10]10]1896. σ. 8. 1000. Πρώτη. 1 χ. γ.

Θέμα: Τὸ προπατορικὸ ἀμάρτημα. Ἡ λατρεία τοῦ μοσχαριοῦ. Ὁ κατακλυσμός. Ὁ ἐρχομὸς τοῦ Χριστοῦ. Ὁ θάνατος, ἡ ἀνάστασις κ' ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Ἀρ. 135. Ἡ Ἀγγλικὴ εὐπρέπεια ἐν Κύπρῳ ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα (ἐκ τοῦ χωρίου Κρητουτέρας). Ἐκδοσις πρώτη. Ἐν Λάρνακι (Κύπρου), 1897. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀλβιῶν» Χ. Κουππᾶ.

8νο. 12]5]1897. σ. 8. Πρώτη. 1000. 1]2 χ. γ. στ. 160.

Θέμα: Ἐπαινος γιὰ ὅσα καλὰ εἶχε φέρει καὶ κάνει ἢ μεταπολίτευση στὴν Κύπρον.

Ἀρ. 144. Ὁ πλάνος ἔρωτας ὑπὸ Χριστοδούλου Μ. Τζαπούρα (ἐκ τοῦ χωρίου Κρητουτέρας), ἔκδοσις δευτέρα. Ἐν Λάρνακι τῆ 30]12 Ὀκτωβρίου, 1897. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀλβιῶν», Χ. Κουππᾶ.

8νο. 12]5]1897. σ. 7. Δεύτερη. 1000. 1 χ. γ. στ. 228.

Θέμα: Ἐνας ἐρωμένος τραγουδεῖ τὴν ἀγάπην του καὶ διηγεῖται τὰ ἐρωτικά του κατορθώματα.

Ἀρ. 182. Τὸ ποίημα τοῦ Θ. Μαυροκορδάτου ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα, (ἐκ Κρήτου Τέρας). Ἐν Λευκωσίᾳ, τύποις «Φωνῆς τῆς Κύπρου», 1899.

8νο. 2]4]1899. σ. 15. Πρώτη. 1000. 1 χ. γ. στ. 258.

Θέμα: Ἐγκώμιον γιὰ τὸν Ἀστυνόμον Θ. Μαυροκορδάτον πού εἶχε καθარიεῖ τὴν Κύπρον ἀπὸ τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα.

Ἀρ. 198. Τὸ ψευτονόμισμα, τραγοῦδι ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα (ἐκ Κρήτου Τέρας). Ἐν Λευκωσίᾳ, τύποις

Φωνής τῆς Κύπρου», 1900.

8vo. 25)3)1900. σ. 8. Πρώτη. 1000.
1 χ. γ. στ. 202.

Θέμα: Κάποιοι Ἀχιλλέας Ροδόθεου ὑπὸ τῆ Λάπηθο ἔκοψε κάλπικα νομίσματα. Τὸν τσάκωσαν καὶ τιμωρήθηκε ἐν φυλάκιση. Κατόπι τρεῖς ἄλλοι τὸν ἐτιμωρήθησαν, μὰ τοὺς τσάκωσαν κι αὐτοὺς καὶ τοὺς καταδίκασαν ἐν φυλάκιση οἱ δυὸ πρῶτοι πέρνοντας δέκα κι ὀκτώ χρόνια.

Ἀρ. 216. *Poem. The Dispute of the two Poets. Ch. M. Tzapoura and Pashaouti of Kretou Terra. Nicosia. Printed at the Printing Office of «Phoneis Kyprou» 1900.

8vo. 25)12)1900. σ. 8. Πρώτη. 1000.
1 χ. γ.

Ἀρ. 220. Ὁ θάνατος τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας ὑπὸ Χ. Μ. Τζαπούρα, ἐκ Κρήτου Τέρρας. Ἐν Λεμεσῶ. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀληθείας», 1901.
16mo. 27)3)1901. σ. 8. 1000. Πρώτη.
1 χ. γ. στ. 182.

Θέμα: Ὁ θάνατος τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίας. Ἐξιστὸρησις: τότε γεννήθηκε, πότε ἀνέβηκε στὸ θρόνον καὶ πότε παντρεύτηκε. Πόσα παιδιά ἔκανε ὀνοματίζοντάς τα, πότε πέθανε ὁ βασιλικὸς σύζυγος καὶ πόσα χρόνια βασίλευσε. Ἠθικολογεῖ ἀπάνω στὸ θάνατο πού καὶ μιά τόσο μεγάλη Βασίλισσα δὲ μπόρεσε νὰ τὸν ἀποφύγει. Εγκωμιάζει τὶς ἀρετὲς τῆς καὶ ἐξυμνεῖ τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν εὐημερία πού ἔχει φέρει στὸν τόπο ἢ μεταπολίτευση. Εξυμνεῖ τὸ Ἀγγλικὸ ἔθνος καὶ περιγράφει τὸ πένθος στὴν Κύπρο.

Ἀρ. 246. Τὰ δύο κόμματα ἐν Κύπρῳ. Ποίημα ὑπὸ Χ. Μ. Τζαπούρα. Λεμεσός. Τυπογραφεῖον «Ἀληθείας», 1902.

*Δίδουμε τὸν τίτλο ὅπως δημοσιεύτηκε στ' Ἀγγικά γιατί τὸ φυλλάδιο δὲν ὑπάρχει.

4ο. Ἰούνιος, 1902. σ. 6. 1000. Πρώτη
1 χ. γ. στ. 220.

Θέμα: Ὁ χωρισμὸς τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ἐν δύο κόμματα γύρω ἀπ' τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸ ζήτημα. Οἱ χρόνοι εἶναι κακοὶ κι ὁ ποιητὴς τ' ἀποδίδει ἐν θεϊκῇ τιμωρίᾳ γιὰ τὶς κακίαι μας.

Ἀρ. 279. Ἡ φτώχεια τῆς Κύπρου, ποίημα ὑπὸ Χ. Μ. Τζαπούρα, ἐκ Κρήτου-Τέρρας. Λεμεσός, 1903. Τύποις «Ἀληθείας».

8vo. 1903. σ. 5. Πρώτη. 1000. 1 χ. γ. στ. 196.

Θέμα: Περιγράφει τὴ θλιβερὴ κατάσταση τοῦ νησιοῦ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνομβρία. Ἐπίσης τὴ φτώχεια τοῦ χωρικοῦ καὶ τὸ καταχρέωμα τοῦ στοῦς ἐμπόρους καὶ τοὺς τοκιστὲς. Εὐχεται νὰ ἰδρυθεῖ μιά Γεωργικὴ Τράπεζα καὶ λογαριάζει τὴν ἠθικὴ ἐξαθλίωσις τοῦ λαοῦ ὡς ἀναγκαῖα συνέπεια τῆς οἰκονομικῆς.

Ἀρ. 307. Παραγγελία πρὸς τὴ νεότητα, ποίημα ὑπὸ Χ. Μ. Τζαπούρα, (ἐκ τοῦ χωρίου Κρήτου-Τέρρα). Ἐν Λευκωσίᾳ (Κύπρου). Τύποις «Κυπρίου», 1904.

8vo. Σεπτ. 1904. σελ. 8. Πρώτη. 1000.
1 χ. γ. στ. 214.

Θέμα: Περιγράφει τὰ ἀγαθὰ τῆς μεταπολίτευσης καὶ τονίζει εἰδικὰ τὴν πρόοδο τῆς παιδείας.

Ἀρ. 351. Τραγούδι τῆς πάλης τοῦ Διγενῆ μετὸν Χάρων ὑπὸ Χρ. Μ. Τζαπούρα, (ἐκ τοῦ χωρίου Κρήτου-Τέρρας). Ἐν Λευκωσίᾳ (Κύπρου), 1906. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἡ Λευκωσία» Ε. Κ. Πετρίδου καὶ Σίας.

8vo. 1906. σελ. 8. Πρώτη. 1000. 1 χ. γ. στ. 267.

Θέμα: Περιγραφή τοῦ ψυχομαχητοῦ καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Διγενῆ. Μιά πολὺ ἐνδιαφέρουσα διασκευὴ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

(ἔχει συνέχεια).

ANT. INTIANOΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ

Δέν είναι μοναχά ή όλότελη άπουσία πνευματικού περιβάλλοντος, ούτε ή άταχτη, άσυστηματοποίητη και σπασμωδική δουλειά, ούτε ή έλλειψη έλεγχου και περιορισμού (1) πού είναι τά μοναδικά ύπεύθυνα στοιχεία για την άξιοθρήνητη πνευματική έξάρθρωση πού παρατηρούμε όλόγυρά μας. Αυτά θα μπορούσαν να καταλογιστούν σοβαρά κι' άποκλειστικά σέ κάθε περίπτωση μονάχα πού ό τόπος μας θα βρισκότανε σ' ένα κάπως σημαντικότερο πεδίο πνευματικής ανάπτυξης και πού τό γενικό ποιά τής παραγωγής του θα ήτανε τέτοιο πού να δικαιολογεί τούς φόβους αυτούς. Για ένα τόπο όμως, σάν τό δικό μας, για την ώρα άκαθόριστο στόν πνευματικό πυρήνα πού μόλις χτές ξύπνησε άπ' τό βαθύ λήθαργό του και πού σήμερα παραδέρνει άνιρμάτιστος ζητώντας μάταια να βρεί τέν έαυτό του, κείνο τό στοιχείο πού θα ήταν άσφαλώς σημαντικά ύπολογίσιμο είναι ή σοβαρή, τίμια κι' άπόλυτα ίσοροπημένη καθοδήγηση τής νεολαίας και του κοινού γενικά. Το πνευματικό περιβάλλο δέ μπορεί να προύπάρξει αυτόνομα, αλλά θα δημιουργηθεί σά συνέχεια με κάποιο ειρμό και θα αναπτυχθεί ανάλογα με την αγάπη πού θα τό περιβάλλει και φροντίζει τό καινούργιο «σύνολο» πού θα διαμορφωθεί άναγκαστικά άπ' τούς πρώτους δημιουργούς, ή καλύτερα τούς πρωτοπόρους. "Ωστε άπαραίτητη βάση στό ξεκίνημα στέκει πάντα ή προύπαρξη κείνων πού οί ξεκαθαρισμένες γνώσεις, τά στίβαρά τους χέρια κι' ή αγάπη τους για την ανάπτυξη τής τέχνης θα διευθύνουν και θα καθορίζουν την πρώτη πορεία του πυρήνα ανάμεσα άπ' τά σιενά μονοπάτια, ίσαμε πού οί συνοδοιπόροι να βρεθούνε όλοι στην πλατεία πεδιάδα κι' άπό κεί ξεκινώντας μόνοι να σκορπιστούνε στους άτέλειωτους δρόμους με τό λιγότερο φόβο του λοξοδρομημάτων. Η άταχτη κι' ή άσυστηματοποίητη δουλειά με τόν ίδιο τρόπο δέ μπορεί παρά ν' άκολουθήσει κάποιο σύστημα, σά μοιραίο άποτέλεσμα του ψυχοδιανοητικού μετώματος και τής ανάλογης εύθύνης πού αναλαμβάνουνε μέσ' στή ζωή. Άπόρροια του συστήματος : τό χάρισμα, ή αντίθεση, ή επίδραση, ή άυτοκριτική, ό περιορισμός, ό έλεγχος, ή σοβαρή δημιουργία. "Ετσι γενιέται κι' ή κριτική.

(1) Κύτα στά «Κυπριακά Γράμματα», Φύλλ 9: Περιβάλλο και Νέοι.

Πιστεύω όλοένα κι' έντονότερα, και την άποψη αυτή έχω γράψει έδώ και λίγα χρόνια σέ ξένο περιοδικό, πώς για τή δημιουργία αυτή δέν πρέπει ν' άφθεθούμε όλότελα στην καλή διάθεση των λίγων ανθρώπων πού με τσεριμόνια πιπιλίζουν τό λοκούμι του διανοούμενου και του λόγιου. Λίγοι είναι οί πραγματικά μορφωμένοι άνθρωποι πού αγαπάνε τόν τόπο τους και φροντίζουν με την καρδιά τους για την ανάπτυξη των δυναμικότητων αυτών. Τους μετράμε στά δάχτυλα του χεριού μας. Άλλά τί να σου κάνουνε αυτοί μιζ χούφτα, μόνοι, αυτόβουλοι άβοήθητοι, άν δέν έχουν άκόμα να πολεμήσουν ενάντια σέ στενοκέφαλες αντίδραστικές κινήσεις πού τις δημιουργούν κείνοι πού έχουνε κάθε λογής συμφέρο ν' άφίνουνε άκίνητα τά θολωμένα νερά, άκριβώς για να μη ξεσκεπαστεί ή άπεράστη κουφότητα τους και χάσουν μοιραία τή θέση πού ανάξια κρατήσανε τόσα χρόνια. Τό σπίτι άδιαφορεί, δέ σκοτιζεται για πράγματα. Τό σκολιό σκοτώνει βάρβαρα τά παιδιάτικα μυαλά και τά άπομακρύνει άπογοητεμένα, άηδισμένα και με μιά έχθρητα. Οί πολυποίκιλοι φιλολογικοί και καλλιτεχνικοί σύλλογοι κι' οί πνευματικές αδελφότητες δέν είναι λιγότερο σκοτώστρες. Θα μπορούσαν βέβαια να κάνουνε θαύματα. Έχουνε όλο τό πολύτιμο υλικό, τις νεολαίες στή διάθεσή τους. Κι' όχι μόνο δέν τό εκμεταλλεύονται, αλλά και έγκληματικά τό παραλύουν και τό άποσυνθέτουν. Άπό τά σωματεία αυτά τίποτε δέ βγήκε ίσαμε τώρα πού να τό ύπολογίσουμε. Τέσσερις τοίχοι, λίγες εφημερίδες, να τό άπαντο τής καθοδήγησης. Οί ύπόθνητοι άδιαφορούν, δέν ξέρουν πώς να δημιουργήσουν την κίνηση πού ζητάμε. Θα μου πεί κανένα πώς υπάρχουν κι' ένα σωρό διαλέξεις. Έχω την αντίληψη πώ; κι οί διαλέξεις στην Κύπρο, όπως γίνονται, βλάβη φέρνουνε παρά καλό. Γιατί διαλέξεις πάνω σέ θέματα άκανόητης ώφελιμότητας, χαρακτηρισζουνε περισσότερο την πνευματική μας φτώχεια και δείχνουνε καθαρά ίσαμε με ποιά σημείο βρισκόμαστε λασπωμένοι κι' έξω άπ' την ζωή. Σήμερα βασανίζουνε τόν άνθρωπο προβλήματα πολύ διαφορετικά πού βρίσκονται σ' άμεση έπαφή με την ύπόσταση του καθένα, τις άνησυχίες, τις λαχτάρες, τις χαρές και τις λύπες μας. Άπεναντίας, τα άλλα θέματα διαπομπεύουνε τό πνεύμα και διασύρουνε τή διάνοηση. Και όμως δέν είναι καθόλου παράξενο κι' ούτε μου προκαλεί έντύπωση γιατί κάποιο σωματείο έσχισε τά ρούχα του όταν πληροφορήθηκε πώς τό θέμα κάποιας διάλεξης θα στρεφότανε όλόγυρα άπ' τό

φροῦδισμό. Θεέ μου, εἶπαν τὰ διανοούμενα μέλη, νὰ μιλήσουνε γιά φροῦδισμό, ντροπή μας! Δὲν πιστεύω πὼς αὐτὸ γίνηκε ἀπὸ φόβο καὶ σεμνοτυφία (τὰ λόγια ἔχουνε λιγότερη σημασία ἀπ' τὴ φύση) ἀλλὰ γιατί ἡ ὑπεύθυνοι νὰ διευθύνουνε τὴν πνευματικὴ κίνηση τοῦ σωματείου διαθέτουν μιά στενὴ καὶ περιορισμένη γνώση τῆς ζωῆς.

Μὲ τέτοιες συνθήκες εἶναι ἀδύνατο νὰ διαμορφωθεῖ ὀλόγουρα μὲς τὸ πνευματικὸ περιβάλλον, γιὰ τὸν ἀπλοῦστατο λόγο: μὰς λείπει τὸ προζύμι τῶν πραγμάτων αὐτῶν, τὸ περιεχόμενο κ' ἡ καθοδήγηση. Πρέπει νὰ πολεμήσει κανένας γερά γιὰ νὰ λυγίσει αὐτὴ τὴ στενοκεφαλιά. Νὰ συντριφτοῦν τὰ εἰδῶλα καὶ νὰ ξαναρχίσει τὸ οικοδόμημα πάνω σὲ καινούργια θεμέλια. Ὁ ρόλος μένει ἀποκλειστικὰ στοὺς καλοὺς οικοδόμους, τοὺς πρωτοπόρους, στὸν πρῶτο πυρήνα. Χωρὶς τὸ γερὸ θεμέλιο ποτέ μας δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ ξελασπώσουμε.

ΜΗΤΣΟΣ ΜΑΡΑΓΚΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Νικολάου Β. Τωμαδάκη: Ἄδρεας Κάλβος. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ περιοδικοῦ Νεοελληνικὸν Ἀρχεῖον. Χανιά 1934, τυπογραφεῖον «Ἐφεδρικοῦ Ἀγῶνος».

Ὁ Κάλβος... νὰ μιά μορφή τοῦ νεοελληνικοῦ Παρνασοῦ ποῦ τόσο τὴν ἀγνόησε ἡ δόξα στὴν ἐποχὴ τῆς καὶ πολλὰ ἀκόμη χρόνια κατόπι.

Ἡ ζωὴ του, μιά ἀδιάκοπη πάλη γιὰ τὸ ψωμί καὶ γιὰ μιά ἀρετὴ ὅπως αὐτὸς τὴν κατάλαβε, εἶναι ἱκανὴ νὰ μὰς κάμει νὰ ἐξιτιμήσουμε τὸν ἄνθρωπο Κάλβο ποῦ τόσο κατηγορήσε στὰ πικρόχολα γράμματα του ὁ Φώσκολος.

Τὸ ζήτημα ποῦ γενιέται αὐτόματα ὕστερα ἀπὸ τὰ γράμματα αὐτά, γιὰ τὸ χαραχτήρα τοῦ Κάλβου, νομίζω πὼς δὲν ἐξετάστηκε ἀκόμα ὅσο ἔπρεπε βαθειά γιὰ νὰ ἀποδοθοῦνε «τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι», ἀν καὶ αὐτὸ δὲν θὰ ὠφελοῦσε καὶ πολὺ τὸν Κάλβο ὡς καλλιτέχνη, γιατί ἄλλο πρᾶμα βέβαια ἄνθρωπος κ' ἄλλο καλλιτέχνης.

Ὡστόσο εἶναι πολὺ συμπαθητικὸς καὶ φαίνεται πὼς ἐνίωσε ἀρκετὰ βαθειὰ τὴν μεγάλο πρᾶμα εἶναι ἡ ποίηση κ' ὁ ποιητὴς καὶ τὴ σημασία ἔχει τὸ μέτρο, ἕνας ἄνθρωπος ποῦ στέκει εὐλαβικὰ μπροστὰ στῆς «Μημοσύνης τὰ τέκνα», ἕνας ποῦ αἰσθάνεται πὼς πρέπει νὰ μεταχειριστεῖ 676 εἰδῆ 15 συλλαβῶν στίχου γιὰ νὰ μὴ εἶναι μόνονος καὶ γιὰ νὰ πλησιάσει τὴν ἀρχαίαν ἀρμονία, γιατί ἔτσι μόνον

θὰ μπορεῖ νὰ ὑμῆσει «τὰ ἄνδραγαθήματα τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων ποῦ ἐξισοῦνται μ' ἐκεῖνα τῶν ἀρχαίων». Καὶ ἴσως θὰ μὰς ἐξίδε ὑποδείγματα τολῶν ἠρωϊκῶν στίχων ἐὰν ἡ τύχη τοῦ ἔδιδεν «ἀρκετὴν ἡσυχίαν».

Ὅπως δὴποτε ἡ Ἑλλάδα τοῦ 21 καὶ μετ' ἐς 20 μόνον ὠδὲς τοῦ Κάλβου ὑμνήθησε κλασσικὰ καὶ μετ' ὅτι ποῦ θυμίζει ἀρκετὰ Πινδαρικήν ὕμνα. Δὲν κάμνει ἱστορίαν σὲ στίχους ὁ Κάλβος.

Ἡ γλώσσα του ποῦ δὲν εἶναι ὅτε καθαρεύουσα, οὔτε ἡ γλώσσα τοῦ Κοραΐ, οὔτε δημοτικὴ, ἀλλὰ γλώσσα ἰδιόρρυθμη, προσωπικὴ ποῦ εἶναι νὰ πεί κανένας, ποῦ δίνει μιά κάποια αἰσθητικὴ ἀπόλαυση, εἶναι ἡ αἰτία, μαζὺ βέβαια μετ' ὁ ἀσυνήθιστο μέτρο, ποῦ σκέπασε ἡ λήθη τὸν Κάλβο.

Ἀλλοιώτικα μιά καλλιτεχνικὴ προσωπικότης τόσο ρωμαλέα ποῦ καὶ οἱ Σοῦτσοι ἀκόμα τὴν ἀναγνώριζαν, θὰ ἔπρεπε νὰ στέκεται πολὺ ψηλά. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ τὸ ὅτι τὸν Κάλβο βαθύτερο καὶ πλουσιώτερο σὲ φαντασία καὶ πατριωτικώτερον ἀκόμη ἀπὸ τὸ Σολωμό, εἶναι μόλις λίγα χρόνια ποῦ κάπως τότε πρόσεξαν, κυρίως ἀπὸ τὸ 1888, ποῦ τὸν ἐπέβαλεν ὁ Παλαμᾶς.

Δὲν ξέρω ἂν ἀκόμα πρέπει νὰ πιστέψω, ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέτρο τῶν ὠδῶν, πὼς ὁ Κάλβος «μιμήθηκε στὴν πραγματικότητά τὴν ἰταλικὴν μετρική» ὅπως λέγει ὁ κ. Ν. Pernot ἢ τὰ Σαπφικὰ μέτρα ὅπως λέγει ὁ κ. Α. Hesselring ἢ τὰ μέτρα τοῦ Ὁρατίου, ὅπως θέλει ὁ μ. Σ. Μενάρδος.

Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει—δὲν ξέρω ἐγὼ τοῦλάχιστο—μιά εἰδικὴ μελέτη ποῦ νὰ ἐξηγεῖ καὶ νὰ μὰς δίνει ὀλόκληρο τὸν Κάλβο, αὐτὸ τὸν μελαγχολικὸ ἄνθρωπο, ποῦ ὄχι μόνον δὲν τοῦ στήθηκαν ἀνδριάντες, ἀλλὰ οὔτε καν ἔξερουμε τὸν τάφο του ἢ τὴν μορφή του.

Ὁ φιλόλογος κ. Ν. Β. Τωμαδάκης διευθυντὴς τοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου Κρήτης ἔκαμε τελευταῖα ἀνατύπωση, ἀπὸ τὸ περιοδικὸ τοῦ «Νεοελληνικὸ ἀρχεῖο», μιάς διαλέξεώς του γιὰ τὸν Κάλβο ποῦ ἔκαμε στὰ Χανιά τὸν Ὀχτώβριον τοῦ 1930.

Εἶναι πραγματικὰ ἀξιοθαύμαστο πὼς ὁ κ. Τωμαδάκης κατάρθωσε μέσα στὰ ὄρια μιάς διαλέξεως νὰ δώσει τόσα στοιχεῖα γιὰ τὸν Κάλβο καὶ μάλιστα νὰ θίξει καὶ νὰ ἐξηγήσει μερικὰ σημεῖα μετ' ὅτι πρῶτον καὶ κριτικώτατο.

Περὶ τὸ βέβαιον νὰ πῶ πῶς ἡ ἐργασία αὐτὴ τοῦ κ. Τωμαδάκη θὰ μείνει σὰ μιά βοηθητικὴ ἐργασία—πάντως ἀξιοπρόσεχτη—γιὰ τὸ μελλούμενον κριτικὸ ποῦ θὰ δώσει καθολικὰ τὸν Κάλβο.

Στὴ μικρὴ αὐτὴ μελέτη, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πλούσιο βιογραφικὸ στοιχεῖο ὑπάρχουν καὶ πολλές ἄλλες ἀπόψεις ποῦ μποροῦν νὰ συζητηθοῦν ἢ καὶ ποῦ εἶναι σωστὲς καὶ πρῶτον καὶ σάν τέτοιες χρησιμώτατες γιὰ ὅποιον θὰ

καταγίνει με τὸν ποιητὴ: Αυτόνομητο εἶναι θαρρῶ πὼς ἐδῶ δὲν θὰ ἐξετάσουμε μὴ μὴ ὅλες τὲς ἀπόψεις τοῦ κ. Τωμαδάκη: θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν μερικές κρίσεις του με γενικό περιεχόμενο.

Εἶναι ἀπολύτως σωστὸ πὼς οἱ ᾠδὲς εἶναι νεανικό ἔργο καὶ πὼς ἀπ' αὐτὲς δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ κρίνουμε μερικά τὸν Κάλβο, ὁ ὁποῖος ἔζησε περισσότερο σὰ δάσκαλος παρὰ ποιητῆς. Εἶναι ἀλήθεια τραγικό τὸ ὅτι ἕνας νέος με ταλέντο ὄχι κοινὸ κατὰ τὴν ὁμολογία τοῦ Φώσκολου, ἦταν ἀναγκασμένος νὰ τρέχει πότε στὸ Λονδίνο καὶ πότε στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ κάνει τὸ δάσκαλο γιὰ νὰ ζήσει. Θὰ ἤθελε βέβαια νὰ ζήσει σὰν ποιητῆς καὶ πιστεύω—ὅπως καὶ ὁ κ. Τωμαδάκης ἄλλως τε—πὼς ἡ ἢ ψυχὴ του ἔμεινε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ ἀγνή καὶ ποιητικὴ καὶ πὼς ἀπὸ περηφάνεια ἔμεινε μόνος ἀκούοντας τὸ μελαγχολικὸ τραγούδι τῆς ζωῆς του. Ἀλλὰ οἱ καιροὶ ὅπως πάντα καὶ τότες ἀπαιτοῦσαν τὸ «*primum vivere deinde philosophari*».

Ἀναμφισβήτητο εἶναι τὸ ὅτι ὁ Κάλβος ἀνάπνευσε τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα καὶ τράφηκε με τὸν ἀρχαῖο πολιτισμὸ. Ἀλλὰ δὲν μοῦ φαίνεται πὼς τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα ἔκανε τὸν Κάλβο πολεμόχορο—οὔτε ἄλλως τε αὐτὸ εἶναι τὸ βασικὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ ἀρχαίου πνεύματος—καὶ δὲν τὸν ἄφησε νὰ προσέξει ἢ μάλλον τὸν ἔκαμαν νὰ περιφρονῆσει τὰ δημοτικὰ τραγούδια ποῦ μιλοῦν γιὰ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς, ἀντίθετα πρὸς τὸν Σολωμό. Ὁ Κάλβος, ὅταν ἔβγαζε τὰ ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια ὁ *Fauriel* καὶ ὅταν ἔνα ζωηρὸ ἔνδιαφέρον ἄρχισε νὰ δείχνεται γι' αὐτὰ μᾶς τὰ τραγούδια, ἔφερε μὲν ἀρχαῖα ἑλληνικά, ἀλλὰ ἐλάχιστα νέα καὶ εἶχε ἡδη δώσει τὲς 10 ᾠδὲς του. Δὲν μποροῦσε βέβαια σὲ δυὸ χρόνια—στὸ διάστημα ποῦ μεσολάβησε ὡς τὴν ἔκδοση τῶν ἄλλων 10 ᾠδῶν—νὰ μάθει τὴ δημοτικὴ, νὰ ἐχτιμήσει τὸ θησαυρὸ τοῦ δημοτικοῦ μᾶς τραγουδιοῦ καὶ νὰ μᾶς δώσει τις ᾠδὲς του σὲ νέα γλωσσικὴ μορφή. Κ' ὕστερα θὰ χανόταν κ' ἡ ὁμοιομορφία τοῦ ἔργου του ποῦ ἀσφαλῶς τὸν ἱκανοποιούσε. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση ἔδωκε στὸν Κάλβο τις δημοκρατικὲς ἰδέες καὶ ἡ Ἑλληνικὴ τὸ θέμα πὲς γιὰ τίς ᾠδὲς του, ὅπως ἡ κλασσικὴ του μόρφωση τοῦδωσε τὴν ἀρχαιοπρέπεια τοῦ ὕφους ἂν θὲς καὶ τὸ μέτρο, καθὼς καὶ μὴ σεμνότητα κ' ἕνα σεβασμὸ πρὸς τὴν ἀνδρική ἀρετὴ, πρὸς μὴ ἀριστοτελικὴ ἂν θέλετε ἀρετὴ. Τὰ δημοτικὰ τραγούδια δὲν τὰ ἔφερε ὅταν ἔδιδε τις ᾠδὲς του ὅπως βέβαια καὶ ὁ Σολωμὸς πρὸ τοῦ 1823 ἢ 24. Κ' εἶναι ἀρκετὰ λυπηρὸ πὼς ὅταν πιά ὁ Κάλβος εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ γνωρίσει τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἢ μιζέρια τῆς ζωῆς τοῦχε κόψει τὰ ποιητικὰ φερά.

Ἔτσι ἔχουμε μὴ ποιητικὴ συλλογὴ, ποῦ δείχνει μὴ ρωμαλέα φαντασία, ἕνα πλοῦτο

ἀνυπέβλητο ἀπὸ εἰκόνες καὶ μεταφορὲς, γραμμένες σὲ μὴ γλώσσα ποῦ τὸ Σοφόκλειο ἢ Ὀμηρικὸ ἐπίθετο προσπαθεῖ νὰ στηρίξει διαλεκτικούς γλωσσικούς τύπους.

Ὁ κ. Τωμαδάκης στὴ μελέτη του ἰσχυρίζεται—ἴσως ἀπὸ τὴν ἀρχαῖα σύνταξη μερικῶν ρημάτων μ' ἀπαρέμφατο κατὰ τὸ Κοραϊστικὸ σύστημα—πὼς ἡ γλώσσα τοῦ Κάλβου εἶναι ἐκεῖνη του Κοραῆ. Αὐτὸ εἶναι ζήτημα στὸ ὁποῖο μοῦ φαίνεται πὼς μάλλον πρέπει νὰ συμφωνήσω με τὸν Α. Hesseling ποῦ λέει πὼς ὁ Κάλβος ὡς πρὸς τὴ γλώσσα «*il n'est ni puriste, ni disciple de Coray, ni partisan de la langue du peuple*».

Πρέπει νὰ παραδεχθῶμε πὼς ἡ γλώσσα τοῦ Κάλβου, ὅπως καὶ τὰ μέτρα του, εἶναι προσωπικά του δημιουργήματα ποῦ τοῦ τὰ ὑπαγόρευε μὴ αἰσθητικὴ βγαλμένη ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν ἀρχαίων καὶ μὴ γλωσσικὴ ἀνάγκη. Εἶναι βέβαιο, καὶ σωστὰ τὸ παρατήρησε ὁ κ. Τωμαδάκης, πὼς ὁ Κάλβος δὲν ἔξερε τὴ δημοτικὴ; γιὰτὶ δὲν τοῦ δόθηκε καιρὸς νὰ τὴν μάθει, ὅπως ὁ Σολωμὸς, πρὶν γράψει τὰ ποιήματά του.

Εἶπαμε παραπάνω πὼς καὶ τὰ μέτρα τοῦ Κάλβου εἶναι προσωπικά του δημιουργήματα. Οὔτε ὁ χῶρος οὔτε ὁ χρόνος μίᾶς διαλέξεως μποροῦσαν ν' ἀρκέσουν βέβαια στὸν κ. Τωμαδάκη γιὰ τὴν πλατύτερη ἐξήγηση τῶν μέτρων αὐτῶν. Τὸ ζήτημα ὅπως εἶναι φανερὸ χρειάζεται εἰδικὴ μελέτη. Ὅσοσο δὲ νομίζω ἄσκοπο ἐδῶ—ἔτσι χωρὶς ἀξιώσεις—νὰ πῶ μὴ σκέψη μου, ποῦ ἔτσι φευγαλέα πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ μου, ὅταν διάβαζα τὸ μετρικὸ ὑπόμνημα τοῦ Κάλβου.

Τὸν 15 σῦλλαβος ἢ ἠρωϊκὸ στίχο ὅπως τὸν λέει ὁ Κάλβος τὸν θεωρεῖ πὼς «συνίσταται ἐκ δυὸ ὁ ποιων δὴ πτοε ἑπτασῦλλαβων, ἀπὸ τῆς διαφορητικῆς συναρμογῆς τῶν ὁποίων γίνονται 676 εἶδη 15 σῦλλαβου». Ἄραγε ἀπὸ τὸ τσάκισμα αὐτῶν τῶν 15 σῦλλαβῶν δὲ θὰ μποροῦσαν εἶπα νὰ γίνονταν καὶ σὶ ἑπτασῦλλαβοὶ τοῦ Κάλβου, ἀνάλογοι, τονικά με τὸν τελευταῖο τόνο τῆς τομῆς τοῦ 15σῦλλαβου; Τὸ μόνον σημεῖο ποῦ θὰ δυσκόλευε κάπως τὴν ὑπόθεση αὐτὴ ἦταν ἡ ἐξήγηση τοῦ 5 σῦλλαβου στίχου τῆς κάθε στροφῆς: ἀλλὰ δὲν μπορῶ τὰχα νὰ τὸν ἐξηγήσω, τᾶρα μόνον καταφεύγοντας στὰ Σαφικὰ μέτρα;... Ἴσως...

Προχωρώντας στὴ μελέτη του ὁ κ. Τωμαδάκης ἂν καὶ δὲν τ' ἀρέσουν οἱ στενοκαρδὲς παραβολὲς ὅμως κάμνει ἀντιπαραβολὴ χωρὶς τοῦ Κάλβου καὶ Σολωμοῦ ἀπὸ τὴν ὁποία ἕνα μπορεῖ νὰ βγεῖ: πὼς κ' οἱ δυὸ εἶχαν τὴν ἴδια πηγὴ ἐμπνεύσεως, πὼς καὶ τοὺς δυὸ τοὺς συγκινοῦσαν τὰ χτυπητὰ γεγονότα τῆς ἐπαναστατικῆς Ἑλλάδας καὶ πὼς ὁ Κάλβος—κατὰ τὴ γνώμη μου—τὰ ἐνοιωθε βαθύτερα καὶ τὰ ἐξέφραξε κλασσικότερα ἀπὸ τὸ Σολωμό.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ Κάλβος δὲν εἶχε καμὴ σχεδὸν ἐπίδραση στὴν ἐξέλιξη τῆς νοε-

ληνικής λογοτεχνίας κι αυτό οφείλεται κυρίως στη γλώσσα του, τὰ μέτρα του και στο μεσοϋράνημα τοῦ Σολωμοῦ.

Δὲν ξέρω ἂν μιὰ συμπάθεια ποῦ τρέφω γιὰ τὸν ἄνθρωπο Κάλβο μὲ παρασέρνει και μὲ κάμνει νὰ μὴ βλέπω καθαρά μερικά πράματα. Ἄλλὰ μοῦ φαίνεται πολὺ εὐγενική μορφή αὐτός, ποῦ γράφοντας ποιήματα ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο ἀγαπημένης γυναικὸς δὲν καταδέχεται νὰ μᾶς δεῖξει οὔτε ἕνα του δάκρυ και μόνο μὲ μιὰ μελαγχολικὴ ὠδή συνοδεύει τὸ θάνατο τῆς μάνας του, ἀντίθετα πρὸς τὸ Σολωμὸ ὁ ὁποῖος δὲν ἄφησε εὐκαιρία ποῦ νὰ μὴ ἐκφωνήσει ἐπικήδειο ἢ νὰ μὴ γράψει ἐπιτάφιο τραγοῦδι.

Ἄσφαλῶς ἦταν ἔξω ἀπὸ τὴν ὀπτική ἀκτῖνα τῶν ἀνθρώπων ποῦ θαύμαζαν ἀνεπιφύλαχτα τὸ θεατρικὸ Σολωμὸ, ὁ Κάλβος ποῦ σιωπηλὰ μὰ και περήφανα βιάδιζε «στὰ δύσκολα κρημνὰ τῆς ἀρετῆς.»

Κλείνοντας τὸ σημειῶμά μου αὐτὸ δὲν ἔχω παρὰ νὰ εὐχηθῶ νὰ βρεθοῦν ἀρκετοὶ ἀκόμα νέοι σάν τὸν κ. Ν. Β. Τωμαδάκη ποῦ νὰ μᾶς δώσουν αὐριο ἕνα Κάλβο ποιητή, ἐξετασμένο μεθοδικὰ, ἀνεπηρέαστα, λικῆ.

ΠΑΥΛΟΣ ΞΙΟΥΤΑΣ

Dionisio Solomos: «Elogio di Ugo Foscolo» con introduzione e note del Prof. Dott. Carlo Bringhenti. Ite edizione riveduta G. B. Paravia, Torino etc. 1934 XII σ. 56 L. 5.

Ἡ ἀνθρωπότητα χρωστᾷ ἐπὶ ἑλληνικὸ νησί, τῆ Ζάκυνθο, δυὸ ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ποιητὲς τοῦ 19ου αἰῶνα: τὸν Οὐγὸ Φώσκολο και τὸ Διονύσιο Σολωμὸ.

Ἄπὸ ἕνα περιστατικὸ ὅμως, ποῦ γι αὐτὸ κάποτε ἔθνηντο μὰ ποῦ σ' αὐτὸ ἐμεῖς προτιμοῦμε νὰ βλέπουμε ἀκόμα μιὰν ἀπόδειξη τῆς ἀδιάσπαστης ἀδελφότητος ποῦ ἐνώνει τοὺς δυὸ κλάδους τῆς μεσογειακῆς φυλῆς ποῦ δώσανε στὸν κόσμον τὸν πολιτισμὸ του, ἐνῶ ὁ Σολωμὸς ἔμεινε πιστὸς στῆ γλυκεῖα ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὁ Οὐγὸς Φώσκολος ἔγραψε μόνωχα στὴν ἰταλική. Ἡ μοῖρα ἔτσι τὸ θέλησε ὥστε κ' οἱ δυὸ τοῦτοι μεγάλοι ἄντρες νὰ πάνε στὴν Ἰταλία, ὄντας ἀκόμα νέοι, και νὰ πάρουν ἐκεῖ τὴ διανοητικὴ και λογοτεχνικὴ τους διαμόρφωση. Μὰ ἐνῶ ὁ Οὐγὸς Φώσκολος ἐγκατεστάθηκε ἐκεῖ κ' ἐκεῖ κέρδισε τὴ φήμη του ἀπὸ τὰ ποιήματα του και τὴ λαμπρὴ του διδασκαλία στὰ ἰταλικά πανεπιστήμια, ὁ Διονύσιος Σολωμὸς στράφηκε στῆ Ζάκυνθο ὅταν ἦταν 20 χρονῶν και ποτὲ του πεῖα δὲν ἄφηκε τὴν ἑλληνικὴ γῆ. Εἶχε, ὅμως, τέλεια γνώση τῆς ἰταλικῆς, κ' ἐκφραζότανε στῆ

γλῶσσα τούτη, τόσο στὴν ποίηση ὅσο και στὸ πεζὸ, μ' εὐκολία και χάρη. Γιὰ τὴν ἀξία τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου ποῦ ἔγραψε στὴν ἰταλικὴ οἱ γνώμες εἶναι διάφορες. Θ' ἀναφέρω, ὅμως, ἐδῶ τὰ λόγια μιᾶς τέτοιας αὐθεντίας ὡς τοῦ μεγάλου Τομαζέο, ποῦ δὲ φοβήθηκε καθόλου νὰ τὸ ἐπαινέσει χωρὶς καμμιά ἐπιφύλαξη: «Ὁ Διονύσιος Σολωμὸς», γράφει, «ὄχι μόνον αἰσθάνεται τὶς ὁμορφίες τοῦ Δάντη και τῶν Ἰταλῶν, ὄχι μόνον τὶς κρίνει ἀπὸ ψηλά και διακρίνει τὶς χαμηλότερες και ἀβασθες ἀπὸ κείνες ποῦ εἶναι οἱ πιὸ ἐξοχες και βαθιές (μιὰ κρίση ποῦ δὲν τῆ συναντᾷ ἀκόμα και στοὺς πιὸ φημισμένους ἀνθρώπους τῆς Ἰταλίας ποῦ οἱ μὴ μῆσεις τους και οἱ θαυμασμοὶ τους μποροῦν νὰ ὀνομαστοῦν ἀδιάκριτοι και ἀσεβεῖς) μὰ γράφει κιόλας μὲ βεβαιότητα τέτοιους μεγάλους στίχους στὴ γλῶσσα τοῦ Δάντη ποῦ θὰ τιμοῦσαν ὅποιον ἐζήτησε στὴ χώρα τοῦ Πολιτζίνο και τοῦ Ἀρίοστο.»

Τὸ Ἰταλικὸ ἔργον τοῦ Σολωμοῦ συμπεριλήφθηκε στὴν Ἐκδόση τῶν Ἀπάντων του ποῦ βγήκε στὴν Ἑλλάδα. Μὰ γιὰ νὰ γίνῃ ἀντιληφτὸ στοὺς συμπατριῶτες του, ἐξοχοὶ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, ὅπως ὁ Γεώργιος Καλοσγοῦρος και ὁ Σπυρίδων δὲ Βιάζι, τὸ μετάφρασαν και τὸ δημοσίευσαν στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἀπὸ μιὰν ἀποψη μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ πὼς ὁ Διονύσιος Σολωμὸς εἶναι πιὸ πολὺ Ἑλληνο-Ἰταλὸς και ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸ Φώσκολο, γιὰτὶ ἔγραψε και στίς δυὸ γλῶσσες, ἂν και τὸ ἑλληνικὸ μέρος τοῦ ἔργου του εἶναι πολὺ πιὸ μεγάλο ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ και σὲ ποσότητα και σὲ σημασία. Μὰ τὶ ἔχει κάμει ἢ Ἰταλία γιὰ τὸν μεγάλον αὐτὸν ἄνθρωπον ποῦ τὴν τίμησε συχνὰ χρησιμοποιώντας τὴ γλῶσσα τῆς; Ὁ Σολωμὸς τιμᾷται πολὺ στὴν ἰταλικὴ χερσόνησο; πολλοὶ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων τὸν ἔχουνε μελετήσει και τὸν ἀναφέρουνε στὰ συγγράμματά τους μὲ λόγια μεγάλου ἐπαιῶν και θαυμασμοῦ. Ἄναφέρουμε ἤδη τὸ ἐγκώμιον τοῦ Τομαζέο γι αὐτόν. Μποροῦμε ἐπίσης ν' ἀναφέρουμε τὰ ὀνόματα τῶν ἀκολουθῶν συγγραφέων ποῦ γράψανε γι αὐτόν: **Cusani, Carver, Regalti, Veludo, Canini, Banna** και **Barne**.

Ἄν και τὸ πρόσωπον και τὸ ἔργον τοῦ Σολωμοῦ προκάλεσαν ἕνα τόσο μεγάλο και δίκαιο ἐνδιαφέρον, ὡς τώρα δὲ γίνηκε στὴν Ἰταλία καμμιά ἐκδόση ὅλων τῶν ἔργων του ποῦ γραφτήκανε στὴν ἰταλική. Εἶναι αὐτὸ τὸ κενὸ ποῦ ὁ καθηγητὴς **Dott. Carlo Bringhenti** προσπαθεῖ τώρα νὰ συμπληρώσει. Ὁ καθηγητὴς αὐτὸς ἀνήκει στῆ φάλαγγα τῶν φωτισμένων ἐκείνων ποῦ ἀφιερώνουν ἕνα σημαντικὸ μέρος τῆς πολυτίμης δράσῆς τους στὸ νὰ καταστήσουν γνωστὰ στοὺς συμπατριῶτες τους τὰ νεοελληνικά γράμματα. Τελευταῖα, ἔβγαλε σὲ βιβλίον ἀφορῶν τὸ γνωστὸ οἴκου **G. B. Paravia & Co**, τὸ πλήρες κείμενον τοῦ ἐπικήδειου ποῦ

ζεφώνησε ο Σολωμός στο λατινικό καθεδρικό ναό του Άγιου Μάρκου στη Ζακύνθο όταν γίνηκε εκεί έπιμνημόσυνη λειτουργία για τη μνήμη του Ούγου Φώσκολου σά γνώστη-κε ο θάνατος του στην πατρίδα του στά 1827.

Είναι περιττό να πούμε πώς ο λόγος του-τος, πού είναι και τó πιό μεγάλο κομμάτι σέ πεζό πού ο Σολωμός έγραψε στην Ιταλική, έχει όλες τις υπέροχες ιδιότητες πού χαρακτηρίζουν τά δημιουργήματα τής ευγενικής και βαθυστόχαστης αúτης διάνοιας. Δέ μπορεί κανένας να τó διαβάσει και να μη νιώσει τó είναι το να γεμίζει από ένα συγκλονιστικό αίσθημα για τόν ευγλωττο και ειλικρινή φόρο αγάπης και θαυμασμού πού πληρώνει στό νεκρό Ποιητή ένας άλλος Ποιητής πού ή Φύση τόν προίκει εξίσου πλούσια με τó δωρο τής μεγαλοφυίας, "Υστερα από μιάν οδυνηρά συγκινητική είσαγωγή, στην όποια ο Σολωμός έκφράζει τή γενική θλίψη για τó χαμό ενός τέτοιου ευγενικού παιδιού τής Ζακύνθου, στρέφει τó λόγο στά προσωπικά χαρίσματα του νεκρού, ιδιαίτερα στό δυνατό του πατριωτισμό, τά μεγάλα του ιδανικά και τήν ευθύτητα του χαρακτήρα του. "Υστερα από τούτο με γοργή ματιά έπισκοπεί τά κύρια του έργα, και με σύντομη μά θαυμαστά διεισδυτική ανάλυση τού καθενός δείχνει τά κύρια τους χαρίσματα, αισθητικά και ήθικά. Μά πάλε στρέφεται στό πρόσωπο του συμπατριώτη και φίλου του, για να πεί στό άκροατήριο του ποιά ευγενική και φιλοδίκαιη ψυχή είχε για σκήνωμα τής εκείνο τó κορμί. Η αλήθεια και τó δίκαιο ήτανε τ' ασάλευτά του ιδανικά. Άνεβασμένος στά φτερά τής πιό έμπνευσμένης ευγλωτίας, σέ μιá φλογερή άποστροφή βάζει στό στόμα του ίδιου του Φώσκολου τή διακήρυξη τών άρχων εκείνων πού του σταθήκανε τρανοί όδηγητές στή ζωή του και πού μάλιστα τή συντόμειψαν από τή λύπη πού ένιωσε σάν τις είδε να περιφρονούνται από όλους, από τούς μεγάλους πού ζούσανε σέ παλάτια ως τούς πιό ταπεινούς πού ζούσανε σέ καλύβες. Η τελευταία πρόταση του θαυμάσιου τούτου λόγου είναι τóσον ώραία πού δέ μπορώ να μη τήν αναφέρω:

«Χαμήλωσε τά μάτια σου στή γή τούτη ά ευτυχιμένο πνεύμα, και κύταξε τούς συμπατριώτες σου πού στέκονται θρηνώντας γύρω άπ' αυτό τó κενοτάφιο πού στήσανε για τιμή σου. "Ενωσαν πώς οι θύρες τής έκκλησιας τούτης ήτανε πολύ στενές, οι θύρες αυτές πού ανάμεσω τους χύθηκαν γεμάτοι θλίψη για να κλάψουν, όχι για σένα πού μόνο να σέ ζηλεύει κανένας αξίζει, μά για τούς ίδιους τούς έαυτού; τους γιατί σέ χάσανε. Κύταξε αυτό τó κλαδί του κισσού πού κάποια φτωχά χέρια (ήτανε τά χέρια του Σολωμού) κόψανε από τόν έρμο τοίχο κάποιου έξωκλησιού τήν ώρα πού ο ήλιος, άπο-

τελειώνοντας τή λαμπρή του πορεία, μάς έκαμε να σκεφτούμε για σένα. Κύταξέ το και μη χαμογελάσεις πώς είναι ένα άδύνατο κλαδί, μά θυμήσου πώς μια και σύ φορούσες τó ένδυμα του 'Αδάμ, ήτανε και για σένα άγαπητό. Τó φέραμε έδώ για να σέ τιμήσουμε με τόν πιό άξιο τρόπο πού μπορούμε, για τά πολλά χρέη πού νιώθουμε πώς έχουμε σέ σένα.

'Άλλ' αν έπιθυμείς να υπερπληρώσεις τó μέτρο δείξε τήν ευμένεια σου σ' έμένα και βόηθησε με σ' αυτή τήν προσευχή μου πού ó καθείς σ' αυτή τήν έκκλησιά, νέος και γέρος, φτωχός και πλούσιος, ευγενείς και πληβείοι, μορφωμένοι και άμόρφωτοι, ιδιώτες και δημόσιοι, λειτουργοί, λαϊκοί και κληρικοί, όλοι με έπαναλαμβανόμενα νεύματα, και με τά χέρια και τά κεφάλια των, βλέπω να βάζουν στά χείλη μου: "Ω άθάνατο Πνεύμα, στόνομα τής αγάπης πού είχες για τó κάθε υπέροχο πράμα, πλησίασε στό θρόνο του Παντοδύναμου, πέσε και κόλλησε τά χείλη σου στό ύποπόδιο τών ποδών του, κι αν ó νόμος του παράδεισου δέν άπαγορεύει τά δάκρυα παρακάλεσε τον, δακρýζοντας και κλαιοντας, να στείλει γρήγορα Έλευθερία στην πατρίδα μας!»

ΦΡΑΝΤΣΙΕΣΚΟ ΣΦΟΡΤΣΑ

Τώνη Μελά: «Γύφτικου ζουρνά άχολογήματα». Λεμεσός 1935.

'Ο κ. Τ. Μελάς δέ μάς ήτανε όλότελα άγνωστος. Τόνομα του τó βλέπαμε συχνά κάτω από σκόρπια ποιήματα δημοσιευμένα έδώ κι εκεί στις ντόπιες έφημερίδες, κι ακόμα διαβάσαμε τή συνεργασία του στόν τόμο τών «Νέα Κυπρία Λογοτεχνών» για τήν όποια ó ύποφαινόμενος έγραψε στά «Κυπριακά Γράμματα». Είναι αλήθεια πώς από τά σκόρπια ποιήματα πού δημοσιεύονται κάθε τόσο είναι δύσκολο κανένας να σχηματίσει μιá γνώμη τής αξίας του ποιητή. Τó πράμα βέβαια διαφέρει σάν ή δουλειά του μαζωμένη βγεί σέ τόμο. 'Ο κ. Μελάς λοιπόν κάνει τήν πρώτη του έπίσημη εμφάνιση μ' ένα μικρό και καλοτυπωμένο τόμο και μάς παρουσιάζει τó δημιούργημα του.

Προκαταβολικά πρέπει να πώ τή φανερή και μεγάλη επίδραση του ποιητή από τόν Τεύκρο Άνθια. Μιά επίδραση πού τόν σκλάβωσε. Τά τραγούδια πού είναι και λιγοστά (καμιά κοσπενταριά) είναι άτυχες κι άνεπιτυχείς άπομιμήσεις, έκδηλώσεις άτεχνες, ριγμένες όπως—όπως στή σειρά, άνησυχίες ακαθόριστες, ένα μίγμα πεσιμισμού και ρεαλισμού γραμμένο σέ πολύ πεζές στροφές. 'Ο κ. Μελάς πιέζει, βιάζει τόν έαυτό του να γράφει. Πολλές φορές μάλιστα ξεγελιέται και με τις

έμπνευσεις του. Δηλαδή γράφει πράγματα που δὲν τάνοιωσε ὁ ἴδιος ἀλλὰ μείνανε στὴ ψυχὴ του—εἰκόνες καὶ σκέψεις—ἀπὸ διαβάσματα ἄλλων ποιητῶν. Δὲ μᾶς λέει καθαρά κείνο πὺ θέλει νὰ βγεῖ στὴν ἐπιφάνεια. Δὲ μοῦ φαίνεται νὰ φταίει ὀλότελα ἡ γλωσσικὴ του ἀνεπάρκεια. Φταίει κ' ἡ ἐπίδραση, ἡ ξένη. Μιμείται τὸν Ἄνθια ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω. Ὁ Ἄνθιας ἔχει ἕνα στύλ προσωπικό, ἰδιόρρυθμο καὶ ξεχωριστό. Ἡ διάθεση του εἶναι ὀρμητικὴ, νευρική καὶ περιφρονεῖ τοὺς τεχνικούς τρόπους στὴν ἔκφραση τῆς. Ὁ Μελάς στὴν προσπάθεια νὰ μιμηθεῖ πέφτει σὲ κακοτοπιές, παρασούρια ἀπὸ τὶς λέξεις, ἄριστο-λογεῖ, μιλάει γιὰ ἄπειρα καὶ Σύμπαντα, γιὰ μοτέρ, γιὰ ἠλεκτρισμούς, λατέρνες καὶ γιοματάρια, στοιχεῖα πού, ὑπάρχουν στὸ Ἄνθιακό ἔργο (μὲ τρόπο ὅμως διαφορετικό, καλλιτεχνικό.) Στὰ ποιήματα του «Κόσμος πὺ ζεῖ καὶ κόσμος πὺ πεθαίνει», «Τὸ θλιβερό δράμα», «Τὰ πάθια τὰ τρελλά» «Στὸν ὄντα μου» καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα φαίνεται ζωντανὰ ἡ ἐπίδραση πούχει στὸν κ. Μελά ὁ ποιητὴς τῶν «Σφυριγμάτων τοῦ Ἀλήτη».

Ὁ κ. Μελάς κάνει κ' ἕνα ἄλλο λάθος. Δὲν προσέχει στὴ μουσικὴ τοῦ στίχου. Μεταχειρίζεται τὸν ἐλεύτερο στίχο πὺ τον παρεξηγεῖ. Γιατὶ ἐλεύτερος στίχος δὲ σημαίνει πεζολογία καὶ σειρές πολυμορφων στίχων. Χρειαζέται ἐσωτερικὴ ἐνότητα, μουσικότητα καὶ πρὸ παντός ρυθμός. Τοῦτα τὰ στοιχεῖα λείπουν ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ κ. Μελά. Πολὺ συχνὰ σκουντουφλάς, νιώθεις μὲ δυσκολία στὸ διάβασμα τῶν στίχων του γιατί εἶνε ἄρυθμος. Μετρικὰ ἄρτια ποιήματα στὸ σύνολο δὲ συναντᾶται στὴ συλλογὴ καὶ τοῦτο δείχνει τὴ φτώχεια στὸ σημεῖο τοῦ μουσικοῦ αἰσθημα- τὸς τῆς γλώσσας.

Ὡστόσο ὁ ποιητὴς πιστεύουμε πὺς θὰ μπεῖ σὲ καλύτερο δρόμο, ἂν λευτερωθεῖ ἀπὸ τὶς ἐπιδράσεις πὺ τὸν σκλάβωσαν, ἂν ἀφήσει τὴν ἔμπνευση του ἀτόφια κι εἰλικρινή. Στὴν τέχνη ζεῖ κάτι πὺ εἶναι εἰλικρινὸ κι ἀβίαστο. Ὁ κ. Μελάς ἔχει τάλαντο. Στὸ ποίημα «Τέ- τοια βραδυά» γράφει δυὸ ἐξάστιχα μὲ λεπτὴ πνοή. Παραθέτω ἐδῶ τὸ πρῶτο.

Ἄποψε ἀδέρφι, μιά βραδυά σάν τὴν ποισεσινὴ
τόσο μουγγή, τόσο βαρειά καὶ κρυερὴ
τὸ δρόμο πῆρα μοναχός γιὰ τοῦ χωριοῦ τὴ στράτα
Βαριά δυὸ μῆνες ἄρωστη στὸ στρώμα μιά ἀδερφὴ
μούγραφε, μὲ ἰκέτευε—κοπέλλα ὄλο νειάτα
τ' ἀδερφί τῆς στερενὴ φορά νὰ ἴδει.

ΠΑΝΟΣ ΤΑΛΙΑΔΩΡΟΣ

ΤΥΠΟΣ

—Στὴν «Ἀλήθεια» (8 Μάρ.) δημοσιεύεται ἡ «Σκιά τῆς γυναίκας πὺ», διήγημα τοῦ κ. Λάρ. Κρυστάλλη. Στὴν ἴδια ἔφημ. (15 Μάρ.) ἄρθρο τοῦ κ. Ξ. Π. Φαρμακίδη «Πρὸς συμπλήρωσιν εἰς τὸ ἄρθρον (Κυπριακὴ Ἀγχόνη)».

—Στὴν «Ἐλευθερία» (13 Μάρ.) ἄρθρο τοῦ κ. Κώστα Αὐγέρη μὲ συνέχεια «Αἱ μεγάλοι ἡμέραι τῆς Λευκωσίας ἐπὶ Φραγκοκρατίας, ἱστορία τεσσάρων αἰώνων (1180—1570 μ.Χ.)».

—Στὸν «Παρατηρητὴ» (10 Μάρ.) κριτικὸ σημεῖωμα γιὰ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Τῶνη Μελά, πὺ μόλις ἔχει κυκλοφορήσει, μὲ τ' ἀρχικὰ Κ. Ν.

—Στὴν «Πάφος» (1 Μάρ.) μετάφραση, πὺ συνεχίζεται καὶ στίς ἐπόμενες ἐκδόσεις, τοῦ κ. Ζ. Οἰκονόμου ἀπὸ τὴν ἔκθεση τοῦ πρώτου Διοικητῆ τῆς Πάφου Ἀρθουρ Γιάγκ γιὰ τὴν κατάσταση τῆς ἐπαρχίας του.

—Στὴ «Φωνὴ τῆς Κύπρου» (9 Μάρ.) δημοσιεύεται μὲ συνέχεια ἡ διάλεξη τοῦ Ἀρχιμανδριτῆ Μαχαιρᾶ Γρηγορίου πὺ ἔκανε στὴ βιβλιοθήκη Φανερωμένης «Περὶ Προλήψεων καὶ Δεισιδαιμονιῶν».

—Στὴ «Λαογραφία, Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρίας», τόμος ΙΑ', τεῦχος Α' καὶ Β' πὺ βγαίνει στὴ Θεσσαλονικὴ ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Στ. Κυριακίδη δημοσιεύονται, στᾶλλα, «Γεωργικὰ καὶ Ποιμενικὰ τῆς Κύπρου» ἀπὸ τὸν κ. Κ. Π. Χατζηγιάννου σ. 67

—111. «Κυπριακὰ Τραγούδια» ἀπὸ τὸν κ. Σ. Σ. Μαλᾶν σ. 259—261, «Κατάραι Κυπριακαί» ἀπὸ τὸν κ. Γρ. Ι. Μαχαιριώτη, σ. 263—267, «Κυπριακὸς μῦθος καὶ παραμῦθι» ἀπὸ τὸν κ. Σ. Σ. Μαλᾶν. Ἐπίσης βιβλιογραφία γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κ. Π. Χατζηγιάννου «Βιβλιογραφία τῆς κυπριακῆς λαογραφίας καὶ γλωσσολογίας» σ. 301—303 πὺ σημειώνει γι' αὐτὴν "...εἶναι βεβαίως ἀξιώπιμος ὁ ζῆλος τοῦ συγγραφέως, ὅστις ἀσχολούμενος εὐδοκίμως μὲ τὴν λαογραφίαν τοῦ τόπου του ἠθέλησε νὰ διευκολύη ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας", καθὼς καὶ βιβλιογραφικὰ σημειώματα γιὰ τὸν γ' τόμο τοῦ Λιπέρτη καὶ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Π. Λιασιδῆ "Τὰ φικίρια τῆς καρκιάς μου". Γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Λιπέρτη γράφει: "Πράγματι ὁ Λιπέρτης χωρὶς νὰ εἶναι λαϊκὸς ποιητὴς διατηρεῖ καὶ εἰς τὸ συναίσθημα καὶ εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἔκφρασιν ἀκέραιον τὸν λαϊκὸν χαρακτήρα, καὶ τοῦτο ἀκριβῶς καθιστᾶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ ὄχι μόνον ἀγαπητὰ εἰς τὸν Κυπριακὸν λαόν τοῦ ὁποῖου τὴν ψυχὴν κατοπτρίζουν, ἀλλὰ καὶ ἐνδι- αφέροντα διὰ τὸν λαογράφον μελετητὴν." Σχετικὰ μὲ τὸ δεύτερο μεταφέρουμε δωπέρα ὀλόκληρο τὸ σημεῖωμα τοῦ καθηγητῆ Διευθυντῆ: "Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι ἡ δη-

μώδης ποιήσεις τῶν ποιητάριδων, ἦτις φέρει τὸν χαρακτήρα τῆς ὁμαδικῆς τεχντροπίας ἤρχις βαθμῶδον ἐξελισσομένη εἰς ποιήσιν ἀτομικὴν εἰς τὸ δημῶδες κυπριακὸν ἴδιωμα. Μετὰ τὸν Μιχαηλῖδην καὶ τὸν Λιπέρτην τοὺς γράψαντας τὰ ποιήματά των εἰς τὴν κυπριακὴν διάλεκτον, ἰδοὺ καὶ ἄλλος, ὁ Παῦλος Λιασιδῆς, γέκνον γνήσιον τοῦ λαοῦ τῆς ὑπαίθρου, γράφει τραγούδια εἰς τὴν διάλεκτον του, ἀλλ' ὄχι καὶ κατὰ τὴν δημῶδη τεχντροπία, ὀρθῶς δὲ ὁ προλογίζων Πρῶτης χαρακτηριστῆριζέ αὐτὸν ὡς πρωτότυπον καὶ προσωπικὸν τεχνίτην. Περί τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἐλαττωμάτων τῶν δημοσιευμένων ποιημάτων δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος ἐδῶ, ἀρκετὰ ἄλλως παρατηρεῖ ὁ προλογιστῆς. Διὰ τὸν λαογράφον καὶ τὸν γλωσσολόγον τὰ ποιήματα τοῦ Λιασιδῆ εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα ἀπὸ ἀπόψεως κυρίως γλωσσικῆς».

—Στὸ «**Libre**», τεῦχος Φλεβ. Μάρτη, ὁ καθηγητῆς κ. Ρουσσὲλ ἀναγγέλλει πῶς πρόκειται νὰ βγάλῃ μίαν «**Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας**» καὶ παρακαλεῖ ὄλους πού ἀγαποῦν τὴν Ἑλλάδα νὰ τοῦ ἀποστείλουν κάθε εἰσήγησιν, κάθε συμβουλήν καὶ κάθε καθοδήγησιν βιβλιογραφικὴ ἢ βιογραφικὴ πού θάθελαν. Ἐπίσης δημοσιεῖ τὰ ἐξῆς σχετιὰ μὲ τὸ βιβλίον τοῦ Ἀλιέρη γιὰ τὸ Λιπέρτην: «Ὁ καλὸς κριτικὸς σημειώνει τὴν ἀπλότητα τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητῆ, τὴν ἀεὶα πού ἀπολαύει τὸ ἔργον του στὸν κύκλον του (καθὼς καὶ πολὺ πῖο μακριά), τὸ ἠθικὸ του ἀνάστημα πού τὸν κάνει νὰ προβάλλῃ ὡς ἕνας ἀρχηγὸς καὶ καθοδηγητῆς τῆς λαϊκῆς συνείδησης. Παραθέτει κομμάτια ἀπὸ τὸ ἔργον του καὶ τελειώνει λέοντας ἐκεῖνον πού εἶναι ἀληθινὸς: πῶς ὁ Λιπέρτης δημιούργησε παράδοσιν. Ἡ τέτοια ἐμφάνισις τοῦ Λιπερτη ἐκφράζεται μ' ἕνα σωστὸ τόνο. Δυστυχῶς ὁ Λιπέρτης δὲ μπορεῖ καθόλου νὰ φτάσῃ στὴ δόξα. Γράφει κυπριώτικα κ' ἡ κυπριώτικη εἶναι μιά δύσκολη ντοπολαλιά: «Ἕνας μορφωμένος Ἕλληνας τὴ διαβάζει μὲ μεγάλη δυσκολία. Κι ἂν ἡ Ἑλλάδα ἀκολουθῆσι τὸ πεπτωμένο τῶν μεγάλων ἔθνων, οἱ ντοπολαλίαι τῆς θ' ἀπορροφηθοῦν ἀπὸ τὴν κοινὴ Ἑλληνικὴ, τὴ δημοτικὴ Τί μ' αὐτό: ὁ Λιπέρτης θάναι γιὰ κάμποσα χρόνια αὐτὴ ἡ Κυπριακὴ ψυχὴ. Αὐτὸ εἶναι κατὰ ἀρκετὰ ἔμορφο.»

—Στῆς «**Μακεδονικῆς Ἡμέρας**», μὴν. λογοτεχνικὸν περιοδικὸν, ὄργανον τῶν πῖο γνωστῶν διανοομένων τῆς δευτέρας πρωτεύουσας τῆς Ἑλλάδας τοῦ βγαίνει στὴ Θεσσαλονίκῃ μὲ Διευθυντὴ τὸν κ. Σ. Ξεφλούδα ἀναγγελλόμεσθε μὲ τὴν ἀκόλουθον σημείωσις:

«Κυπριακὰ Γράμματα κτλ. Ἐνδιαφερόσο προσπάθεια πού δειχνεῖ πῶς ὁ Ἕλληνισμὸς τῆς Κύπρου ἔχει ἀξιοπρόσεχτη πνευματικὴ ζωὴ, μὴ ζωὴ πού ἔχει καὶ τὴ δικὴ τῆς νότα. Πολὺ καλὴ εὐκαιρία γιὰ ὄσους θέλουσιν νὰ εἰσδύσων καὶ στὰ μυστικὰ τῆς διαλεχτικῆς

λογοτεχνίας τῆς Κύπρου. Ἐκεῖ κάτω φέρουν νὰ χρησιμοποιοῦν ὄλες τῆς χάρες τῆς εὐλύγισης κυπριακῆς διαλέκτου καὶ νὰ φτιάσουν ποιήματα πού ἀποπνέουν τὴν ὁμορφίαν, τὴν ἀπλότητα, τὴ δροσιά τοῦ ἑλληνικοῦ βουνοῦ, καὶ τὴν ἀπλὴν αὐθορμησίαν τῆς φύσης τοῦ ἑλληνικοῦ χωριοῦ».

—«**Νέα Γράμματα**», μὴν. λογοτεχνικὴ ἐπιθεώρησις πού βγαίνει στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸν περασμένο Γενάρη μὲ Διευθυντὴ τὸν κ. Α. Καραντάνη. Συνεργάζονται ἐπιλέχτα στελέχη τῆς Ἑλληνικῆς διανόησης. Στὸν Ἄρ. 3 σιῶλλα ἐνδιαφέροντα κι ἀξιολογώτατα δημοσιεύματα (ποίησις καὶ πεζοὶ) πολὺ ἀξιόπρόσεχτο τὰ Συμπληρωματικὰ τοῦ κ. Τ. Μαλάνου γιὰ τὸν Καβαφῆ καὶ τὸ ἔργον του. Ἐπίσης στὸ ἄρθρον τοῦ κ. Ἀγ. Τερεζάκη, «**Ἡ Ἑλληνικὴ μετὰ πολὲμικὴ πεζογραφία**» βλέπομε μὲ χαρὰ μασ ν' ἀναφέρεται καὶ νὰ ξεχωρίζει ἀπὸ τὰ τόσα πολλὰ ὀνόματα Ἑλλήνων πεζογράφων καὶ τόνομα τοῦ δικοῦ μας Μελη Νικολαΐδῃ μὲ τὰ ἐξῆς: «Καθαροὶ ψυχογραφικοὶ διηγηματογράφοι, ὁ Μελη Νικολαΐδῃς κι ὁ Ναπ. Παπαγεωργίου, μελετοῦνε τὴν ἀνθρώπιν ψυχὴ στῆς καθημερινῆς συγκυροσεις τῆς πρὸς ἄτομα καὶ καταστάσεις...»

—Ἐλάβαμε τὸ τεῦχος Φλεβ. τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Βιβλιογραφικῆς καὶ Βιβλιοφιλικῆς ἐπιθεώρησης. Στὴ σ. 25 ἀπὸ τὰ τεύχη 9, 10 τῶν «**Κ. Γρ.**», ἀναφέρονται ἡ μελέτη τοῦ κ. Λ. Φιλίππου γιὰ τὸν Μουζάλανα, ἡ μελέτη τοῦ κ. Ἰ. Ἰγνιάνου γιὰ τὸν Λιπέρτη καὶ ἡ λαογρ. μελέτη τοῦ κ. Ξ. Φαρμακίδῃ: ἡ Συτζ' ἀ. Ἐπίσης «**Νέον Κυπριακὸ Φύλακα**», «**Κυπριακὸν Τύπον**», καὶ «**Πρωϊνῆ**...»

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΛΟΥΚΗ ΑἸΡΙΤΑ.—«**Νέος μὲ καλὰς συστάσεις**», (μυθιστόρημα), Ἀθήνα, 1935, σελ. 2.

ΤΩΝΗ ΜΕΛΑ.—«**Γόφτικο ζουρνὰ ἀχολογήματα**», (ποιήματα), Λευκὸς—Κύπρος, 1935, σελ. 1.

ΓΙΑΝΝΗ ΛΕΥΚΗ.—«**Συναγμοὶ καὶ Πόθου**» (ποιήματα), Κύπρος, 1935, σελ. 2.

The Cyprus Law Reports. Vol. XIV etc. (Κύπρ. νομολογία), Government Printing Office, Nicosia, 1935, 15 shillings.

Report on the Finances and Economic Resources of Cyprus by Sir Ralph Oakden etc. the Financial Commissioner appointed by the Secretary of State for the Colonies. Crown Agents for the Colonies, 4 Millbank, London, S.W.1., 1935, Price 6/-

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

—Ὁ Γυμναστικὸς Σύλλογος «**Κινύρας**» στὴν Πάφο, πού Πρόεδρος του εἶναι ὁ κ. Λ. Φιλίππου, θά γιορτάσῃ σύντομα τὰ 70χρονα τοῦ ποιητῆ Λιπέρτη. Παρόμοια γιορτὴ θά διοργανώσῃ καὶ τὸ Σωματεῖο «**Ἀποεὶ**» στὴ Λευκωσία.

—Κυκλοφόρησαν ἀγγελίαι ἐγγραφῆς συνδρομητῶν γιὰ τὸ νέο βιβλίον του κ. Λάο, Κρυστάλλῃ «**Πρὶ χαράξῃ τὸ φῶς** (κι ἄλλα διηγήματα)» πού τιπώνεται καὶ θά βγῆ σύντομα.

—Ὁ κ. Ἄντ. Ἰγνιάνος θά κάνει διάλεξιν στὸ Σωματεῖο

*'Ανθρώποις», στήν 'Αρμόχωστο με θέμα τή ζωή και τὸ ἔργο τοῦ μεγαλόπνοου Κύπριου ποιητῆ τοῦ μ. Βασιλῆ Μιχαηλίδη στίς 31 τοῦ Μάρτη, 1935.

—Σύντομα κυκλοφορεῖ τὸ πανηγυρικό τεῦχος τῶν «Κ. Χρονικῶν». Συνεργάζονται: Κ. Ἀμανός, R. Dawkins Σ. Χρίστου, Κ. Π. Χατζηγιάννου, Α. Ἰντιάνος, Ν. Κυριάκης κ. ἄ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Παρακαλοῦμε τοὺς ἐξάμηνους συντρομητῆς νὰ μᾶς ἐμβάσουν τὴ συνδρομὴ τους. Τὸ 13ο τεῦχος τοὺς στέλνεται μὲ τὴν παράκληση νὰ μᾶς ἀπαντήσουν ἂν ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχίσουν και γιὰ τὸ Β' ἐξάμηνο.

Τὸ Πασχαλινὸ τεῦχος ἀπὸ 70 σελ. περίπου θὰ βγεῖ στίς 20 τ' Ἀπριλίου και θ' ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ τεύχη 14 και 15

—κ.κ. Στ. Κυριακίδη και Β. Γατάκη, Θεσσαλονίκη, Σᾶς γράψαμε ἰδιαιτέρω γράμμα. —κ. Γ. Στρέιτ, Λεμεσό, Λυπούμαστε πού τὸ ἄρθρο σας γραμμένο ὑπερκαθαρεύουσα δὲ μπορεῖ νὰ δημοσιευτεῖ. Ἐπίσης τὸ ποίημα σας νομίζουμε πὼς ἔχουμε διαβάσει στὸν τύπο κάτι καλύτερο σας. Μπορεῖτε νὰ μᾶς στείλετε κάτι ἄλλο. —κ. Ἀ. ντ. Ἀποστολίδη, Τὸ γράμμα σας δὲν ἔχει ὅτε ἡμερομηνία κι ὅτε διεύθυνση. Γραμμένο μὲ μολύβι και στίς δύο πάντες τοῦ χαρτιοῦ, μόνον πού εἶναι ἐνδιαφέρον, δὲ μπορεῖ νὰ δημοσιευτεῖ. Ξαναγράψτε το και στείλετε το. —κ. Α. Μ. Δήμιος, Τὸ ἄρθρο σας καλὸ ἀλλὰ ἔξω τοῦ κύκλου τοῦ περιοδικοῦ. Στείλετε το σὲ καμμιά ἔφημερίδα. Γιὰ τὸ ἐρχόμενο διπλὸ τεῦχος περιμένουμε νὰ

στελετε κάτι. —κ. Α. Τὸ μ β ι ο, Λάρνακα. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴ συνδρομή. Θὰ μπορούσαμε νὰ σᾶς γράψουμε γιὰ τὴ μετάφραση ἂν εἶχαμε τὸ πρωτότυπο πού μπορεῖτε νὰ μᾶς τὸ ταχυδρομήσετε. —κ. Γ. Χειμαριδῆ, Τὸ ποίημα σας «Κοπελιά» ἐμπνευσμένο, μὰ τὸ χαλνὰ ὀ 3ος στίχος τοῦ 1ου τριτίχου. Συμπαθητικό και καλὰ θὰ κάνατε νὰ τὸ ξανακοιτάξετε. —κ. Α. Κρ. Τραχ, Ἄναγελλουμε τὴν ἔκδοσή σας. Δυστυχῶς τὸ ἐσοῦν στο φτασμένο ἀργά, ἔχτος, ἀπ' ἄλλους λόγους, δὲ δημοσιεύεται και γιὰτί ἔχασε και τὴν ἐπικαιρότητα του. —κ. Σ. Μιχαηλοῦδῆ, Βάρλα. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια και τὴ συνδρομή σας. —κ. Γ. Μαυροῦδῆ, Λάρνακα. Δὲν πήραμε τίποτα ἄπ' ὅτι μᾶς γράφετε στο γράμμα σας 22/23. —κ. Π. Π. Ἀρεδιοῦ, Πήραμε τὰ μονόπρακτα κι ὅτι στείλατε κατόπι. Δὲ μπορούμε νὰ τὰ χρησιμοποιήσουμε. —κ. Ν. Μ. Κτήμα, Ἡ «Νοσταλγία» καλύτερη ἀπὸ τὰ »Ἰδανικά» πού τὰ καταστρέφει ὁ ἐπαναλαμβανόμενος 4ος στίχος. Μὰ κι ἀπὸ τὰ δύο λείπει ἡ τέχνη. Ὁ ἐνθουσιασμός δὲν εἶναι ἀρκετός. Παρακολουθοῦμε μὲ συμπάθεια τὴν προσπάθεια σας και θὰ εὐχαριστηθοῦμε νὰ διαβάσουμε κάτι καλύτερο σας. Διαβάστε και ξεφύγετε ἀπὸ γνωστὴν ἐπίδραση πού δυστυχῶς ἔβλαψε παρά νὰ ὠφεληοῖ τὰ νεαρὰ τάλεντα στήν Κύπρο. —κ. Α. Ἀμάρ. Λευκωσία. Χρειάζεται μελέτη προτού υπορέσετε νὰ παρουσιάσετε κάτι τὸ καλὸ και δημοσιεύσιμο.

ΤΑ ΝΕΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Μηνιαία λογοτεχνική ἐπιθεώρηση

Διευθυντής: ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

Ὅδος Φυλῆς 192 ΑΘΗΝΑ

Συνδρομὴ γιὰ ἓνα χρόνο Δρ. 200

Πολλὲς φορὲς πρωτίτερα εἶχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπιστήσουμε τὴν προσοχή τῶν ἀναγνωστῶν μας στὰ σημαντικὰ πλεονεκτήματα τῆς Ἀσφαλιστικῆς Ἐταιρείας «ΠΡΟΥΔΕΝΣΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ» πού εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη κ' ἡ πιὸ πλούσια Ἐταιρεία στὸ εἶδος τῆς σ' ὅλη τὴ Βρετανικὴ Ἀυτοκρατορία.

Τελευταῖα ἔχουν δημοσιευτεῖ οἱ νέες ἀσφάλειες ζωῆς πού ἔγιναν ἀπὸ τὰ Γραφεῖα Βρετανικῶν Ἀσφαλιστικῶν γιὰ τὸ 1934 και δίδουμε πιὸ κίω τοὺς ἀριθμοὺς σχετικὰ μὲ Βρετανικὲς Ἐταιρεῖες, πού ἔχουν ἀντιπροσώπους στήν Κύπρο.

Caledonian	•	•	•	•	•	£ 1.486.838
Eagle Star & British Dominions	•	•	•	•	•	» 2.404.263
Gresham	•	•	•	•	•	» 2.800.000
Northern	•	•	•	•	•	» 1.239.874
Prudential	•	•	•	•	•	» 23.000.000

Ἵπεύθυνος ἰδιοκτήτης: Α. Μ. Ἀτταλίδης—Λευκωσία.

Τυπογραφεῖο «ΝΕΟΣ Κόσμος» Θωμᾶ Γ. Κυριακίδη-Λευκωσία.

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΤΟΥ ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

1 ΦΥΛΛΟ :

15 Μαρτίου 1935, ΑΘΗΝΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΥΛΛΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ : Λογοτεχνία, Καλές Τέχνες, 'Επιστήμες, Πολιτική.

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ : 'Από επιτροπή συνεργατών.

ΓΡΑΦΕΙΑ : Καρορή, 13.α

Έκυκλοφόρησε

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΟΥ

ΛΟΥΚΗ ΑΚΡΙΤΑ

“ΝΕΟΣ ΜΕ ΚΑΛΑΣ

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ,,

Πωλείται στο γραφείο μας
(Ούζουγιάν 11) σελ. 2.

Και σ' όλα τα Βιβλιοπωλεία

**“ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΙΠΛΩΝ,,
ΦΑΝΟΥ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ
6, ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ, 6**

Γ' ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙΠΛΩΝ

1ην 'Απριλίου μέχρι 25ης 'Απριλίου 1935.

‘Η άρμονική επίπλωση είναι το ασφαλέστερο τεκμήριο της κοινωνικής προόδου.

Το ιδανικό της σύγχρονης επίπλωσης είναι : τα έπιπλα να συνδυάζουν την καλαισθησία με την άνεση και την ευμάθεια, γιατί σήμερα πρέπει να ακολουθούν τα έπιπλα το ρυθμό της σύγχρονης ζωής.

Τέτοια έπιπλα καλλιτεχνικά, στιβαρά, έγνησημένα για χρόνια, άνετα, κατασκευασμένα από *Ευρωπαϊκούς καπλαμάδες* θα δήτε στην

ΤΡΙΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙΠΛΩΝ

που άνοίγει στην *1ην 'Απριλίον* στο 'Ατελιέ της

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΕΠΙΠΛΩΝ

ΦΑΝΟΥ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

6, 'Οδός Σοφοκλέους, 6

ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΧΡΩΜΑΤΩΝ & ΕΙΔΩΝ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΑΔΑΜΟΥ Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ
ΖΩΓΡΑΦΟΥ & ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΟΥ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ & ΧΡΩΜΑΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΥ)

Ὀδὸς Ἐλευθερίας καὶ Ἀριάδνης.

(ἔναντι τοῦ ξενοδοχείου «ΜΕΓΑ ΕΘΝΙΚΟΝ»)

Τηλεγρ. Διεύθυνσις : «ΤΕΧΝΗ»

Τὸ Ἐργαστήριόν μου ἀναλαμβάνει κάθε εἶδος ζωγραφικῆς τέχνης, ταπέλλες καὶ πρῶτης τάξεως διακοσμήσεις οἰκῶν (μπογιατίσματα).

Πεῖρα τριάκοντα ἐτῶν.

Κυρία καὶ Κύριε,

Παίξει πολὺ σπουδαῖο ρόλο στὴ ζωὴ σας ἐὰν ἔχετε ἓνα σπῆτι βαμένο μὲ καλλιτεχνικὸ γούστο· καὶ ἂν τὸ θέλετε, ζητήστε τὴ γνώμη μας καὶ τὰς τιμὰς μας.

Εἶναι ἀκόμη πιὸ σπουδαῖο ἂν κατορθώσετε νὰ κάμετε διάκριση τῶν διαφόρων μπογιαδιῶν πού χρειάζεσθε γιὰ βάψιμο τοῦ σπιτιοῦ σας. Μεταχειριζόμενοι πάντοτε τὰς μπογιαδιὰς τῶν Ἐργοστασίων

Blundell Spence & Co Ltd

θὰ εἰσθε σίγουροι πὸς ἐχρησιμοποιήσατε τὰς ἀνώτερες μπογιαδιὰς, πού γιὰ τὴν ἀξία τῆς ποιότητός των, ἀπὸ τῆς ιδρύσεώς των τὸ 1811 ἕως τώρα, ἔχουν τὴν πρώτη θέσιν σ' ὅλο τὸν κόσμον.

Εἴμεθα γενικοὶ ἀντιπρόσωποι καὶ πωληταὶ γιὰ ὅλην τὴν Κύπρον τῶν μπογιαδιῶν **Blundell** καὶ κρατοῦμε στὸν ὅλον τῶν εἰδῶν των, πού τὰ πωλοῦμε γονδροικῶς καὶ λιανικῶς σὲ τιμὰς πολὺ συγκαταβατικὰς.

THE SIGN OF QUALITY

BEST SINCE 1811

Γράψετε γιὰ πληροφορίες κ.τ.λ.

ΑΔΑΜΟΝ Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΝ

T. K. 51 ΛΕΥΚΟΣΙΑ

Η PRUDENTIAL

ΠΟΥ ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΑ 1848

είναι ἡ μεγαλύτερη ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρεία στὴ
Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία.

Τὸ ἐνεργητικὸ ὑπερβαίνει **£280.000.000**

ΖΩΗ, ΠΥΡΚΑ·Ι·ΕΣ, ΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ,
ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

Ἀσφαλιστικὸ συμβόλαιο γιὰ τὴν καθὲ ἀνάγκη!

Ζητήστε λεπτομέρειες σχεδίου σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο σὲ ἡλικία
55 ἢ 60 ἐτῶν θὰ μπορεῖτε νὰ πέρνετε ἕνα ἐτήσιο ἐπίδομα μαζί μὲ
ἕνα ποσὸ ΜΕΤΡΗΤΑ.

Οἱ Ἀντιπρόσωποι εἶναι στὴ διάθεση ὅλων ἐκείνων ποὺ θὰ ἤθε-
λαν νὰ πάρουν πληροφορίες γιὰ τὰ διάφορα σχέδια μας ποὺ ἔχουν
ἐχτιμηθεῖ ἀπὸ

28.000.000 πρόσωπα ποὺ ἀσφαλίστησαν.

Σᾶς προσκαλοῦμε νὰ συγκαταλεχθεῖτε κ' ἐσεῖς μαζί μ' αὐτούς!

Ἐγγαμοὶ Κυβερνητικοὶ Ὑπάλληλοι μποροῦν νὰ ἀσφαλισθοῦν χωρὶς
νὰ πληρώσουν οὔτε μιὰν πέννα προκαταβολικῶς !!!

Εἰδικὲς εὐκολίες γιὰ Ὑπαλλήλους οἰασδήποτε τάξεως!

Δὲν ἀπαιτεῖται κανένα ἔξτρα Ἀσφάλιστρο.

Πράκτωρ διὰ τὴν Κύπρον

Σ. ΜΑΡΑΣΛΙΑΝ

Ὁδὸς Κύκκου Ταχ. Κιβ. 76, Λευκωσία

Ἐν Ἀμμοχώστῳ ὁ κ. Μ. ΜΑΡΑΓΚΟΣ
Ἐν Λάρνακι οἱ κ.κ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ - ΣΑΝΤΑΜΑΣ
Ἐν Λεμεσῶ ὁ κ. ΧΡ. ΚΟΤΣΑΠΑΣ
Ἐν Πάφῳ ὁ κ. Ν. Σ. ΝΙΚΟΛΑ·Ι·ΔΗΣ
Ἐν Κερύνειᾳ ὁ κ. Δ. ΣΕΒΕΡΗΣ

Ἐποπράκτορες